

TREĆI
HRVATSKI ISELJENIČKI KONGRES

28. lipnja – 1. srpnja 2018., Osijek

Suorganizatori

Ravnateljstvo dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu; Hrvatska matica iseljenika; Institut društvenih znanosti Ivo Pilar; Institut za migracije i narodnosti; Ekonomski fakultet u Osijeku; Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu; Hrvatski državni arhiv; Croatian Studies Centre – Macquire University, Australija

IMPRESUM

Organizatori

Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva
Centar za kulturu i informacije Maksimir

Nakladnik

Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva

Za nakladnika

Dr. sc. Marin Sopta

Urednica

Dr. sc. Vlatka Lemić

Lektura i korektura

Ana Poklepović Škrmeta, prof.

Grafička obrada

Stipe Spivalo

Tisak

Sveučilišna tiskara Zagreb

Naklada

400 primjeraka

ISBN 978-953-59127-1-2

Trošak tiska Knjige sažetaka Trećega hrvatskoga iseljeničkoga kongresa platili su Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

TREĆI HRVATSKI ISELJENIČKI KONGRES

28. lipnja – 1. srpnja 2018., Osijek

Program Kongresa / Knjiga sažetaka

Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva

Zagreb, lipanj 2018.

PROGRAMSKI ODBOR

Marin Sopta, Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva

Ivan Rogić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Ivan Čizmić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Vlado Šakić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Mijo Korade, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Marina Perić Kaselj, Institut za migracije i narodnosti

Vlatka Lemić, Hrvatski državni arhiv

Tanja Trošelj Miočević, Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva

Boris Crnković, Ekonomski fakultet u Osijeku

Jasna Horvat, Ekonomski fakultet u Osijeku

Josipa Mijoč, Ekonomski fakultet u Osijeku

Vlč. Tomislav Markić, Ravnateljstvo dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu

Vinko Grubišić, Sveučilište Waterloo u Kanada

Ognjen Bagatin, Poliklinika Bagatin

Dubravka Petrović Štefanac, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Marin Sopta, Centar za istraživanje hrvatskog iseljenništva

Tanja Trošelj Miočević, Centar za istraživanje hrvatskog iseljenništva

Vlatka Lemić, Hrvatski državni arhiv

Mijo Korade, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Ognjen Bagatin, Poliklinika Bagatin

Daria Vuco, Poliklinika Bagatin

Ivan Hrستیć, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Ana Poklepović Škrmeta, Hrvatsko društvo katoličkih novinara (HDKN)

Tuga Tarle, Udruga OS

Marija Benić Penava, Sveučilište u Dubrovniku

Daniel Dujmić, Sveučilište u Dubrovniku

Jasna Horvat, Ekonomski fakultet u Osijeku

Josipa Mijoč, Ekonomski fakultet u Osijeku

Ivana Rora, Hrvatska matica iseljenika

Ivan Tepeš, Hrvatska matica iseljenika

Ivica Bošnjak, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku RH

Natasha Levak, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Katica Jurčević, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Tomislav Đurasović, Njemačka

Vori Walter Lalić, Macquarie University, Australija

Luka Budak, *Macquarie University*, Australija

Darko Don Markušić, Australija

Joza Vrljičak, Argentina

Marina Budimir, gradonačelnica Iloka

Marko Paradžik, Udruga Obnova

Ana Zrnić, Ekonomski fakultet u Osijeku

Dora Radl Čučić, Ekonomski fakultet u Osijeku

Karolina Vrban Zrinski, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

POČASNI ODBOR

Ivan Rogić

Ivan Čizmić

Fra Josip Bebić

Mijo Korade

Stjepan Šulek

Mario Grčević

Boris Crnković

PROSLOV

Ideja projekta hrvatskih iseljeničkih kongresa je razvijanje suradnje i proaktivno djelovanje na jačem povezivanju hrvatskog iseljeništva s domovinom. Treći iseljenički kongres posvećen je razlozima odselidbe i neatraktivnosti povratka u okviru kojega ćemo istodobno predstaviti istraživanja hrvatskih iseljenika i primjere uspješnih poslovnih ljudi te potencijale ulaganja u hrvatsko gospodarstvo.

Dugogodišnja gospodarska i politička kriza u Republici Hrvatskoj ostavila je duboke ožiljke u svim segmentima našega društva. Jedno od najosjetljivijih područja društvene atrofije jest i nezaustavljiva depopulacija Hrvatske, kako zbog smanjenog broja novorođenih u odnosu na umrle, tako zbor velikog broja odseljenih u EU i druge prekomorske zemlje. U zadnjih par godina svjedočimo tragičnim razmjerima masovnog iseljavanja iz Republike Hrvatske radno sposobnih, većinom obrazovanih ljudi u fertilnoj životnoj dobi.

Desetci i desetci tisuća Hrvata i Hrvatice, u mnogim slučajevima s cjelokupnim obiteljima, napuštaju Hrvatsku te je ponovno sve alarmantnija problematika iseljavanja uz postojeći dugoročni problem nepovjerenja i nerazumijevanja te iznevjerenih očekivanja između institucija hrvatskih vlasti i hrvatskih iseljenika.

Ova situacija nameće potrebu kontinuiranog promišljanja uzroka i posljedica stanja u kojem se nalazi Hrvatska i njezino iseljeništvo diljem svijeta. Prepoznavši ove probleme pokrenuli smo seriju stručnih i znanstvenih skupova posvećenih iseljeništvu kroz koje ova delikatna pitanja usmjeravamo spram odgovornih institucija hrvatske države, ali i spram svekolike hrvatske javnosti s namjerom da na njih iznova upozorimo i da zajednički s iseljenicima tražimo prikladna rješenja.

Do sada organizirani hrvatski iseljenički kongresi – Prvi 2014. godine u Zagrebu i Drugi 2016. godine u Šibeniku – rezultirali su opsežnim zbornicima, medijskim objavama i praktičnim aktivnostima, koje su nas dovele i do Trećeg kongresa koji se održava od 29. lipnja do 1. srpnja 2018. godine u Osijeku.

U cilju što kvalitetnijeg unapređenja politike naše domovine spram hrvatskih iseljenika koja bi trebala postati trajnom obavezom domovine spram hrvatskog iseljništva, nema sumnje da je sazrelo vrijeme da se ta kompleksna problematika bremenita brojnim pitanjima i nepoznanicama podvrgne ozbiljnom sustavnom izučavanju i stručnoj analizi. I pored činjenice da je Sabor Republike Hrvatske usvojio Zakon o hrvatskim iseljenicima, to ne znači da nema potrebe za temeljitim znanstvenim i stručnim studijama procesa i pojava koje karakteriziraju hrvatsko iseljništvo u 21 stoljeću, pa tako i novu pojavu masovne odselidbe.

Iz kongresa u kongres nastojimo propitivati najvažnija područja iseljeničkog iskustva i odnosa s Hrvatskom. Stoga smo odlučili da Treći iseljenički kongres posvetimo razlozima odselidbe i neatraktivnosti povratka. Potaknut ćemo istraživanja među hrvatskim iseljenicima različitih generacija kako bi se doznalo zašto i kada su napustili domovinu? Kakva su njihova iskustva u novim sredinama? Planiraju li se vratiti u domovinu i pod kojim uvjetima bi se odlučili na taj korak? Jesu li zadovoljni politikom Republike Hrvatske spram hrvatskih iseljenika? Imaju li konkretne primjedbe i prijedloge državnim vlastima u Republici Hrvatskoj za kvalitetniju i učinkovitiju suradnju na relaciji domovina i iseljništvo.

Kao i u slučaju prethodna dva kongresa, Treći hrvatski iseljenički kongres okupio je znanstvenike i stručnjake koji se bave temom proučavanja hrvatskog iseljništva iz iseljništva i domovine, ali i poslovne ljude i povratnike u domovinu koji će predstaviti svoja osobna iskustva pri realizaciji projekata i poduzetničkih aktivnosti u Hrvatskoj. Između ostaloga, fokus kongresa bit će i na pripadnicima druge i treće generacije potomaka hrvatskih iseljenika te na mogućnosti njihovog doseljenja u domovinu njihovih roditelja. U okviru posebno organiziranih panela predstaviti će se uspješni poslovni ljudi iz Hrvatske, koji će svojim primjerima dokazati potencijalnim investitorima i povratnicima iz iseljništva da bez obzira na ekonomsku krizu kroz koju prolazi Hrvatska postoji veliki potencijal za njihova ulaganja u hrvatsko gospodarstvo.

Predložene teme Kongresa postavljene su široko i obuhvaćaju raznovrsna područja koja se odnose na iseljništvo kao kapitalni resurs RH, strategiju zajedništva, povezivanje u digitalnom dobu kroz kulturni identitet, poslovanje, stvaranje kulturno-gospodarskih iskaznica Hrvatske i druge srodne teme, a ujedno su dobrodošle i sve dodatne inicijative za predstavljanje i suradnju.

Oko 150 izlagača će tijekom rada kongresa obraditi pitanja i teme iz sljedećih područja:

- Hrvatski iseljenici kao potencijalni pokretač ekonomske i demografske obnove Hrvatske,
- Odnosi između hrvatskih iseljenika, povratnika u domovinu i domaćeg stanovništva u gospodarskom, kulturnom, znanstvenom i općenito u društvenim procesima razvoja hrvatskog društva,
- Novčani doprinosi i direktne investicije hrvatskih iseljenika u domovini i osnivanje Hrvatsko iseljeničkog fonda za potrebe iseljeničkih investicija,
- Državne beneficije hrvatskim iseljenicima kao poticaj za razvoj hrvatskog gospodarstva,
- Integracijski izazovi hrvatskih iseljenika u domovinu,
- Državna strategija Republike Hrvatske spram iseljenika – analiza dosadašnje politike, iskustva – prijedlozi za unapređenje suradnje između domovinske i iseljene Hrvatske,
- Usvajanje sustava elektronskog glasanja za iseljenike te veća zastupljenost predstavnika iseljeničtva u Hrvatskom saboru,
- Mapiranje nužnih pretpostavki za povratak dijela iseljenika – politika, institucije, društvo,
- Kultura (umjetnost i baština) i potencijali kulturne i kreativne industrije u povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske,
- Digitalno okruženje i razvoj IT industrije – mogućnosti nacionalnih i globalnih integracija.

Uvjereni smo da će izlaganja, rasprave i komunikacija više od 250 sudionika kongresa, kao i višegodišnji rad svih suorganizatora i suradnika na poticanju i organiziranju ovog projekta hrvatskih iseljeničkih kongresa, otvoriti nove suradnje i rezultirati novim idejama u duhu zajedničkog cilja koji nas je sve okupio – izgradnji povjerenja i povezivanju hrvatskog iseljeničtva s domovinom.

Programski i Organizacijski odbor,
Zagreb, lipanj 2018.

PROGRAM KONGRESA

**PROGRAM KONGRESA
TREĆI HRVATSKI ISELJENIČKI KONGRES
OSIJEK**

29. lipnja - 1. srpnja 2018.

EKONOMSKI FAKULTET U OSIJEKU
Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek

19.00 – 20.00 sati

REGISTRACIJA I PRIJAVA SUDIONIKA

UVODNI PROGRAM – DOKUMENTARNA VEČER

Četvrtak, 28. lipnja 2018. u 20 sati

Moderatorica: Tanja Trošelj Miočević

Uvodna riječ: dr. sc. Marin Sopta

IZVORI ZA ISTRAŽIVANJE HRVATSKOG ISELJENIŠTVA U HRVATSKIM ARHIVIMA

Dr. sc. Vlatka Lemić, HDA

**„ISELJENICI POVRATNICI“ - DOKUMENTARNI FILMOVI IZ NACIONALNE ZBIRKE
HRVATSKOGA FILMSKOG ARHIVA**

**OTVARANJE IZLOŽBE HRVATSKOGA DRŽAVNOG ARHIVA
„HRVATSKO ISELJENIŠTVO KROZ FONDOVE I ZBIRKE HRVATSKOGA DRŽAVNOG ARHIVA
(OD KRAJA 19. STOLJEĆA DO DRUGOG SVJETSKOG RATA)“**

Izložbu otvara dr. sc. Dinko Čutura, ravnatelj HDA

DRUŽENJE SUDIONIKA UZ PRIGODNI DOMJENAK

PETAK, 29. lipnja 2017.
EKONOMSKI FAKULTET U OSIJEKU
Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek

8.00 – 9.00 sati

REGISTRACIJA I PRIJAVA SUDIONIKA

9.00 – 10.30 sati DVORANA 1

CEREMONIJA OTVARANJA

Voditeljica programa: dr. sc. Josipa Mijoč

POZDRAVNI GOVORI

- Kolinda Grabar Kitarović, Predsjednica RH (video poruka)
- Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH
- Bernard Gršić, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva
- Ivica Bošnjak, pomoćnik ministrice za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku RH
- Ivan Anušić, župan Osječko-baranjske županije
- Mons. Đuro Hranić, đakovačko-osječki nadbiskup i metropolit
- Ivan Vrkić, gradonačelnik Osijeka
- Prof. dr. sc. Damir Boras, rektor Sveučilišta u Zagrebu
- Prof. dr. sc. Vlado Guberac, rektor Sveučilišta u Osijeku
- Prof. dr. sc. Vlado Majstorović, prorektor Sveučilišta u Mostaru
- Dr. sc. Boris Crnković, dekan Ekonomskog fakulteta u Osijeku
- Dr. sc. Tomislav Markić, ravnatelj Ureda HBK i BK BIH za dušobrižništvo Hrvata u inozemstvu
- Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika
- Fra Josip Bebić, član Programsko-organizacijskog odbora HIK-a
- Dr. sc. Marin Sopta, predsjednik Programsko-organizacijskog odbora HIK-a

10.30 – 12.00 sati

ODNOS DOMOVINE I ISELJENIŠTVA - SADA I OVDJE

Predsjedavajući: dr. sc. Boris Crnković, prof. dr. sc. Mijo Korade, dr. sc. Marija Benić Penava

- Dr. sc. Marin Sopta: Što se promijenilo od prvog Kongresa do danas?
- Prof. dr. sc. Božo Skoko: Društvena klima u Hrvatskoj kao razlog novog vala iseljavanja
- Dr. sc. Željko Bogdan: Ekonomska aktivnost u Hrvatskoj i iseljavanje
- Croatiana Orešković: Državna strategija Republike Hrvatske spram iseljenika
- Danijel Jurković: Analiza ekonomskoga kraha Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1989. i demografskoga kraha Republike Hrvatske 2018. godine
- Mr. sc. Nela Stipančić Radonić: Komu treba država bez vizije, identiteta i bez naroda?
- Prof. dr. sc. Josip Jurčević, dr. sc. Katica Jurčević: Migracijskom strategijom protiv hrvatskog izumiranja

12.00 – 12.30 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

12.30 – 13.30 sati

DEMOGRAFSKA PITANJA

Moderatorica: dr. sc. Marina Perić Kaselj

- Dr. sc. Marin Strmota: Populacijska politika i državna uprava u RH – teorija i praksa
- Dr. sc. Domagoj Novosel: Demografske politike i mjere Republike Hrvatske 1991. – 2018.
- Prof. dr. sc. Anđelko Akrap, Krešimir Ivanda: Obiteljske strukture hrvatskog iseljništva
- Dr. sc. Nenad Pokos: Emigracija iz Hrvatske nakon 2013. godine
- Dr. sc. Dražen Živić: Istok Hrvatske u „zagrljaju“ depopulacije i demografskog izumiranja
- Dr. sc. Nada Rajić: Obujam i obilježja posljednjeg iseljeničkog vala mladih iz Hrvatske

13.30 – 14.30 sati

Panel-rasprava PREMA ZDRAVOJ BUDUĆNOSTI

Moderator: Ognjen Bagatin

- Mr. sc. Martina Bienenfeld, direktorica TZ-a grada Zagreba
- Dr. Jasenka Čandrlić, Poliklinika LegeArtis
- Dr. Trpimir Goluža, predsjednik Hrvatske liječničke komore
- Prof. dr. sc. Stjepan Orešković, Sveučilište Harvard
- Ognjen Bagatin, Poliklinika Bagatin: Hrvatska dijaspora – najbolji ambasadori hrvatskog zdravstvenog turizma

- Arijana Došen, Specijalna bolnica Arithera: Sinergija stručnosti i napredne tehnologije u funkciji efikasnog liječenja i brzog oporavka
- Prof. dr. sc. Nikica Gabrić, Poliklinika Svjetlost: Hrvatska dijaspora kao baza za razvoj medicinskoga turizma u Hrvatskoj

14.30 – 15.30 sati

Radni ručak na Ekonomskom fakultetu (Dvorana 3)

15.00 – 18.45 sati

PARALELNI PROGRAM

DVORANA 10

15.30 – 17.00 sati

POVRATNIČKE MIGRACIJE: ŽELJE I MOGUĆNOSTI

Moderator: dr. sc. Tado Jurić

- Dr. sc. Gordan Grlić Radman, veleposlanik RH u Njemačkoj: Budućnost i perspektive odnosa Hrvata Njemačke i domovine
- Dr. sc. Mario Bara, dr. sc. Roko Mišetić: Povratne migracije – potencijal EU-ova migracijskoga vala
- Dr. sc. Ivana Lučev: Ispitivanje stavova Hrvata koji žive izvan Hrvatske prema povratku
- Dr. sc. Rebeka Mesarić Žabčić, mr. sc. Luka Budak: Mogućnosti i želja za povratkom u Republiku Hrvatsku – primjeri iz Australije
- Dr. sc. Marija Benić Penava: Strani studenti i studenti povratnici u Republici Hrvatskoj – primjer Sveučilišta u Dubrovniku
- Dr. sc. Ilija Šutalo: Povratak Hrvata u Hercegovini prije Prvog svjetskog rata
- Nada Strasser: Koja su očekivanja povratnika i potrebne pripreme za povratak u domovinu?

17.00 – 17.15 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

17.15 – 18.45 sati

ISKUSTVA POV RATNIKA

Moderatorice: dr. sc. Karolina Vrban Zrinski i Croatiana Orešković

- Karlo Starčević, gradonačelnik Gospića: Iskustvo iseljenika povratnika u gospodarstvu i politici
- Dr. Marina Budimir, gradonačelnica Iloka: Povratnička iskustva iz Austrije
- Dr. sc. Davorin Janjiček: Povratnička iskustva iz Kanade
- Denis Daničić: Povratnička iskustva studenta iz SAD-a na studiju u Hrvatskoj
- Tanja Trošelj Miočević: Integracija pripadnika druge generacije Hrvata u domovini – uspjeh ili promašaj?
- Marija Matek: Ured dobrodošlice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske – iskustva povratnika (Ana Paula Ortega Bernal, Ivan Ćosić)
- Vlado Glavaš, bivši urednik hrvatskog radioprograma u Chicagu: Povratnička iskustva iz SAD-a
- Erik Brezovec, Ivan Perkov: Potencijal dolaska hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka na studij ili rad u Republiku Hrvatsku

*****

DVORANA 7

15.30 – 16.30 sati

KATOLIČKA MISAO U HRVATSKOM ISELJENIŠTVU

Moderatori: dr. sc. Tomislav Markić i dr. sc. Rebeka Mesarić Žabčić

- Dr. sc. Dubravka Petrović Štefanac: Motrišta hrvatskih biskupa o iseljavanju od ulaska u EU do kraja 2017. godine
- Dr.sc. Tado Jurić: "Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku"
- Marko Zadavec: Pregaoc hrvatske inozemne pastve vlč. Vilim Cecelja (1909. – 1989.)
- Dr. sc. Vladimir Lončarević: Duhovne značajke hrvatskoga narodnog bića i povijesnog razvitka u misli Dušana Žanka
- Dr. sc. Ivan Čulo: Personalistička vizija Bonifacija Perovića o čovjeku i hrvatskom društvu
- Dr. sc. Suzana Vrhovski Peran: Filozof, teolog, publicist, iseljenik – dr. sc. fra Častimir Majić

16.30 – 16.45 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

16.45 – 18.30 sati

DIGITALNO POVEZIVANJE DOMOVINSKE I ISELJENE HRVATSKE

Moderator: dr. sc. Vlatka Lemić

- Bernard Gršić: Digitalno društvo građana
- Dr. sc. Vlatka Lemić: Baština i kultura u digitalnom okružju
- Cvijeta Kraus, Irina Starčević Stančić: Novi izazovi enciklopedistike u digitalnom okružju
- Ivona Martinović, Lana Katavić, Željko Ronta: Kako kulturno događanje nametnuti u digitalnom okružju?
- Filip Živaljić, Eva Trstenjak, dr. sc. Iva Buljubašić: Otvoreni pristup publikacijama u promociji hrvatske kulture
- Marica Čilaš Mikulić: Otvoreni e-tečaj za učenje hrvatskoga na razini A1

*****

DVORANA 14

15.30– 17.00 sati

KULTURNI IDENTITET – ČIMBENIK OPSTANKA HRVATSKIH MANJINSKIH ZAJEDNICA I.

Moderator: mr. sc. Luka Budak

- Tomislav Žigmanov: Deset godina Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata
- Katarina Čeliković: Kulturna scena Hrvata u Vojvodini (Srbiji)
- Zvonimir Deković: Kulturna baština kao poveznica domovinske i izvandomovinske Hrvatske s posebnim osvrtom na Bokeljsku mornaricu
- Katica Špiranec: Kulturom do opstanka
- Marija Durakovich: Study in Croatia as a means for preserving the cultural identity of one more generation of Croatians

17.00 – 17.15

STANKA ZA OSVJEŽENJE

17.15 – 18.30

KULTURNI IDENTITET – ČIMBENIK OPSTANKA HRVATSKIH MANJINSKIH ZAJEDNICA II

Moderator: Erik Brezovec

- Dr. sc. Krešimir Bušić: Prvi svjetski rat – posljedice za bačke i srijemske Hrvate od 1918. do danas
- Svjetlana Zeković: Hrvatska dijaspora u Crnoj Gori – s osvrtom na ideju povratka druge i treće generacije u domovinu Republiku Hrvatsku
- Zvonimir Ancić: 20. obljetnica doseljavanja Janjevaca u Kistanje
- Pavao Palić: Janjevo jučer i danas...
- Nada Pomper: Kako sačuvati hrvatski duh u nepoznatom svijetu?

*****

DVORANA 13

15,30– 16,30 sati

ČIMBENICI ISELJAVANJA II.

Moderator: dr. sc. Adolf Polegubić

- Lucija Krpan: Polarizacija prostora kao faktor iseljavanja iz Hrvatske
- Dr. sc. Mirko Lukaš, Mihael Puljić: Oduzimanje imovine kao razlog iseljavanja stanovništva Hrvatske sredinom 20. stoljeća
- Prof. dr. sc. Gorka Vuletić, Ljubica Brigitte Nikić, Josipa Erdeši: Kvaliteta života i namjera mladih visokoobrazovnih za iseljavanje iz zemlje
- Dr. sc. Ana Malnar: Migracijsko raspoloženje mladih Hrvatske: „...kamo god se preseliš, nije to dom...“
- Josip Mikinac: Demografski krah Slavonije pod teretom emigracije

16,30 – 16,45 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

16,45 – 18,30 sati

NOVI VAL ISELJAVANJA

Moderatori: dr. sc. Tomislav Markić i dr. sc. Dubravka Petrović Štefanac

- Dr. sc. Adolf Polegubić: Najnoviji iseljenički val iz Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Njemačku: njemačke statistike
- Dr. sc. Tado Jurić: Stavovi o povratku u domovinu novoiseljenih Hrvata u Njemačku
- Dr. sc. Marko Soldo: Nacionalni izazovi i globalni migracijski trendovi: Njemačka – Hrvatima obećana zemlja?
- Fra Josip Bebić: Nove migracije Hrvata u Njemačku
- Žana Ćorić: Održivi ostanak i opstanak Hrvata u BiH
- Tuga Tarle: Etička pitanja masovne odselidbe stanovništva iz Hrvatske
- Marin Perko: Aktualni demografski procesi otoka Hvara

*****

21.00 sati

SVEČANA VEČERA

Velika dvorana hotela Osijek, Šamačka 4

Nastupaju: Lea Bulić & Tree Colours of Jazz

*****

SUBOTA, 30. lipnja 2018.

PARALELNI PROGRAM

DVORANA 7

9.00 – 11.00 sati

STVARNOST HRVATSKIH ISELJENIČKIH ZAJEDNICA

Moderatori: dr. sc. Domagoj Novosel i Danijel Jurković

- Dr. sc. Ivan Hrstić: „Naša“ ili „njihova“ povijest? – Mogućnosti i ograničenja istraživanja društvenog razvoja hrvatskih iseljeničkih zajednica
- Mr. sc. Luka Budak: Transnacionalno iskustvo i identitet drugog naraštaja Hrvata
- Marin Kovačić: Kozmopolitski identitet hrvatskih iseljenika u Dublinu: Fabrikat trendovske kulture ili globalizam u funkciji egzistencije
- Dr. sc. Karolina Vrban Zrinski: Hrvati u Kanadi

- Dr. sc. Marina Perić Kaselj, dr. sc. Maria Florencia Luchetti: Integracija potomaka hrvatskih iseljenika u hrvatsko društvo: primjer Južne Amerike
- Anamaria Sabatini: Transnacionalni identitet hrvatske dijaspore u Italiji i njezin doprinos u sferi suvremenih politika repopulacije zemlje podrijetla – Hrvatske
- Dr. sc. Albert Bing, Erik Brezovec: Nove tipizacije hrvatskog iseljništva i popratni potencijali

11.00 – 11.30 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

11.30 – 13.00 sati

ŽIVE VEZE – kultura, jezik, znanost, ...

Moderatorice: Marija Kraljević i Tuga Tarle

- Dr. sc. Josip Stjepandić, Ina Vukić: Globalna spona domovinske i iseljene Hrvatske u znanosti i umjetnosti
- Ruža Cipro Dragičević, Maja Polić: Projekt Dom iseljenika „Josip Marohnić“ i radionice za iseljenike
- Tanja Tandara: HAI! – Hrvatske autentične igračke
- Marko Paradžik: Udruga Obnova – Povezivanje mladih iz domovine i iseljništva
- Katarina Žeravica: Online program cjeloživotnog učenja „Croatian Studies“ za hrvatsku dijasporu
- Don Markušić: Croats at home and abroad working together to make Croatia succeed

*****

DVORANA 14

9.00 – 11.00 sati

UČENJE HRVATSKOG JEZIKA I KULTURE

Moderatorice: prof. dr. sc. Jasna Horvat i Katarina Čeliković

- Dr. sc. Natasha Levak: Movement and connections to the cultural homeland – positive sustainable flow on using international collaborative language learning methodologies
- Mr. sc. Sanda Katavić Čaušić: Promicanje kulturne i jezične raznolikosti kao temelj interkulturalne održivosti
- Dr. sc. Lidija Cvikić: Poznavanje hrvatskoga jezika kao čimbenik povratka iseljenika

- Vice Šunjić: Hrvatski jezik kao tema hrvatske izvandomovinske kulture 1945. – 1990.
- Marija Kraljević: Škola hrvatskog jezika u Torontu: doprinos očuvanju nacionalnog identiteta
- Lada Kanajet Šimić: Mala škola hrvatskoga jezika i kulture – „škola“ za lakši povratak najmlađih
- Mr. sc. Katarina Dorkin Križ, Adrijana Markon Jurčić: Hrvatski u sklopu ponude B/H/S: specifičnost položaja nastave hrvatskog jezika u Austriji
- Dr. sc. Josip Lasić: Status hrvatskog jezika u čileanskoj pokrajini Magellanes

11.00 – 11.30 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

11.30 – 13.00 sati

KULTURA I UMJETNOST – HRVATSKI PROMOTORI U SVIJETU

Moderatorice: dr. sc. Lidija Bencetić i Tanja Trošelj Miočević

- Ivana Jobst, Iva Ižaković, Lucija Mršo: Pravna zaštita hrvatske kulturne baštine
- Dr. sc. Nansi Ivanišević: Suradnja između kulture, obrazovanja i turizma – ključ očuvanja i afirmacije identiteta
- Vesna Kukavica: Umjetničke donacije hrvatskih emigranata domovini
- Dr. sc. Lidija Bencetić: Hrvatske emigrantske zbirke u registru projekta COURAGE
- Dr. sc. Zdenka Weber: Vrhunski hrvatski glazbenici – iseljenici kao poruke kulture naroda
- Jasenka Ferber Bogdan: Između Bukovca i Meštovića – hrvatski likovni umjetnici u Sjedinjenim Američkim Državama do kraja Prvog svjetskog rata
- Prof. dr. sc. Jasna Horvat, dr. sc. Josipa Mijoč: Izgradnja hrvatske kulturne iskaznice na primjeru projekta *Vilijun*

*****

DVORANA 13

9.00 – 11.00 sati

GOSPODARSKE TEME I.

Moderatorica: dr. sc. Josipa Mijoč

- Dr. sc. Tihomir Janjiček: Obveznice za dijasporu

- Dr. sc. Ivana Babić Krešić: Obiteljska poduzeća u Europskoj uniji i mogućnosti za nove investicije u Hrvatskoj
- Dr. sc. Aleksandar Erceg, dr. sc. Ivan Kelić, dr. Sunčica Oberman Peterka: Franšiza u hotelijerstvu
- Ana Zrnić, Dora Radl Ćučić: Populariziranje kreativne industrije kao ponude i financijske održivosti ekonomije doživljaja
- dr. sc. Ivo Mijoč: Masovni stečajevi revitaliziraju opravdan interes za posao budućnosti – financijski pristup
- Dr. sc. Josip Stjepandić, Blaženko Šegmanović: Kako u tri mjeseca pokrenuti gospodarski razvoj Hrvatske?

11.00 – 11.30 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

11.30 – 13.00 sati

GOSPODARSKE TEME II.

Moderatorica: dr. sc. Josipa Mijoč

- Damir Vucić: Consider Croatia to be a Foreign (UNKOWN) Marketplace
- Žarko Tomasić: Ulaganje iseljene Hrvatske u HEP, zadnja šansa reindustrijalizacije Lijepa Naše i put povratka mladim Hrvatima
- Ilija Cota: Demografska i gospodarska obnova Istočne Slavonije ulaganjem u prometnu infrastrukturu
- Josip Kuštra, poduzetnik iz New Yorka: Investiranje iseljenika u Hrvatsku: potencijali i prepreke
- Sanja Mišević, prof. dr. sc. Mario Vinković: Iseljavanje zdravstvenih radnika

*****

DVORANA 4

9,00 – 11,00 sati

POVIJESNI OSVRTI I.

Moderatori: prof. dr. sc. Mijo Korade i dr. sc. Ivan Tepoš

- Jakov Žižić: Franjo Tuđman i politička prava izvandomovinskih Hrvata: između ideala i interesa
- Matea Bačko: SFRJ u razdoblju 1971. – 1990. u emigrantskom tisku

- Mislav Matišić: Londonska Nova Hrvatska – temelj borbe protiv stereotipa o hrvatskoj političkoj emigraciji
- Dr. sc. Ivan Tepeš: Hrvatski narodni dan – društveno-kulturni događaj u hrvatskom iseljeništvu od 1945. do 1990.
- Mr. sc. Marin Knezović: Preko sovjetske Rusije do nezavisne Hrvatske
- Prof. dr. sc. Marino Manin, dr. sc. Lidija Bencetić: O Božićnoj poruci dr. Vladka Mačeka hrvatskom narodu u iseljeništvu 1948. godine

11.00 – 11.30 sati

STANKA ZA OSVJEŽENJE

11.30 – 13.00 sati

POVIJESNI OSVRTI II.

Moderator: prof. dr. sc. Marino Manin

- Vladimir Šumanović: Politička aktivnost dr. Jurja Krnjevića u doba Nezavisne Države Hrvatske
- Dr. sc. Mislav Rubić: Korespondencija Vinka Nikolića i Lava Znidarčića
- Stjepan Šulek, pisac i diplomat: Jure Petričević – hrvatski i švicarski poljodjelski stručnjak, publicist, novinar, mecena i nakladnik
- Prof. dr. sc. Mijo Korade: Braća Seljan i hrvatsko iseljništvo u Južnoj Americi
- Prof. dr. sc. Dijana Stolac: Šime Starčević i Martin Davorin Krmpotić
- Dr. sc. Anica Bilić: Hrvatska u poetskim vizijama Antuna Gustava Matoša

13.00 – 14.00 sati

Radni ručak na Ekonomskom fakultetu (Dvorana 3)

14.00 – 16.00 sati

PARALELNI PROGRAM

DVORANA 7

HRVATSKO ISELJENIŠTVO U JUŽNOJ AMERICI I POVRATNIČKA MIGRACIJA U HRVATSKU.

IZAZOVI I MOGUĆNOSTI - PANEL NA ŠPANJOLSKOM JEZIKU

Moderatorice: dr. sc. Marina Perić Kaselj i dr. sc. Maria Florencia Luchetti

- dr. sc. Marina Perić Kaselj (IMIN), dr. sc. Maria Florencia Luchetti (Hrvatski studiji): Integracija potomaka hrvatskih iseljenika u hrvatsko društvo: primjer Južne Amerike
- dr. sc. Juan Carlos Radovich (Universidad de Buenos Aires - CONICET): Migracijski proces Hrvata u Argentini
- mag. comm. Cristian Sprljan (Universidad Nacional de Córdoba): Statistička analiza hrvatske zajednice u Argentini. Rekonstrukcija prošlosti i projektiranje budućnosti
- mag. educ. hist. Juan Ahlin (Universidad Nacional de la Patagonia San Juan Bosco): Hrvati u Comodoro Rivadaviji
- mr. sc. Oliver Zambrano Alemán (Universidad Central de Venezuela): Hrvatska imigracija u Venezueli 1945. – 1991.
- mag. admin. publ. Sergio Marinković (Universidad de Chile): Hrvatska dijaspora u Čileu i njezin utjecaj na njezino društvo
- mag. educ. philol. angl. Lucas Dela Torre Damianovic (Universidad Andrés Bello): Hrvatsko novinarstvo u Čileu
- mag. anthrop. Paula Gadže (Universidad de Buenos Aires): Povratnička migracija iz Argentine u Hrvatsku
- mag. iur. Alejandra Peña Kovačić (Universidad Adolfo Ibáñez): Povratni put. Životna priča između Čilea i Hrvatske
- mag. educ. hist. Betania Matiak (Universidad Nacional de Córdoba): Od Argentine do Hrvatske: priča o povratku u zemlju naših djedova
- mag. hist. i mag. archeol. José Bahamondes Zlatar (Universidad de los Andes): Daleko, ali blizu Hrvatske. Migracijski procesi mojeg pradjeda Jakova Zlatara i prabake Damijane Franulić
- Jorge Matiacha, fotograf: Povratak kući
- Matilde Matosin Pancirov, računovodstveni tehničar: Priča o osobnom iskustvu učenja jezika i života u Hrvatskoj

*****

DVORANA 14

Panel-rasprava DJELOVANJE HRVATSKIH MEDIJA U ISELJENIŠTVU

Moderatorica: Ivana Rora

- Mihovil Rora: Medijsko povezivanje Hrvatske i njezina iseljeničtva. Društvene mreže kao kanal aktivne participacije
- Dr. sc. Tihomil Živić, Jelena Mihnjak: Peti program Hrvatske radiotelevizije za Hrvate u izvandomovinstvu
- Petar Ćurić, voditelj medijskog projekta *Breeding Hrvatska*
- Stipe Puđa, urednik inozemnog izdanja Večernjeg lista, Frankfurt
- Katarina Pejić, stručnjakinja za odnose s javnošću u Uredu zastupnika u njemačkom parlamentu
- Ruža Studer Babić, predstavnica Hrvata u Švicarskoj u Savjetu Vlade RH
- Paul Bradbury, Total Croatia News

*****

DVORANA 13

Panel-rasprava PODUZETNIŠTVO I IT TEHNOLOGIJE – LIDERI RAZVOJA DRUŠTVA

Moderator: Ognjen Bagatin

- Marjan Jakobac, UP Energy Beverages: Prodaja bez granica
- Berislav Sokač, Run Croatia: Pokretanje ekonomskih procesa pozitivnom energija trčanja
- Marko Emer, Moj e-Račun: #izvozimoznanjeaneljude
- Tomislav Grubišić, Degordian – Independent Digital Production and Marketing Agency
- Hrvoje Kapetanović, Undabot
- Fran Mikulčić, fm Consulting: Poduzetnički *mind-set* – preduvjeti poslovnog uspjeha
- Ivan Ćosić, LjetoINCroatia: Turizam – vanjski i unutrašnji agenti kao most do uspješnog kontinuiteta
- Vitomir Tafra, Obrazovna grupa Zrinski: Mogućnost online studiranja kao medija komunikacije s iseljeničtvom

*****

DVORANA 4

POVIJESNI OSVRTI III.

Moderatorica: dr. sc. Lidija Bencetić

- Daniel Dujmić: Prinos dubrovačkih poduzetnika iz Južne Amerike: primjer Dubrovačke parobrodarske plovidbe
- Katarina Komaić: Dubrovački poduzetnici u Južnoj Americi: pogled izvana
- Vlasta Sabljak: Obitelj Florschütz – poznati liječnici i znanstvenici od Osijeka do SAD-a
- Suzana Jurković: Tvornica čokolade *Harasic* iz Bolivije
- Dr. sc. Marijana Borić: Marin Getaldić – pogled u novo doba

*****

19.30 sati

TVRĐA

Crkva Sv. Mihaela

KONCERT KOMORNOG ZBORA IVAN FILIPOVIĆ

21.00 sati

VEČERA

Restoran Ruža

*****

NEDJELJA, 1. srpnja 2018.

8.30 sati

Okupljanje ispred hotela Osijek

8.45 sati

Polazak autobusima prema Vukovaru

10.00 sati

SVETA MISA U CRKVI SV. FILIPA I JAKOVA, FRANJEVAČKI SAMOSTAN VUKOVAR

Samostanska ul. 5

Misu predvodi mons. Đuro Hranić, đakovačko-osječki nadbiskup i metropolit

11.15 sati

Mjesto sjećanja – Vukovarska bolnica 1991.

14.00 sati

POSJET ILOKU

Dvorac Odescalchi

16.00 sati

Hotel Dunav: Ručak u organizaciji gradonačelnice Iloka

--

TOVARNIK

Posjet spomen-kući A. G. Matoša

SAŽECI IZLAGANJA

ANĐELKO AKRAP, KREŠIMIR IVANDA (Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

Obiteljske strukture hrvatskog iseljništva

Od početka 20. stoljeća do danas iseljavanje iz Hrvatske je konstanta s nekoliko karakterističnih velikih valova iseljavanja. Poveznica koja se proteže kroz sve iseljeničke valove jest neodgovarajući ekonomski i društveni razvoj s posebnim naglaskom u ekonomski pasivnim dijelovima zemlje. Ipak, svaki veliki val iseljavanja ima svoje specifične uzroke i obilježja. Važno obilježje svakog iseljeničkog vala je njegov sastav stanovništva prema dobi, spolu i obiteljskoj strukturi iseljenih. Obiteljska struktura iseljenih daje nam bolji uvid u same uzroke iseljeničkog vala, ali i njegove očekivane posljedice u Hrvatskoj. Postojeća istraživanja ove teme, iako malobrojna i limitiranih zaključaka, pokazuju kako je iseljavanje obitelji, a pogotovo s malodobnom djecom, karakteristika definitivne emigracije s vrlo malom stopom povratka u matičnu zemlju. Nasuprot tome, iseljavanje mlađe populacije samaca potencijalno rezultira većim stopama povratka. Potrebno je naglasiti kako se u konkretnom slučaju za Hrvatsku radi o niskim razinama povratka kroz cijelo stoljeće. Također, obiteljska struktura iseljenih daje nam saznanja i o ekonomskoj funkciji obitelji, odnosno u slučaju iseljavanja cijelih obitelji dodatno potvrđuje definitivno napuštanje modela jednog hranitelja (uglavnom muškog) i u ekonomski pasivnim krajevima, kod kojih je iseljavanje i zastupljenije. U kontekstu navedenog, cilj je rada istražiti obiteljske strukture i sastav prema dobi i spolu za hrvatsko iseljništvo od 1960-tih godina do danas (posljednjih dostupnih podataka) te na osnovi rezultata predložiti daljnja istraživanja ove problematike koja bi objasnila očekivane demografske posljedice za Hrvatsku.

*****

ZVONIMIR ANCIĆ (Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb)

20. obljetnica doseljenja Janjevaca u Kistanje

Ponovna uspostava neovisne hrvatske države početkom devedesetih godina prošloga stoljeća imala je odjeka među Hrvatima diljem svijeta, pa tako i u najstarijoj hrvatskoj

dijaspori, među Janjevcima na Kosovu. Pod stalnim pritiscima i prijetnjama, brojne janjevačke obitelji napustile su svoja pradjedovska ognjišta i preselile se u svoju domovinu Hrvatsku. Tražeći svoj kutak u domovini, nakon oslobodilačke operacije „Oluja”, a uz potporu Hrvatske vlade Janjevci 1997. naseljavaju mjesto Kistanje u Šibensko-kninskoj županiji. Tako je završila sedamstoljetna povijesna epopeja toga dijela hrvatskoga naroda koji se u 13. stoljeću doselio na Kosovo i ondje sve do danas sačuvao svoj hrvatski i katolički identitet.

Prema popisu iz 1991. na Kosovu je živjelo nešto više od 8.000 Hrvata u tri hrvatske župe, u Janjevu, Letnici i Vrnavokolu. Danas su u tome dijelu svijeta Hrvati svedeni na ostatke ostataka, tako da u Janjevu danas živi svega dvjestotinjak Hrvata, a u Letnici i okolici svega pedesetak. Priprema za zbrinjavanje izbjeglih Hrvata iz Janjeva, koja je uključivala obnovu objekata u Kistanjama, u koje su se trebali doseliti, odvijala se tijekom 1996., 1997. i 1998. godine. Prvih 50 janjevačkih obitelji zbrinuto je u obnovljenim kućama pod upravom Republike Hrvatske 22. ožujka 1997. godine. Već je početkom 1998. bilo jasno kako će se zbog povrata imovine odbjeglom srpskom stanovništvu morati tražiti novo rješenje za janjevačke Hrvate u Kistanju. Tada je Ministarstvo razvitka i obnove RH na čelu s ministrom Jurom Radićem, a u dogovoru s predstavnicima janjevačkih Hrvata, donijelo odluku o izgradnji potpuno novog dijela naselja Kistanje, u što se uključila i američka vlada. Nakon samo 10 mjeseci gradnje niknulo je novo naselje, čime se definitivno potvrdio ostanak janjevačkih Hrvata u tom dijelu Hrvatske. U samim Kistanjama danas stvarno živi oko 1.240 Hrvata i oko 100 Srba, a u cijeloj općini, koja obuhvaća 14 naselja, živi još oko 700 Srba. Od 13 članova u Općinskom vijeću 4 su predstavnika hrvatskoga naroda, a među njima i jedan Hrvat, vijećnik s liste SDSS-a. Prema popisu iz 2011. u Kistanjama živi 3.481 stanovnik, od kojih 2.166 Srba i 1.282 Hrvata. Po crkvenim statistikama u proteklih 20 godina (1997. – 2017.) u Kistanjama je kršteno 523 djece, vjenčan je 101 bračni par, a umrlo je 127 ljudi.

Ključne riječi: Janjevo, povratak, Kistanje

*****

IVANA BABIĆ KREŠIĆ (VICTORIA consulting d.o.o., Zagreb)

***Obiteljska poduzeća u Europskoj uniji i mogućnosti
za nove investicije u Hrvatskoj***

Važnost obiteljskih poduzeća prepoznata je kako globalno, tako i u Europskoj uniji. To potvrđuje i europsko definiranje obiteljskog poduzeća, kao i Rezolucija Europskog parlamenta o obiteljskim poduzećima u Europi iz 2015. godine.

Štoviše, sve je veći značaj obiteljskih poduzeća, kako u Europskoj uniji, tako i u Hrvatskoj. Naime, u većini zemalja Unije udio obiteljskih poduzeća u ukupnom broju poduzeća u privatnom vlasništvu je veći od 60%, a udio postotka radnih mjesta obiteljskih poduzeća u ukupnom broju radnih mjesta svih poduzeća u privatnom sektoru je 50% do 80%.

Također, ta poduzeća čine znatan udio u bruto domaćem proizvodu pojedinih zemalja i Europske unije u cjelini. Njihov ukupni ekonomski utjecaj u pojedinim europskim zemljama procjenjuje se kao znatan. Na taj način ta poduzeća značajno pridonose rastu i razvoju pojedinih zemalja, kao i Unije u cjelini.

S ciljem većeg rasta i razvoja, kako u Uniji, tako i u Hrvatskoj, važne su i veće te nove investicije. A te investicije obuhvaćaju i investicije obiteljskih poduzeća te nove investicije u ta poduzeća.

S tim u vezi, prikazat će se značaj i karakteristike europskih obiteljskih poduzeća, investicije u Europskoj uniji te mogućnosti za nove investicije u Hrvatskoj. Također, objasniti će se problem prijenosa poslovanja obiteljskih poduzeća.

Ključne riječi: obiteljska poduzeća, Europska unija, investicije, Hrvatska.

*****

MATEA BAČKO (Zagreb)

SFRJ u razdoblju 1971. – 1990. u emigrantskom tisku

U radu autorica na temelju recentne znanstvene literature i dvaju emigrantskih časopisa, *Hrvatske revije* i *Nove Hrvatske*, analizira događaje u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, odnosno Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Obuhvaća razdoblje od

Hrvatskog proljeća 1971. do početka osamostaljenja suverene Republike Hrvatske 1990. Povijesni događaji iz razdoblja 1971. – 1990. usporedno su praćeni s člancima pisanim u tom razdoblju, zbog čega je moguć uvid u stavove i mišljenje autora članaka. Izneseni su stavovi časopisa o *Hrvatskom proljeću*, uhićenjima i političkim suđenjima 1972., Titovoj smrti te o jugoslavenskoj krizi i uvođenju višestranačja. Analizirani časopisi *Hrvatska revija* i *Nova Hrvatska* slovali su kao najcjenjeniji i najčitaniji časopisi hrvatske političke emigracije. Časopisi su se bavili političkim, društvenim i kulturnim temama, ponajprije kroz prizmu tzv. hrvatskog pitanja. Iako su se *Hrvatska revija* i *Nova Hrvatska* u nekim segmentima razlikovale u stavovima, zajedno su se zalagale za samostalnost s nadom da će što prije doći do odcjepljenja hrvatske države od ostalih republika socijalističke Jugoslavije.

Ključne riječi: hrvatska intelektualna emigracija, *Hrvatska revija*, *Nova Hrvatska*, *Hrvatsko proljeće*, višestranačje

*****

JOSÉ IGNACIO BAHAMONDES ZLATAR (Čile)

***Daleko, ali blizu Hrvatske: migracijski procesi mojega
pradjeda Jakova Zlatara i prabake Damijane Franulić***

Život nije lagan. U nekim situacijama postavlja nam poteškoće na put i moramo donositi odluke od kojih su jedne teže od drugih. Moj pradjed Jakov donio je vrlo važnu odluku koja je obilježila njegov život. Godine 1902. krenuo je u jednu od najvećih avantura u svom životu, što će naravno odrediti njegovu budućnost. Njegovo će odredište biti Čile, daleka i tajanstvena zemlja.

Kada je stigao u Antofagastu, otvorio je biznis „pulpería“ (posebnu vrstu trgovine koja je postojala u Južnoj Americi do početka 20. stoljeća) u rudarskom naselju „Oficina Salitrera Grutas“. Tamo je upoznao Damijanu Franulić, svoju buduću ženu, i dobio je sina kojeg je nazvao Jorge Zlatar. Oni će izgraditi novu budućnost na neukroćenom zemljištu, jako različitom od svoje Dalmacije, ali s uzornim duhom koji je primjer nama, njegovim potomcima.

U ovom eseju riječ je o migracijskom procesu Jakova Zlatara i Damijane Franulić u Čile i o tome kako su samo svojim rukama izgradili novu budućnost u dalekoj zemlji, kao i o kratkom opisu njegove obitelji i nas, njegovih potomaka, te o mogućnosti povratka.

*****

MARIO BARA, ROKO MIŠETIĆ (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

Povratne migracije: potencijal EU-ova migracijskoga vala

Pravno i ekonomsko okružje koje se stvorilo punopravnim članstvom Hrvatske u Europskoj uniji sa slobodom protoka ljudi i kapitala, značilo je nove ekonomske, profesionalne i druge mogućnosti za hrvatske državljane. Istodobno, za Hrvatsku je to otvorilo nove procese poremećaja na tržištu rada, napose za određene djelatnosti, zatim dodatno demografsko praznjenja dijelova teritorija koje još uvijek traje. Posljedice su brojne i vidljive te traže brze i adekvatne odgovore. Za utvrđivanje povratničkog potencijala među hrvatskim migrantima potrebno je evidentiranje stvarnog stanja, broja i strukture iseljenika te utvrđivanje njihova odnosa prema povratničkim tokovima (pitanja administrativnih i drugih zapreka, očekivanja potencijalnih povratnika, razlika među dobnim skupinama migranata). U navedenim analizama autori će se služiti dostupnim statističkim pokazateljima i postojećim istraživanjima na temu povratništva. Također, u analizu će biti uključena iskustva drugih članica Europske unije koje dijele slične probleme iseljavanja te njihovi koraci u privlačenju iseljenih građana.

Ključne riječi: Povratne migracije, Europska unija, Hrvatska

*****

JOSIP BEBIĆ

Nove migracije Hrvata u Njemačku

U izlaganju će biti riječi o trendovima među novopridošlim Hrvatima u Njemačku. Autor će, kao katolički svećenik koji trenutačno djeluje kao dušobrižnik za Hrvate u Njemačkoj, a obnašao je službu ravnatelja Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu od 2010. – 2015. godine, na temelju osobno provedenih istraživanja u tri manje hrvatske katoličke misije govoriti o razlozima odlaska iz domovine svojih sadašnjih župljana te njihovim planovima za

budućnost, s naglaskom na sličnostima i razlikama između „starije“ generacije radnika na privremenom radu u inozemstvu i novopridošlih Hrvata.

*****

LIDIJA BENCETIĆ (Hrvatski institut za povijest, Zagreb)

Hrvatske emigrantske zbirke u registru projekta COURAGE

Hrvatski institut za povijest, u suradnji s partnerima iz devet europskih zemalja, provodi projekt *COURAGE - Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama*, financiran sredstvima Europske unije preko okvirnog programa OBZOR 2020. Cilj je projekta očuvanje baštine kulturne opozicije u bivšim komunističkim državama, ukazivanje na činjenicu kako je riječ o paneuropskome naslijeđu te podsjećanje na građansku hrabrost koja je stvorila kulturne vrijednosti i pod vladavinom diktatura.

Jedina istinska opozicija komunističkomu režimu u Jugoslaviji bila je hrvatska emigracija, a njezini najistaknutiji članovi ostavili su bogatu memoarsku i arhivsku građu koja se čuva u hrvatskim institucijama, a predstavljena je u registru projekta *COURAGE*.

Hrvatske emigrantske zbirke u registru *COURAGE* jesu: Zbirka Inozemne Croatice, Zbirka Bogdana Radice, Zbirka Vinka Nikolića, Zbirka Nikole Čolaka, Zbirka Krunoslava Draganovića, Zbirka Ante Cilige, Zbirka Fištrović, Zbirka Jere Jareba, Zbirka Jakše Kušana, Ostavština Pavla Tijana, Ostavština Joze Kljakovića i Ostavština Dinka Tomašića.

Ključne riječi: emigracija, baština, zbirke, istraživački potencijali, projekt *COURAGE*

*****

MARIJA BENIĆ PENAVALA (Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Sveučilište u Dubrovniku)

Strani studenti i studenti povratnici u Republici Hrvatskoj: Primjer Sveučilišta u Dubrovniku

Sveučilište u Dubrovniku je jedno od mlađih sveučilišta u Hrvatskoj. Iako je osnovano 2003., Sveučilište je nastalo na temeljima iznimno duge tradicije visokog obrazovanja, koja u Dubrovniku seže od 17. stoljeća, odnosno od proglašenja *Collegiuma Ragusinuma* javnim visokim učilištem Dubrovačke Republike. Na *Collegiumu Ragusinumu* izučavala se umjetnost i prirodne znanosti, a tu se obrazovao i naš ugledni znanstvenik Ruđer Bošković. Danas je Sveučilište u Dubrovniku svojim programima, organizacijom i tehničkom opremljenosti suvremena visokoškolska ustanova, koja je kao takva prepoznatljiva na međunarodnoj razini.

Svojim inovativnim pristupom i novim *double degree* programima na Odjelu za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Sveučilište u Dubrovniku privlači sve veći broj stranih studenata. Vrijedna suradnja koja potiče dolaznu mobilnost iz udaljenih zemalja izvan Europske unije ostvarena je u projektima Erasmus + KA107 s partnerskim zemljama. Interes studenata iz inozemstva za studiranje u Dubrovniku u stalnom je porastu. U izlaganju će se prikazati otvorenost hrvatskoga visokog školstva prema mobilnosti na međunarodnoj razini, kao i mogućnosti suradnje s drugim stranim sveučilištima, na primjeru Sveučilišta u Dubrovniku, u cilju povećanja interesa stranih studenata za studiranjem u Hrvatskoj. Osobito će se analizirati mogućnosti privlačenja studenata povratnika, kao i njihova iskustva boravka i studiranja na Sveučilištu u Dubrovniku.

Ključne riječi: strani studenti, studenti povratnici, mobilnost, Sveučilište u Dubrovniku

*****

ANICA BILIĆ (Centar za znanstveni rad HAZU-a u Vinkovcima)

Hrvatska u poetskim vizijama Antuna Gustava Matoša

Višegodišnje dezertersko i iseljeničko iskustvo Antuna Gustava Matoša od 1894. utjecalo je na oblikovanje poetskih vizija Hrvatske kao ideala, a povratak u Hrvatsku 1908. uvjetovao je sudar sa stvarnošću koji je izazvao veliko nezadovoljstvo, duboko razočaranje i oštru društvenu kritiku. U radu ćemo analizom korpusa koji se referira na domoljublje precizirati Matošev odnos prema naciji, povijesti, teritoriju, kulturi i jeziku kao konstitutivnim elementima hrvatskog identiteta koji ga razlikuju od drugih nacionalnih identiteta.

Nedosljednost, koju kritičari zamjeraju Matošu, ne može se primijeniti na njegovo domoljublje i odnos prema Hrvatskoj koja je za njega ostala jedina i posljednja boginja, čista

kao *lacryma meae carae matris Croatiae*. Idealizirana slika domovine iseljena pjesnika bez domovine i izvan nje te kritizirana slika Hrvatske pjesnika, povratnika u domovinu, nisu hermetički zatvorene, nego otvorene stranim utjecajima, što potvrđuje europeizacijom i modernizacijom hrvatskoga poetskog izričaja te intertekstualnim i interdiskurzivnim vezama.

U beskompromisnom zastupanju Hrvatske kao poetskog ideala te otvorenim i bespoštednim polemiziranjem s hrvatskom zbiljom, ne bi li ju pomaknuo nabolje, Matoš je vizionar i mislilac čije su ideje do danas aktualne i suvremene, a poezija antologijska, vrhunska, kanonska.

Ključne riječi: Matoš, nacija, teritorij, povijest, kultura, jezik

*****

ALBERT BING (Institut za povijest, Zagreb) / ERIK BREZOVEC (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

Nove tipizacije hrvatskog iseljeničtva i popratni potencijali

Cilj rada jest prikazati potrebe, mogućnosti i potencijale tipizacije novih pojava oblika suvremenoga hrvatskog iseljeničtva. Suvremeni iseljenički trendovi manifestiraju pojavu novih, dosad nesistematiziranih oblika iseljavanja. Suvremeno hrvatsko iseljeničtvo karakterizira specifičan odnos spram hrvatskog nacionalnog i kulturnog identiteta. Na samom početku rada, suvremenom hrvatskom iseljeničtvu pridaje se vremenska odrednica, tj. smješta se u određeno vremensko razdoblje. Nadalje, analiziraju se identitetske odrednice suvremenih hrvatskih iseljenika te se razrađuju potencijali međusobne suradnje iseljenika u zemljama iseljavanja, ali i s Republikom Hrvatskom. Problematizira se fenomen povratništva i mogućih oblika akulturacije s kojima se suvremeni hrvatski iseljenik suočava pri dolasku u novu socijalnu sredinu. Na kraju rada, definiraju se već poznati modeli suradnje s dijasporom te se isti implementiraju na kontekst suvremenog hrvatskog iseljeničtva i odnosa prema/s Republikom Hrvatskom.

Ključne riječi: suvremeno hrvatsko iseljeničtvo, potencijali, nacionalni identitet, kulturni identitet

*****

ŽELJKO BOGDAN (Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

Ekonomska aktivnost u Hrvatskoj i iseljavanje

Hrvatska ima dugu tradiciju iseljavanja. Kao potisni činitelji za iseljavanje, najveći ponder imaju ekonomski razlozi. Sve do 1970-ih godina iseljavalo se velikom većinom stanovništvo koje više nije moglo svoju egzistenciju osigurati u poljoprivredi, a istodobno se nije moglo zaposliti u izvanpoljoprivrednim djelatnostima. Danas iz Hrvatske iseljavaju cijele obitelji čiji su hranitelji onih zanimanja koje traži tržište radne snage na Zapadu. Iako dugo vremensko razdoblje za koje postoje procjene o iseljavanju nije potkrijepljeno danas poznatim makroekonomskim agregatima, u istraživanju ekonomskih učinaka iseljavanja bi se, i bez ekonomskih procjena, moglo zaključiti da nizak BDP (po stanovniku) prethodi iseljavanju. Danas se, međutim, uočava da i nezadovoljavajući radni uvjeti motiviraju radnike na iseljavanje te da u pojedinim branšama više nije lako naći radnike (zbog iseljavanja), neovisno o tome što Hrvatska ima zamjetno niže stope ekonomske aktivnosti u svim dobnim skupinama u odnosu na prosjek Europske unije. Iseljavanje postaje sve više ograničavajući faktor gospodarskog rasta, premda u kratkom roku pridonosi stabilizaciji tržišta radne snage. Kad se navedenomu dodaju i troškovi obrazovanja za iseljene skupine, dodatno se potvrđuje teza o neefikasnom korištenju radnih resursa. Koliko god iseljenička populacija mogla pozitivno djelovati na hrvatsku ekonomiju kroz doznake ili investicije, čini se da su negativni efekti iseljavanja na ekonomsku aktivnost u Hrvatskoj zamjetno izraženiji. Slično ovom za ljudske resurse, može se reći i za prirodne izvore, pa se kao jedan od najvažnijih deficita javlja neznanje što činiti s vlastitim resursima. Na ove neefikasnosti upućuje i niz tzv. institucionalnih indikatora konkurentnosti koji potvrđuju jako loše ili osrednje rezultate za Hrvatsku, a koji će se ukratko prezentirati u ovom tekstu. Poneke od ovih institucija imaju svoju historijsku uvjetovanost, a pridonose negativnoj ekonomskoj aktivnosti u Hrvatskoj.

*****

MARIJANA BORIC (Odjel za povijest prirodnih i matematičkih znanosti HAZU-a, Zagreb)

Marin Getaldić – pogled u novo doba

Marin Getaldić (Dubrovnik, 1568. – 1626.), najistaknutiji je hrvatski matematičar i fizičar na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće. Od znamenitih hrvatskih humanista izdvaja se specifičnim načinom na koji se uključio u znanstvena istraživanja te činjenicom da je svoj opus načinio u rodnome gradu u kojemu se i školovao. Slovio je za jednog od najvećih matematičara svoga vremena. Sudjelovao je u velikoj konceptualnoj promjeni matematike, stvaranju i afirmaciji simboličke algebre, koja je iz korijena izmijenila novovjekovnu matematiku, dovela do pojma formule, mnogih novih rezultata te jednostavnijih i egzaktnijih interpretacija dotadašnjih znanja te potaknula matematički pristup istraživanju prirodnih znanosti, što se smatra temeljem novovjekovne znanosti. U svom najvažnijem djelu *De resolutione et compositione mathematica* (Rim, 1630), prvom cjelovitom priručniku nove algebarske analize, Getaldić je ostvario izvanredne rezultate. Njegova djela i ideje prihvaćali su elitni intelektualni krugovi onodobne Europe. Ipak, u izolaciji Dubrovnika nedostajale su mu informacije iz znanstvene zajednice. U jednom pismu upućenom Galileu Galileiju zapisao je: *Ovdje sam kao zakopan*. Možda je upravo ta višegodišnja izolacija bila uzrokom da mu je do utemeljenja novog matematičkog područja, analitičke geometrije, nedostajao samo jedan korak koji je sedam godina poslije u svom djelu *La Geometrie* načinio René Descartes.

Ključne riječi: Marin Getaldić, simbolička algebra, matematičke metode, novovjekovna znanost

*****

ERIK BREZOVEC, IVAN PERKOV (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

***Potencijal dolaska hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka
na studij ili rad u Republiku Hrvatsku***

Osnovni je cilj ovoga rada analiza intenziteta hrvatskoga nacionalnoga identiteta među hrvatskom dijasporom te ispitivanje mogućnosti za njihov dolazak na dugotrajan ili stalan

boravak u Republiku Hrvatsku. Istraživanje je provedeno među sudionicima Hrvatskih svjetskih igara, održanih u lipnju 2017. godine u Zagrebu. Hrvatske svjetske igre tradicionalna su sportska manifestacija koja okuplja hrvatske iseljenike i njihove potomke, a sudionici su pretežito mladi ljudi, često treće i četvrte generacije iseljenika. U provedenom anketnom istraživanju, na uzorku od 76 ispitanika, istražili smo njihove stavove i emocije o Republici Hrvatskoj te pokušali istražiti načine na koje se ti stavovi odražavaju na izgradnju njihova odnosa prema hrvatskome nacionalnome identitetu. U radu se istražilo i koliko su ispitanici upoznati s političkim, ekonomskim i sociokulturnim aktualnostima hrvatskoga društva. Dodatno, istraženi su ključni faktori koji bi mogli potaknuti iseljenike na povratak u Hrvatsku ili njihove potomke na studiranje i rad u Hrvatskoj. Dobiveni rezultati pokazali su da je značajan broj iseljenika i njihovih potomaka emocionalno vezan za RH te da neki od njih razmišljaju o stalnom nastanjanju u Hrvatskoj. Ipak, ispitanici su svjesni da ekonomska situacija u Hrvatskoj nije blistava te da je, u većini slučajeva, lošija od situacije u zemlji u kojoj su trenutačno nastanjeni. Ta činjenica predstavlja značajnu prepreku u donošenju njihove odluke o stalnom nastanjanju u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Hrvatske svjetske igre, hrvatsko iseljeničtvo, povratništvo, nacionalni identitet

*****

LUKA BUDAK (Centar hrvatskih studija, *Macquarie University*, Australija)

Transnacionalno iskustvo i identitet drugog naraštaja Hrvata

U ovoj se prezentaciji propituje transnacionalno iskustvo i identitet drugog naraštaja Hrvata, pretežno kod studenata hrvatskoga jezika u Australiji, ali i drugih pripadnika drugog naraštaja drugdje u većim prekoceanskim hrvatskim zajednicama. Jesu li ti mlađi ljudi po svojem identitetu – podrijetlom Hrvati, rođeni, odrasli i obrazovani izvan Hrvatske – više vezani za identitet država u kojima žive ili su skloniji hrvatskom identitetu?

Osim veoma kratkog i jednostavnog pitanja kako se osjećaju u odnosu na svoj identitet i kojem identitetu više naginju ili pak pripadaju – jesu li Australci ili su Hrvati, ili su jedno i drugo, i Australci i Hrvati (i kojem dijelu dvojnog identiteta u ovom slučaju daju prednost: australskom ili hrvatskom?) – bili su također upitani žele li se vratiti u domovinu svojih

predaka i ondje živjeti te svojim znanjem i transnacionalnim iskustvom pridonijeti općem razvoju Hrvatske i hrvatskog identiteta.

Prezentacija se temelji na sociološkim, antropološkim, sociolingvističkim i povijesnim pristupima temi transnacionalizma i identiteta.

*****

KREŠIMIR BUŠIĆ (Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

***Prvi svjetski rat – posljedice za bačke i srijemske Hrvate
od 1918. do danas***

Autor u radu prikazuje događaje te upozorava na posljedice koje su sudbonosno utjecale na procese hrvatske teritorijalne, nacionalne i kulturne integracije/dezintegracije na prostoru Bačke i Srijema po okončanju Prvog svjetskog rata. Posebice ukazuje na ključne elemente utjecaja snažnih negativnih procesa unutar i izvan hrvatske etničke zajednice Bunjevaca i Šokaca, provedene iz velikosrpskih krugova u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, kao i nakon Drugog svjetskog rata u SFRJ, sve do raspada druge jugoslavenske zajednice. Autor također ukazuje i na nastavak tih dezintegracijskih procesa u Vojvodini/Srbiji tijekom osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća, koji su izazvani djelovanjem režima Slobodana Miloševića, ali i u prvim desetljećima 21. stoljeća u postmiloševićevskom razdoblju sve do danas.

*****

**RUŽICA CIPRO DRAGIČEVIĆ (Katedra Čakavskog sabora „Bakarskoga kraja“) /
MAJA POLIĆ (Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci)**

Projekt Dom iseljenika „Josip Marohnić“ i radionice za iseljenike

Danas je nemoguće utvrditi točan broj Hrvata i njihovih potomaka u iseljeništvu. Jednako tako, nemoguće je utvrditi točan broj iseljenika s područja grada Bakra. Ono što je poznato, stanovništvo širega bakarskoga kraja sudjelovalo je u velikoj prekomorskoj seobi,

odnosno migraciji u Sjedinjene Američke Države potkraj 19. stoljeća. Među njima bio je i Josip Marohnić (1866. – 1921.), jedan od najpoznatijih Hrvata u SAD-u. Josip Marohnić najprije se nastanio u Chicagu, gdje je radio u tiskari. Uskoro otvara vlastitu tiskaru i objavljuje knjige i novine. Zatim se seli u Pittsburgh, gdje i dalje uspješno razvija poslove i uključuje se u hrvatsku zajednicu. Vrlo brzo biva zapažen u društvenom životu Hrvata u Pittsburghu. Ubrzo postaje jednim od najuglednijih Hrvata u SAD-u. Josip Marohnić je među utemeljiteljima Hrvatske narodne zajednice (poslije Hrvatske bratske zajednice). Osnivač je i Prve hrvatske knjižare u Alleghenyju. Izdavao je brojne priručnike, gramatike, rječnike, kalendare, romane, antologije, zbirke pjesama te vjerske knjige. Jedan je od prvih pjesnika među američkim Hrvatima i autor dviju zbirki (*Jesenke* i *Amerikanke*). Prvi je Hrvat kojega je u službenu u audijenciju pozvao jedan američki predsjednik.

Zbog predstavljanja bakarskih vrijednosti, kulture i običaja te u svrhu obnove izgubljene veze s rodnim krajem, osmišljen je projekt koji će na adekvatan način vrednovati povijesno nasljeđe i želju iseljenika da upoznaju svoje korijene. Rodna kuća Josipa Marohnića predstavljala bi odličnu lokaciju za otvaranje Doma iseljenika, u kojem bi se održavala predavanja, prezentacije i radionice za iseljenike. Bio bi to prvi Dom iseljenika u Hrvatskoj, koji bi mogli posjećivati ne samo iseljenici s područja grada Bakra, već i iseljenici iz ostalih hrvatskih krajeva. O viziji, misiji, ciljevima, strategiji, terminskome planu, ciljnim skupinama i prijedlozima radionica za iseljenike, čime bi se produbile veze između iseljenika i njihovih korijena, govorit će se u izlaganju dviju suautorica koje se već dugo godina bave iseljeničkim pitanjima bakarskoga kraja i pokrenule su već tradicionalni znanstveno-stručni skup „Dani Josipa Marohnića“, koji se u Marohnićevu rodnome mjestu održava svake godine na njegov rođendan.

Ključne riječi: Josip Marohnić, Dom iseljenika, Hreljin, Bakar

*****

ILIJA COTA (Razvojna agencija Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci)

***Demografska i gospodarska obnova Istočne Slavonije
ulaganjem u prometnu infrastrukturu***

Vukovarsko-srijemska županija, svojom površinom od 2.454 km², nalazi se na čvorištu međunarodno važnih cestovnih, željezničkih i plovnih pravaca. Županiju prema procjenama DZS-a od 2016. nastanjuje oko 165.799 tisuća stanovnika, što je smanjenje od čak 9,23% u odnosu na popis stanovništva iz 2011. Za budući razvoj Županije važno je iskoristiti izvrstan geostrateški položaj u odnosu na važne paneuropske koridore X, Vc i VII. Ovaj položaj moguće je iskoristiti samo ulaganjem u velike prometne infrastrukturne projekte koji će omogućiti integraciju prioriternih prijevoznih pravaca i njihovu povezanost s tri najznačajnija europska koridora: Baltik-Jadran, Dunavski i Mediteranski koridor, što će omogućiti razvoj sektora logistike i općenito gospodarstva.

U Županijskoj razvojnoj strategiji jasno su definirani strateški projekti, čiji je cilj jačanje transportnih prometnih pravaca. Kako bi se omogućio razvoj ovoga područja, Županija će putem raznih projekata, a ponajviše u sklopu nacionalnog projekta Vlade Republike Hrvatske – Projekt Slavonija Baranja i Srijem raditi na spomenutim poticajnim mjerama i projektima. Suradnjom na lokalnoj, regionalnoj te državnoj razini, želi se ubrzati razvoj ovog područja, što će poslati poruku našim iseljenicima da se dio njih vrati na ovo područje ili ulože vlastiti kapital u njegov razvoj, prijeko potreban u izgradnji bolje budućnosti ovog dijela Hrvatske.

Ključne riječi: demografija, razvoj, infrastruktura, strategija, projekti

*****

LIDIJA CVIKIĆ (Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

Poznavanje hrvatskoga jezika kao čimbenik povratka iseljenika

Jačanje veza domovinske i izvandomovinske Hrvatske te povratak iseljenih Hrvata u domovinu strateški su ciljevi Republike Hrvatske. Pri tome je za povratak iseljenika potrebno osigurati potrebne preduvjete: pravne, ekonomske i društvene. Poznavanje hrvatskoga jezika, posebice standardnog idioma hrvatskoga jezika, iznimno je važan čimbenik povratka jer ima presudan utjecaj na (re)integraciju iseljenika u hrvatsko društvo.

U ovome će se radu raspravljati o poznavanju hrvatskoga jezika kao čimbeniku povratka iseljenika. Prvo, prikazat će se zakonski okviri kojima se propisuje razina poznavanja hrvatskoga jezika potrebna za školovanje i zapošljavanje. Drugo, istražiti će se

mogućnosti koje osiguravaju hrvatski obrazovni sustav i hrvatska država da hrvatski iseljenici, posebice druge i treće generacije, dostignu razinu znanja hrvatskoga jezika potrebnu za integraciju u hrvatsko društvo. Treće, istražiti će se stavovi iseljenika o poznavanju hrvatskoga jezika kao čimbeniku mogućega povratka. Na temelju prikupljenih podataka predložiti će se načini poticanja i unaprjeđenja učenja hrvatskoga radi povratka u Hrvatsku.

Ključne riječi: poznavanje hrvatskoga jezika, obrazovanje, iseljenici

*****

KATARINA ČELIKOVIĆ (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Srbija)

Kulturna scena Hrvata u Vojvodini (Srbiji)

Najvidljiviji i najmasovniji segment hrvatske kulturne scene u Vojvodini predstavlja pedesetak hrvatskih mjesnih udruga kulture, od kojih je više od polovice nastalo u zadnjih dvadeset godina, što možemo promatrati kao plod demokratskih promjena u državi i političkom sustavu. Udruge su međusobno različite po svojoj kadrovskoj i institucionalnoj razvijenosti. Svi oni čuvaju svoje tradicijsko nasljeđe, napose u ruralnim sredinama. Ipak, možemo primijetiti bogatije sadržaje u gradskim sredinama, što uključuje nakladu i predstavljanje knjiga, tribine, susrete pjesnika i sl.

Drugi segment kulture Hrvata u Vojvodini realizira Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, prva profesionalna ustanova u kulturi vojvođanskih Hrvata, osnovana 2008. godine, radi očuvanja, unaprjeđenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini.

Spomenuta dva segmenta ukazuju na manjinsku kulturu Hrvata kao onu koja u sebi sadržava neunifikativni program, od amaterizma do znanosti, što onda rađa lepezu raznovrsnih kulturnih proizvoda, od tradicijske kulture do znanstvenih projekata i takozvane „visoke“ kulture (primjerice, koncerti, kazališne predstave i sl.). Kulturni prostor Hrvata u Vojvodini još uvijek je relativno slabo razvijen, a kulturne prakse često pokazuju veliku zastupljenost folklorno-tradicijskih sadržaja u programima udruga.

Ključne riječi: Hrvati – Vojvodina, kulturna scena, udruge kulture, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, kulturni prostor, kulturne prakse

*****

MARICA ČILAŠ MIKULIĆ (Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

Otvoreni e-tečaj za učenje hrvatskoga na razini A1

Od kraja 2017. godine na internetu je dostupan besplatan tečaj za učenje hrvatskoga kao inoga (stranoga, drugoga, nasljednoga itd.) jezika na razini A1 (prema ZEROJ-u). Napravili su ga Croaticum – centar za hrvatski kao drugi i strani jezik i Centar za potporu e-učenju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Tečaj je ponajprije namijenjen učenju potomaka hrvatskih iseljenika, ali i svima onima koji se žele upoznati s hrvatskim jezikom i hrvatskom kulturom. Na Kongresu će biti predstavljen sadržaj ovoga tečaja te važnost i dosezi ovakvih tečajeva za promicanje jezika i kulture određene zemlje.

Ključne riječi: hrvatski kao ini jezik, e-tečaj, razina A1 prema ZEROJ-u

*****

IVAN ČULO (Institut Fontes Sapientiae / Državni ured za reviziju, Zagreb)

Personalistička vizija Bonifacija Perovića o čovjeku i hrvatskom društvu

Sociolog, svećenik i emigrant Bonifacije Perović (1900. – 1979.), sagledavajući čovjeka i društvo kroz personalističke ideje: čovjek–osoba, borba protiv totalitarnih režima, primat duhovnoga nad materijalnim, ekonomija u službi čovjeka i prvenstvo rada nad kapitalom, sustavno je analizirao prošlost i sadašnjostte afirmativno pristupio izgradnji hrvatskoga društva u svom ljudskom liku. Ostavština Bonifacija Perovića jedini je cjeloviti hrvatski personalistički pogled, a vjerojatno i najsustavniji nauk o čovjeku i hrvatskom društvu. Perovićev nauk shvaća se i kao „duhovno-nacionalna oporuka hrvatskom narodu“ te se u radu ukazuje na njegovu aktualnost i u današnjem kontekstu.

Ključne riječi: Bonifacije Perović, personalizam, društvo u ljudskom liku, hrvatsko društvo

*****

ŽANA ĆORIĆ (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb)

Održivi ostanak i opstanak Hrvata u BiH

Sve ono što se događa u posljednje vrijeme u BiH – politička nestabilnost, zastoje djelovanja zajedničkih institucija, optužnice za pripadnike HVO-a – izaziva jednu vrstu nesigurnosti koja nikako nije dobra za cijelu državu, sve njezine narode i građane. Posebice se to reflektira na Hrvate, koji su najmalobrojniji narod i narod koji, premda formalno pravno konstitutivan, u praksi i svakodnevnom životu ne ostvaruje sva svoja zajamčena prava. Nadalje, i 20 godina nakon završetka rata u BiH, prognanim i iseljenim Hrvatima otežan je povratak, posebice u Republiku Srpsku.

Sve te poteškoće, uz veliku nezaposlenost, stvaraju dojam neperspektivnosti, koja dovodi do vala iseljavanja u kojem odlaze cijele obitelji. Prema podacima Katoličke crkve, u posljednje tri godine ukupno se broj Hrvata katolika u BiH smanjio za 43.703.

Kako se prema svim tim izazovima postavlja Vlada RH te koje programe provodi Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, kao središnje tijelo državne uprave nadležno za područje odnosa RH i Hrvata izvan RH, u cilju stvaranja uvjeta za održivi opstanak, ostanak i povratak Hrvata u BiH?

Kroz izlaganje će se predstaviti i uspješni primjeri projekata te mladih ljudi, povratnika u BiH, koji svojim znanjem, sposobnošću, voljom te entuzijazmom donose i drukčiju perspektivu.

*****

ZVONIMIR DEKOVIĆ (Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, Crna Gora)

Kulturna baština kao poveznica domovinske i izvandomovinske Hrvatske s posebnim osvrtom na Bokeljsku mornaricu

Bokeljska mornarica kulturno je dobro hrvatskoga naroda, nastala prema predaji 809. godine, otkada Kotor 3. veljače slavi svoga zaštitnika – Svetoga Tripuna. Predaja kaže da je mletački brod, prevozeći tijelo sv. Tripuna iz Carigrada u Veneciju, zbog oluje uplovio u bokokotorski zaljev te su kotorski mornari prenijeli tijelo sveca u Kotor i tom prigodom u luci

otplesali kolo svecu u čast. Kolo je nazvano Kolom sv. Tripuna, a kako ga izvodi samo Bokeljska mornarica, naziva se još i kolom Bokeljske mornarice. Taj se događaj, koji se zbio 13. siječnja, uzima kao nastanak Bokeljske mornarice, a ove smo godine 1209. put obilježili ovu obljetnicu.

Hrvati iz Boke uvijek naglašavaju da je Boka duhovni i etnički prostor hrvatskoga naroda i da prihvaćaju sadašnji status državno-pravnog prostora Crne Gore. Hrvati podrijetlom iz Boke već odavno napuštaju svoj pradjedovski prostor i uglavnom naseljavaju prostor Republike Hrvatske. Danas ih u Hrvatskoj živi više od 10.000, gotovo dvostruko više nego u cijeloj Crnoj Gori, gdje u postotcima činimo svega 0,97% od ukupnog stanovništva, ili brojkom prema popisu iz 2011. godine, 6.021 crnogorski državljanin pripadnik je hrvatskoga naroda.

Današnji sastav članstva Bokeljske mornarice je 99% Hrvata i 1% nehrvata-pravoslavnih u Kotoru, što govori o njezinu utemeljenju u kolektivnu memoriju kao dio kulturalnog pamćenja. Hrvati-Bokelji žive na svim kontinentima svijeta, a u Hrvatskoj su osnovali pet svojih podružnica te je jasno izražena odanost Bokeljskoj mornarici kroz milenijsku pripadnost sv. Tripunu i Kotorskoj biskupiji.

Cljučne riječi: Hrvati, Bokeljske mornarica, sv. Tripun, Crna Gora, Boka kotorska, nematerijalna kulturna baština.

*****

KATARINA DORKIN KRIŽ, ADRIJANA MARKON JURČIĆ (*Universität Wien, Austrija*)

***Hrvatski u sklopu ponude B/H/S: Specifičnost
položaja nastave hrvatskog jezika u Austriji***

Hrvatski jezik u Austriji najčešće se spominje u okviru konstrukta B/K/S (Bosnisch/Kroatisch/Serbisch), kao što se i nastava hrvatskog jezika na svim razinama u pravilu odvija u okviru predmeta B/K/S. Dok Austrija za ovu pojavu redovito navodi financijske razloge, u praksi počesto dolazi do iščezavanja kosih crta razgraničenja u kratici B/K/S, kako u nazivu, tako i u prijevodima i u nastavi. Rezultat je nedostatna nastava hrvatskog jezika, a pogotovo hrvatske povijesti i kulture, za koje u okviru B/K/S nastave nema dovoljno prostora. Čini se da Austrija provodi svoju integracijsku politiku i preko jezika strahujući da će razdvajanjem jezika, razdvojiti migrantsku zajednicu, čime rasprava o jeziku

dobiva i političku dimenziju. Jedan od razloga je i duga tradicija „srpsko-hrvatskog“ na ovim prostorima, te „ležeran“ i površan odnos institucija i šire javnosti prema samosvojnosti hrvatskog jezika u odnosu na bosanski i srpski, koji se u Austriji još uvijek najčešće smatraju istim jezikom. Ukazivanja i upozoravanja hrvatskih državnih institucija na status hrvatskog jezika do sada nisu postigla željeni učinak. Značajniji pomaci vide se samo u Gradišću, gdje pod utjecajem gradišćansko-hrvatskog nema B/K/S-a, već postoji samo hrvatski, koji je nedavno dobio i katedru na Visokoj pedagoškoj školi u Železnom. Kako riješiti ovaj problem na saveznoj razini?

*****

DANIEL DUJMIĆ (doktorand na studiju Jadran - poveznica među kontinentima, Sveučilište u Zadru)

***Prinos dubrovačkih poduzetnika iz Južne Amerike:
Primjer Dubrovačka parobrodarska plovidba***

Pomorstvo je imalo važnu ulogu u gospodarstvu Dubrovnika od samih početaka Republike do današnjih dana. Analizirajući poslovanje uspješnoga dubrovačkog broдача Atlantske Plovidbe d.d., iz današnje perspektive teško je prisjetiti se skromnih početaka njegova prethodnika Dubrovačke parobrodarske plovidbe. Pomorsko društvo Dubrovačka parobrodarska plovidba utemeljeno je 1880. godine, a svoj poslovni uspjeh duguje zalaganju i radu Federika Glavića, iseljenika povratnika iz Čilea. Zahvaljujući kapitalu, poduzetničkom duhu i golemom poslovnom iskustvu ovog osebujnog poduzetnika te njegovu radu na poticanju razvoja i napretka svoga rodnog kraja, Dubrovačka parobrodarska plovidba je u monarhističkoj Jugoslaviji proživjela svoje „zlatno razdoblje“. Ujedno je time očuvana dubrovačka pomorska tradicija koju nisu mogli dokinuti ni Prvi svjetski rat ni Velika gospodarska kriza. Međutim, kraj Drugog svjetskog rata označio je i kraj Dubrovačke plovidbe, ali je na njezinim temeljima 1955. nastalo novo pomorsko poduzeće, Atlantska plovidba, koje posluje i danas. U izlaganju će biti prikazano poslovanje Dubrovačke parobrodarske plovidbe u razdoblju od 1918. do 1941. kao pozitivan primjer onoga čemu se teži kada je o iseljeništvu riječ, a to je povratak iseljenika u domovinu i ulaganje stečenog

kapitala uz aktivno sudjelovanje u gospodarskom životu zemlje, s namjerom poticanja njezina razvoja i napretka.

Ključne riječi: iseljenici povratnici, Dubrovačka parobrodarska plovidba, pomorstvo, Dubrovnik, monarhistička Jugoslavija.

*****

MARIJA DURAKOVICH (*Zagreb School of Economics and Management, Zagreb*)

Study in Croatia as a means for preserving the cultural identity of one more generation of Croatians

By definition, cultural identity is one's feeling of belonging to a group, one's self-perception. In the active form of shaping cultural identity, one can select aspects of a specific culture – language, food, style of dress, beliefs – to shape and define who they are. Thus, we can activate and guide this process to our liking.

While mass emigration of Croatia's residents in recent years brings into question the preservation of the Croatian identity, opportunities for Croatian diaspora to connect to their heritage through study programs can offset this anthropological catastrophe. This work examines how the choice to study in Croatia by its own nature serves to preserve the cultural identity of one more generation of Croatians, namely those from the diaspora who move to Croatia to pursue a higher education.

The Zagreb School of Economics and Management (ZSEM), an internationally (AACSB) accredited and top ranked business school, has connected many of its students from the Croatian diaspora to their roots. Throughout their studies at ZSEM, these students have confirmed that the choice to study in Croatia played an influential role in their Croatian cultural identity. Not only has this choice been impactful for the students, but their experience and career success has made an impact on the greater community – most notably the small but far from insignificant Croatian community.

Key words: Cultural identity, Study in Croatia, Preservation, ZSEM, Croatian culture

*****

ALEKSANDAR ERCEG, IVAN KELIĆ, SUNČICA OBERMAN PETERKA
(Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Franšiza u hotelijerstvu

Izravni i neizravni utjecaji turizma danas su najvažniji pokretači investicija i gospodarskog rasta Republike Hrvatske. Iako hrvatski turizam godinama bilježi pozitivne trendove rasta, istodobno je suočen s problemima jer te iznimno velike stope rasta nemaju uporište u provedbi strateških dokumenata. Temeljne su odrednice turističke potražnje, među ostalim, heterogenost, kompleksnost i dinamičnost. Navedene odrednice i visoka razina upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije omogućile su suvremenim turistima da unaprijed upoznaju destinaciju i razinu usluge, odnosno suvremeni turisti zahtijevaju jamstvo kako će poslovni subjekt ispuniti njihova očekivanja. Franšizni model poslovanja ne može omogućiti apsolutnu sigurnost da će turistički proizvod biti tržišno uspješan, ali značajno utječe na smanjenje rizika povezanih s karakteristikama turističke potražnje. Tema ovoga rada dotiče se značaja turizma s naglaskom na hotelijerstvo s jedne strane i opasnosti koje nekontroliran i neplaniran razvoj turizma donosi s druge strane, ali se rizik može smanjiti korištenjem franšiznog poslovnog modela. Ciljevi rada usmjereni su na definiranje ključnih pojmova franšiznog poslovanja u hotelijerstvu Republike Hrvatske te definiranje uloge franšiza u razvoju novih turističkih proizvoda – hotela. Iz dosadašnje prakse vidljivo je kako se planiranje novih turističkih proizvoda ponajprije temelji na fizičkim karakteristikama i iskustvu, umjesto prihvaćanja postojećih modela. Rad će se fokusirati i na prikaz uspješnih primjera iz prakse kroz model investiranja hrvatskih iseljenika u hotelijerstvo u Hrvatskoj putem franšiznih hotelskih lanaca.

Ključne riječi: franšiza, turizam, hotelijerstvo, turizam, turistička potražnja

*****

JASENKA FERBER BOGDAN (Arhiv za likovne umjetnosti HAZU-a, Zagreb)

Između Bukovca i Meštrovića – hrvatski likovni umjetnici u Sjedinjenim Američkim Državama do kraja Prvog svjetskog rata

Saznanja o boravku i radu hrvatskih likovnih umjetnika u Sjedinjenim Američkim Državama, u razdoblju intenzivnog iseljavanja iz Hrvatske potkraj 19. i početkom 20. stoljeća, svode se u stručnoj i znanstvenoj javnosti većinom na imena dvojice najznačajnijih predstavnika, Vlahu Bukovca i Ivana Meštrovića. Daleko je manje poznato da su vodeći hrvatski slikari i kipari toga vremena, Oton Iveković, Robert Auer, Bela Csikos Sesia, Rudolf Valdec i drugi zaboravljeni ili gotovo potpuno nepoznati umjetnici, poput Ivana Benkovića, Pavla Kelečića Kufrina, Ivana Bulimbašića, boravili i stvarali u različitim američkim gradovima, od New Yorka i Chicaga do San Francisca i Kansas Cityja.

Veliki broj umjetničkih djela nastalih u navedenom razdoblju – javni spomenici, pojedinačna djela izvedena za privatne naručitelje te različita rješenja u polju primijenjenih umjetnosti, dosad su bila poznata uglavnom putem pisanih izvora (dokumenti, korespondencija, novinski napisi i zapisi samih umjetnika). Razlozi nedovoljne istraženosti ove teme zasigurno leže u geografskoj udaljenosti, nedovoljnoj povezanosti hrvatskih i američkih istraživača, kao i nedostatnosti financijskih sredstava koja bi omogućila sustavno istraživanje. I dok je digitalizacijom onovremenog tiska i online pristupom američkim repozitorijima omogućeno rasvjetljavanje jednog dijela ove problematike, privatne američke zbirke obitelji hrvatskoga podrijetla, daleko od očiju javnosti, ostaju do daljnjega potpunom nepoznanicom.

Ključne riječi: hrvatska likovna umjetnost, hrvatski dijasporični kulturni identitet, Sjedinjene Američke Države, početak 20. stoljeća

*****

PAULA GADŽE (Universidad de Buenos Aires, Argentina)

Povratnička migracija iz Argentine u Hrvatsku

Cilj rada je dati osnovne karakteristike povratničke migracije iz Argentine u Hrvatsku, fokusirajući se na mlade potomke treće i četvrte generacije migranata. Kroz vlastito migrantsko iskustvo te etnološko istraživanje prikazuju se višegodišnje povratničke migracije iz Argentine u Zagreb nakon 1990-ih. Dotičući se transkontinentalne migracije iz Hrvatske u Argentinu i prikazujući povratničku u Hrvatsku uočilo se stvaranje višestrukog i hibridnog

identiteta. Također, postavlja se pitanje možemo li treću i četvrtu generaciju imigranata nazvati povratnicima.

Ključne riječi: Hrvati u Argentini, povratnička migracija, višestruki identitet

*****

VLADO GLAVAŠ

Pogledi i osjećaji Hrvata iz tuđine na Hrvatsku i obrnuto

O životu, radu i povijesti hrvatskog izvandomovinstva dosta se pisalo, ali kako je ta tema neiscrpna i veže se uz brojne faktore, pojedinačne i skupne, na tisuće znanstvenih radova ne bi moglo obraditi sve segmente života – od njezinih početaka do danas. Umjesto povijesnog prikaza iseljavanja, organiziranja i rada u tuđini odlučio sam se na osjećajnu temu, više psihološkog karaktera, iako psiholog nisam. Od postanka svijeta pa sve do današnjih dana postojalo je preseljenje pojedinaca, obitelji, plemena pa i dijelova naroda, bilo prisilnim ili dragovoljnim putem, političkim progonom ili iz ekonomskih razloga. U tim selidbama brojni narodi su i nestali s karte svijeta. Čovjek je takvo biće da mu i svako mjenjanje stana dira osjećaje, a možemo samo zamisliti njegove osjećaje kada mijenja sredinu, da ne govorim o napuštanju svoga rodnog zavičaja i domovine te traženja svoje „životne“ sreće u državama koje ne poznaje ili možda nikada nije za njih prije niti čuo. Dođeš u novu sredinu u kojoj nikoga ne poznaješ, a ondje drugi jezik, pismo i kultura. Tražiš posao, ne znaš koga pitati, kamo krenuti, a još ako ne znaš ni čitati, pa se prepustiš emocijama, tuzi i plaču – bez razmišljanja proklinješ svoje putove i sve što je vezano uz tvoju odluku za odlazak na dalek i nepoznat put. Najednom i sam Bog ti je kriv za tvoju takvu odluku te se po tisuću puta pitaš glasno i u snu: „Zašto, zašto baš ja, dragi Bože!“

*****

GORDAN GRLIĆ RADMAN (Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Njemačkoj, Berlin)

Budućnost i perspektive odnosa Hrvata Njemačke i domovine

Posebnosti današnjih okolnosti, koje pripisujemo globalizaciji, sastoje se u otvorenosti društava i dinamičnoj komunikaciji među narodima i zajednicama, koje su nekada bile zatvorene ili izolirane. Osjećaj nacionalnog zajedništva danas se nadograđuje europskim, odnosno jedinstvenim društvenim normama i vrijednostima, koje smo prihvatili članstvom u Europskoj uniji. Sloboda kretanja i različitost informacijskih kombinacija kojima se opskrbljuje svijest ljudi samo je potaknula i olakšala odluku ljudi željnih promjena. To ne predstavlja problem velikim narodima i zajednicama, no oni manji su ranjivija društva i zabrinutiji su za biološki opstanak uzimajući u obzir neizvjesnu perspektivu demografske obnove. Jedna mađarska poslovice kaže kako se napuštanjem domovine napušta i duša, drugim riječima nacionalni duh, kulturni i jezični identitet. No, čini se da se ta poslovice ne može primijeniti na Hrvate, čijim se odlaskom iz domovine njihov nacionalni osjećaj dodatno osnažuje.

Prema slobodnim procjenama u SR Njemačkoj živi oko 500.000 Hrvata. Broj je sigurno i veći, s obzirom na dvostruko državljanstvo, kao i nevidljiv broj treće generacije koji su hrvatskoga podrijetla. Većina su Hrvati iz BiH, što je i razumljivo, s obzirom na to da su Hrvati, zbog neravnopravnog položaja, već ranih 60-ih godina prošlog stoljeća, većinom iz ekonomskih i socijalnih razloga, emigrirali u ovu zemlju. Hrvati u Njemačkoj su vrlo dobro integrirani u socijalno-kulturni život ove zemlje te priznati kao ugledni stručnjaci i političari, poznati sportaši, likovni i glazbeni umjetnici, vrijedni i marljivi radnici. Ugledu i pozitivnoj percepciji Hrvata pridonijele su i sveprisutne hrvatske katoličke misije, osobito na jugu zemlje. Iako odlično integrirani, vrlo su ponosni na vlastito hrvatsko podrijetlo, što nenametljivo ističu i u vlastitim radnim sredinama. Njihov odnos prema domovini, bila to Republika Hrvatska ili Bosna i Hercegovina, uvijek će biti proaktivan, bez obzira djelovali kao organizirane skupine ili kao pojedinci. U kojoj mjeri će se moći iskoristiti njihovo znanje, kontakti, lobiranje, ulaganje, promoviranje, kao i druge socio-komunikacijske vještine, ovisit će dakako i o našoj spremnosti u iznalaženju onih institucionalnih (dvosmjernih) putova koji će biti poveznica s domovinom. Tako će Hrvati izvan Republike Hrvatske postati (ili su već to postali) neslužbenim kulturnim emisarima vlastite domovine.

*****

JASNA HORVAT, JOSIPA MIJOČ (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Izgradnja hrvatske kulturne iskaznice na primjeru projekta Vilijun

Gospodarska snaga izraz je kulturnog suvereniteta i obrnuto, kulturni suverenitet povezan je s gospodarskom snagom. Brzorastuće ekonomske zajednice odlikovane su mnogoljudnošću, industrijom temeljenom na naprednim tehnologijama i snažnom promocijom vlastite kulture i identiteta. Narodna Republika Kina primjerom je brzorastuće ekonomske sile koja svojim programskim djelovanjem oživljuje kulturno, prometno i gospodarsko pamćenje Puta svile. Hrvatska kulturna tradicija posjeduje višestoljetnu suradnju globalno zapamćenu doprinosom Marka Pola, a kreativna industrija prilika je za izgradnju poslovnih suradnja. U ovom radu analiziraju se doprinosi projekta *Vilijun*, za koji je potvrđeno kako se kreativnom industrijom može izgraditi nematerijalna Svilena cesta, čiji su učinci mjerljivi ekonomskim indikatorima. Projektima izgrađena kulturna iskaznica Republike Hrvatske uz ovlaštena veleposlanstva dobiva nematerijalnu kulturnu putovnicu. Takvim pristupom korištenja kreativne industrije u gospodarskoj popularizaciji male državne zajednice poput Hrvatske moguće je uspostaviti ravnopravni međunarodni suradnički odnos. Strateški oblikovana kulturna iskaznica pretpostavka je za ostvarivanje gospodarskih učinaka i uspostave gospodarskog suvereniteta. Na primjeru projekta *Vilijun* kreira se kulturno veleposlanstvo Republike Hrvatske čime se zamjenjuje nedostatak iseljeničkih kapaciteta i kontakata.

Ključne riječi: međunarodna suradnja, kulturni identitet, industrija projekata, gospodarski rast, projekt Put svile

*****

IVAN HRSTIĆ (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb)

„Naša“ ili „njihova“ povijest? – Mogućnosti i ograničenja istraživanja društvenog razvoja hrvatskih iseljeničkih zajednica

Cilj je izlaganja problematizirati istraživanje razvoja iseljeničkih zajednica iz perspektive društvene povijesti. Pri tome će se posebna pozornost obratiti na nužnost šire kontekstualizacije teme, naročito u odnosu na društvene procese i događaje u zemlji useljenja, s obzirom da se razvoj hrvatskih iseljeničkih zajednica u domaćoj historiografiji ponajprije analizirao kroz prizmu događaja i procesa u Hrvatskoj. Osim toga, u značajnom dijelu literature primjetna je praksa istraživanja iseljeničkih zajednica s pretpostavkom o njihovoj homogenosti. Time im se pristupa kao statičnom, a ne fluidnom fenomenu, podložnom promjenama tijekom svoga razvoja kao rezultatu intenzivne interakcije u trokutu između države iseljenja, države useljenja i samih iseljenika. Karakteristika ovoga pristupa istraživanju je i zanemarivanje utjecaja brojnih čimbenika koji utječu na formiranje identiteta svih iseljenika. Razlike među čimbenicima, kao što su primjerice: pripadnost različitim valovima iseljavanja ili generacijama, zatim društvena pozicija i status, spol, razina obrazovanja, mjesto i regija podrijetla itd., rezultiraju izraženim razlikama u identitetu među pojedinim pripadnicima i grupama unutar naizgled monolitnih iseljeničkih zajednica. U kontekstu historiografskih analiza važnost ovih razlika posebno dolazi do izražaja kada je riječ o istraživanju povijesnog razvoja iseljeničtva u dugom trajanju, čemu društvena povijest teži.

Ključne riječi: hrvatsko iseljeničtvo, društvena povijest, *longue durée*

*****

TIHOMIR JANJIČEK (Kanada)

Obveznice za dijasporu

Danas praktično nema države u svijetu koja nema, više ili manje, brojnu dijasporu diljem svijeta. Dijaspore može potjecati iz bogatih država poput Italije ili siromašnih država poput Nigerije. Sve države zbog različitih razloga nastoje održavati kontakt s vlastitom dijasporom, a zemlje u razvoju imaju poseban interes održavati kontakt s vlastitom dijasporom, upravo iz razloga ekonomske nerazvijenosti. Interes tih zemalja jest poticati investiranje dijaspore u gospodarstvo matične države u svrhu bržeg ekonomskog razvitka. Jedan od suvremenijih modela je obvezništvo za dijasporu, odnosno kreiranje državnih obveznica namijenjenih isključivo za dijasporu. Određen broj država u svijetu već je postigao stanovite uspjehe u tom djelovanju, a bilo je i loših iskustava. Moje istraživanje usmjereno je

upravo prema obvezništvu za dijasporu, kao obliku ekonomskog uključivanja dijaspore u drugim državama i na taj način ostvarenim postignućima. Hrvatska ima svoju dijasporu koja je uvijek bila zainteresirana za ekonomski boljitak i napredak Hrvatske, dok je istodobno država Hrvatska uvijek bila zainteresirana upravo za uključivanje vlastite dijaspore u investiranje u hrvatsko gospodarstvo. Hrvatska još uvijek nema nijednu izdanu obveznicu za dijasporu pa bi ovo istraživanje moglo potaknuti Ministarstvo gospodarstva na ovakav oblik uključivanja dijaspore u hrvatsko gospodarstvo.

*****

IVANA JOBST, LUCIJA MRŠO (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) / IVA IŽAKOVIĆ (Pravni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Pravna zaštita hrvatske kulturne baštine

Hrvatska kulturna baština objedinjuje običaje, tradiciju i dobra koja su proizašla iz dugovječne hrvatske povijesti. Ona je zajedničko bogatstvo ne samo hrvatske nego i globalne zajednice te očuvana posjeduje pretpostavku povijesnog, kulturnog i društvenog razvoja. Očuvanje kulturne baštine zahtijeva sustavnu institucionalnu skrb koja ujedno jamči i primjerenu promociju. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske krovno je tijelo koje uspostavlja zaštitu te djeluje putem četiri uprave. Registar kulturnih dobara Ministarstva baza je podataka zaštićenih jedinica kulturnog dobra, a na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te drugih zakonskih i podzakonskih propisa, pravilnika, strateških planova te konvencija i uredbi na razini Europske unije. UNESCO je ključna ustanova za uvrštavanje jedinica kulturnog dobra na svjetsku listu zaštićenih kulturnih dobara, a proces prijave jedinica podložan je normiranoj pravnoj proceduri. Zaštita kulturne baštine ne temelji se samo na zakonskim odredbama, već i na izgrađenoj odgovornosti svake zajednice prema baštinjenoj kulturi. U ovom radu, na primjeru glagoljice kao nematerijalnog kulturnog dobra, prikazuje se inicijativa njezine pravne zaštite.

Ključne riječi: baština, pravna zaštita, UNESCO, glagoljica, društvena odgovornost, kulturni proizvodi

*****

**JURČEVIĆ JOSIP (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb) / JURČEVIĆ
KATICA (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)**

Migracijskom strategijom protiv hrvatskog izumiranja

U radu će najprije biti navedeni brožčani pokazatelji te različiti čimbenici koji su utjecali na kontinuitet hrvatskog izumiranja, koje je dosegulo dramatične razmjere nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Potom će se ukazati na standardnu migracijsku strategiju koju primjenjuju uređene države radi suprotstavljanja negativnim demografskim procesima i/ili prevenciji istih. Pritom je poseban naglasak stavljen na demografske te druge razvojne i identitetske potencijale hrvatskog iseljništva, koje državne institucije Republike Hrvatske izbjegavaju koristiti na sličan način, kao što se to događalo u državnim okvirima u kojima se Hrvatska nalazila prije 1990. godine.

*****

TADO JURIĆ (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

Stavovi o povratku u domovinu novoiseljenih Hrvata u Njemačku

Rad predstavlja prvo empirijsko istraživanje stavova o povratku u domovinu novoiseljenih Hrvata u Saveznu Republiku Njemačku. Temelji se na istraživanju provedenom u Njemačkoj metodom ankete, online-ankete i polustrukturiranim intervjuom tijekom 2017. na uzorku od 1.200 iseljenih Hrvata u Njemačku te deskriptivnom i komparativnom metodom, kao i analizom demostatističkih podataka. Ispitivanjem su obuhvaćeni etnički Hrvati iz Hrvatske, etnički Hrvati iz Bosne i Hercegovine, kao i osobe s hrvatskim državljanstvom.

Vidimo da je brojka iseljenih u Njemačku znatno veća od one koju je službena statistika zabilježila, a osnovni trendovi iseljavanja su sljedeći: iseljavaju mlade osobe između 20 i 40 godina, koje su pretežno bile zaposlene te u pravilu s kompletnim obiteljima. Iseljeni Hrvati su svojim „novim životom“ u Njemačkoj uglavnom vrlo zadovoljni i nisu požalili što su se odselili u Njemačku. Sukladno tomu rijetki razmišljaju o povratku.

Ključne riječi: iseljavanje, povratak, Hrvati, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Njemačka

*****

DANIJEL JURKOVIĆ (doktorand na Hrvatskim studijima, Sveučilište u Zagrebu)

Analiza ekonomskog kraha Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1989. i demografskoga kraha Republike Hrvatske 2018. godine

U ovom radu autor daje analizu stanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) 1989. godine te njezine drastične ekonomske stagnacije, koje su prerasle u krvav međunacionalni sukob. Kraha SFRJ bio je uvjetovan raspadom socijalističkog (gospodarskoga) sustava u Europi. Dogovorena ekonomija koja je potiskivala načelo tržišta nije mogla dugoročno opstati. Ekstenzivni rast zaposlenosti pratio je spor rast proizvodnje, dakako, uz sve veće vanjsko zaduživanje, koje je bilo nekontrolirano. Republike su mogle biti samostalno zadužene bez dogovora oko vraćanja tih istih kredita. Međunarodni ugled zemlje postao je bitniji od čimbenika stabilnosti, a sustav je postao neodrživ. Dugoročna i pogrešno vođena politika, uz rat 1990-ih godina i loše provedenu privatizaciju te ostale probleme koji su unazadili mladu državu, odrazilo se na trenutno stanje. Masovno iseljavanje stanovništva iz Republike Hrvatske (RH) u potrazi za (bolje plaćenim) poslovima i sigurnošću, utjecalo je na poraznu demografsku statistiku za koju su prijeko potrebne kvalitetne i brze mjere da bi ostanak (mladih) ljudi bio omogućen. Odnos radno sposobnih i umirovljenika dovodi do toga da mirovinski sustav sve manje takvu situaciju podnosi. Praktički trideset godina nakon raspada SFRJ ostanak i povratak ljudi su jedine opcije, uz uvođenje kvota za strane radnike, čime bi se promijenila struktura stanovništva RH.

Ključne riječi: Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ), ekonomija, raspad, Republika Hrvatska (RH), demografija

*****

SUZANA JURKOVIĆ (doktorandica na studiju Jadran - poveznica među kontinentima, Sveučilište u Zadru)

Tvornica čokolade Harasic iz Bolivije

Nakon dolaska u južnoameričke države Čile, Brazil, Paragvaj i Argentinu, malobrojne hrvatske iseljeničke skupine potkraj XIX. stoljeća, kopnenim putem prešle su granice te se trajno nastanile u Boliviji. Rudno bogatstvo Bolivije privuklo je kako doseljenike iz Europe, tako i naše otočane Bračane, Višane, Šoltane, Hvarane. Odluku o napuštanju svojih domova na otocima ili priobalju, hrvatski su iseljenici teško donosili. Smatrali su boravak u stranoj zemlji privremenim, nikako stalnim rješenjem. Planirali su povratak u domovinu s ušteđevinom, i to u godinama radne sposobnosti ili u mirovini. Neki iseljenici uspjeli su u svom planu, a mnogi nisu. Svoj boravak u emigraciji većina je pretvorila u doživotnu migraciju.

Cilj je ovoga rada analizirati poduzetničko djelovanje hrvatskih iseljenika u Boliviji na primjeru obitelji Harasic. Iz obitelji Harašić iz Nerežišća dvojica sinova su potkraj XIX. stoljeća teretnim brodom otišla za Južnu Ameriku „trbuhom za kruhom“. Potom su ih slijedila još četvorica braće i tri sestre s istim ciljem boljeg i kvalitetnijeg života. Povratnici Horge i Teresita Harašić, odnosno Juraj i Tereza Harašić, danas su stalno nastanjeni u Trogiru. Metodom intervjua te analizom obiteljske materijalne ostavštine istražena je povijest obitelji Jurja i Tereze Harašić. Njihova obitelj je u Boliviji posjedovala tvornicu čokolade *Harasic*, čiji su osnivači bili Jurjevi stričevi Jerko i Stjepan.

Ključne riječi: obitelj Harašić, tvornica čokolade, iseljenici, povratnici, Bolivija.

*****

LADA KANAJET ŠIMIĆ (Hrvatska matica iseljenika, Zagreb)

Mala škola hrvatskoga jezika i kulture – „škola“ za lakši povratak najmlađih

Programi namijenjeni učenju i poučavanju inojezičnoga hrvatskog u fokusu su osnovne djelatnosti Hrvatske matice iseljenika od samoga njezina osnutka 1951. Kroz višedesetljetnu povijest ove ustanove oni su se prilagođavali aktualnim izazovima

istovremeno uvažavajući jezične i kulturološke specifičnosti raseljenih hrvatskih zajednica na raznim kontinentima, no uvijek se temeljeći na identitetskoj motivaciji.

Jedan od Matičinih tradicionalnih programa je *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture* koja je 2017. obilježila 25. godišnjicu. Program je usmjeren djeci i mladima uzrasta 9 - 16 godina, pripadnicima hrvatskih iseljeničkih i manjinskih zajednica, kao i konstitutivnoga hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini.

Autentično jezično-kulturološko okružje u kojem se uči hrvatski jezik, unaprjeđuje njegovo znanje, upozna je baština „uživo“, kao i svakodnevna izloženost jeziku i njegova uporaba, razlog su dugovječnosti ovoga jedinstvenoga programa u Republici Hrvatskoj. Osim toga, s današnjom Y generacijom, koja u svojim višejezičnim sredinama odrasta uz digitalne tehnologije i internet, i u učenju hrvatskoga jezika komunicira se na moderan, njima poznat i prihvatljiv način, uporabom suvremene tehnologije te učenjem uz igru.

Rad će pokazati koliko *Mala škola* pomaže najmlađem naraštaju Hrvata izvan Hrvatske u učenju hrvatskoga jezika i samim time otvara mogućnost za lakše uključivanje djece povratnika/useljenika u hrvatski školski sustav.

Ključne riječi: djeca, inojezični hrvatski, identitetska motivacija

*****

SANDA KATAVIĆ-ČAUŠIĆ (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Promicanje kulturne i jezične raznolikosti kao temelj interkulturalne održivosti

Postglobalizacijsko razdoblje kroz svoje temeljne odrednice života i rada u višekulturalnim i višejezičnim kontekstima, a kao posljedica brzih promjena, eksponencijalnog razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije te velikih mogućnosti za mobilnost, nameće nove sociokulturne prakse i izazove. Senzibiliziranje i stvaranje pozitivnog i poticajnog okružja za razvoj interkulturalne osviještenosti, osjetljivosti i komunikacije te dugoročno zaživljavanje interkulturalnih principa proces je kojim se mora sustavno upravljati na putu razvijanja globalne i interkulturalne kompetencije kao ključnih zadanosti globalnoga visokoškolskog obrazovnog krajolika na tragu ostvarenja interkulturalne

održivosti. Navedeno podrazumijeva povezivanje teorije i prakse kroz autentične kontekste, kao što je izlaganje drugim kulturama i jezicima, pri čemu su aktivnosti i događaji realizirani kroz suradnju s kulturno-pluralnom i višejezičnom grupacijom ERASMUS studenata otvorena platforma za educiranje o interkulturalnim vrijednostima. U povodu popularizacijskog simpozija kulturne i kreativne industrije, pod nazivom *Kreativna riznica*, koji se održava na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, autorica osmišljava i organizira događaj originalnog naziva *An International Evening of Poetry and Music*, obilježen epitetom „internacionalno“, koji je temeljna odrednica globalno orijentiranog visokog školstva, a zamišljen je s ciljem promicanja globalne i interkulturalne kompetencije kao ključnog elementa razvoja i obrazovanja studenata te je kao takav primjer dobre prakse kojim se pridonosi nužnoj institucionalnoj internacionalizaciji, konkurentnosti te dugoročnoj održivosti.

Ključne riječi: interkulturalna kompetencija, internacionalizacija, visoko školstvo, ERASMUS, interkulturalna održivost

*****

MARIN KNEZOVIĆ (Hrvatska matica iseljenika, Zagreb)

Preko sovjetske Rusije do nezavisne Hrvatske

Na temelju građe državnih institucija iz Hrvatskog državnog arhiva prikazat će se pojava „crvene hysterije“, straha od boljševičke revolucije u razdoblju neposredno nakon stvaranja kraljevine SHS. Posebna pozornost bit će posvećena stvarnim i navodnim pojavama boljševičke agitacije, koja je išla pod ruku s težnjama za razbijanjem jugoslavenske državne tvorevine i oblikovanjem nezavisne Hrvatske u boljševičkom okrilju. U prvom redu obradit će se djelatnost ljevičarskoga hrvatskog iseljeničtva iz Sjeverne Amerike na tom planu, kao i njegove veze s boljševičkom Rusijom i komunistima u Hrvatskoj.

*****

MARIN KOVAČIĆ (Split)

Kozmopolitski identitet hrvatskih iseljenika u Dublinu: fabrikat trendovske kulture ili globalizam u funkciji egzistencije

Rad će obuhvatiti ciljanu skupinu hrvatskih iseljenika u Dublinu, Galwayju i Corku u Irskoj, radi se o mlađoj generaciji iseljenika. Radom će se razmotriti dinamika i utjecaj ovih recentnih sve masovnijih iseljavanja mlađe populacije u Irsku na demografsku situaciju u RH. Korištenjem socioloških metoda upitnika i intervjua, detektirat će se uzroci ili razlozi migriranja u Republiku Irsku, a tematizirat će se pitanje ostanka u novoj zemlji i eventualnog povratka u ishodišnu zemlju podrijetla, tj. Republiku Hrvatsku. Posebno će se analizirati okolnosti koje su sadržajni okvir suvremenih, trendovskih migracija i s druge strane uvjeti koji korespondiraju s izgledima za povratak iseljenika u modernu Hrvatsku.

Ispitat će se korelacija između društvenih mreža i elektroničke komunikacije s globalnom orijentacijom ispitanog iseljeničkog korpusa. Opisat će se integriranost dotičnog dijasporskog identiteta u kontekstu kozmopolitizma koji stasa na sjecištu trendovske kulture, egzistencije, avanturizma i psihosocijalnih statusa (karakteristika) samih ispitanika.

Ključne riječi: iseljavanje, Republika Irska, kozmopolitizam, identitet, globalizam

*****

KATARINA KOMAIĆ (doktorandica studiju Jadran - poveznica među kontinentima, Sveučilište u Zadru)

Dubrovački poduzetnici u Južnoj Americi: pogled izvana

Dubrovački poduzetnici bitno su utjecali na gospodarski razvoj pojedinih južnoameričkih država potkraj pretprošlog stoljeća. Njihov prinos u privredi i društvu Argentine i Čilea vidljiv je i danas. Na temelju relevantne strane literature i novinskih izvora analizirat će se rad uglednih Dubrovčana — Paska Baburice i Nikole Mihanovića na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Djelovanje istaknutih dubrovačkih poduzetnika unaprijedilo je

argentinsko i dubrovačko parobrodarstvo te je njihov vrijedan rad dijelom utjecao na ekonomske i političke prilike, kako u domovini tako i iseljeništvu početkom 20. stoljeća.

Također će se prikazati povezanost naših iseljenika s domovinom u razdoblju kompleksnih političkih i društvenih zbivanja. Upravo su specifične gospodarske i političke okolnosti u južnoameričkim zemljama znatnim dijelom oblikovale trnovit put iseljenika prema uspjehu. Posebice će se analizirati kako je dubrovačke magnate doživljavala lokalna zajednica u Argentini i Čileu. U izlaganju će se prikazati djelovanje uspješnih hrvatskih poduzetnika u Južnoj Americi, i to iz perspektive lokalnog stanovništva. Cilj je izlaganja dati južnoamerički pogled na djelovanje istaknutih dubrovačkih iseljenika.

Ključne riječi: iseljenici, Pasko Baburica, Nikola Mihanović, Južna Amerika, početak 20. stoljeća

*****

MIJO KORADE (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

Braća Seljan i hrvatsko iseljenništvo u Južnoj Americi

Među najveće hrvatske istraživače modernog doba svakako spadaju Mirko (1871. – 1913. i Štefan (Stevo) Seljan (1875. – 1936.) iz Karlovca. Najprije od 1899. do 1902. djeluju u Abesiniji (Etiopija) u službi cara Menelika II. i kao upravitelji i istraživači južnih pokrajina te zemlje. Od 1903. istražuju razna područja Južne Amerike te su svojim radom uvelike utjecali na prometni, gospodarski i kulturni razvoj tih zemalja. Uspomena na njih živa je u njihovoj domovini i danas. Etnografski muzej u Zagrebu u svibnju ove godine (2018.) otvorio je izložbu pod naslovom „Kroz prašume i pustinju“ i na svojim internetskim stranicama predstavio sačuvano gradivo o njima. Tu su digitalizirane knjige, predmeti, fotografije, dnevnici i pisma te zabavni dio s kvizom znanja, memoryjem i stripom o braći Seljan.

U ovom izlaganju podsjetit ću na veze braće Seljan s hrvatskim iseljenicima u Amerikama za vrijeme njihova boravka na tom kontinentu. Utvrđeno je da je jedan od razloga dolaska braće Seljan u Južnu Ameriku bio i taj da svojim istraživačkim radom pomognu hrvatskim iseljenicima ukazujući im na prilike i mogućnosti zarade u pojedinim krajevima, da se međusobno upoznaju pa da jačaju društveno-političke i financijske veze među tamošnjim hrvatskim i ostalim slavenskim useljenicima. S Hrvatima su se susreli pri samom dolasku u Rio de Janeiro, koji su im pomogli pri sklapanju prvih poslova u Brazilu kada osnivaju *Mision*

cientifica Croata Mirko y Stevo Seljan (Hrvatska znanstvena misija Mirka i Steve Seljana), tj. službeno društvo preko kojega su pružali svoje istraživačke usluge, sklapali i ugovarali poslove s državama i raznim društvima američkog kontinenta sve do 1911. godine. Dva važna njihova istraživačka pothvata, u Mato Grosso u Brazilu i u planinama Perua, počinjali su u suradnji s hrvatskim doseljenicima i među važnijim planovima bilo im je da u oba slučaja dobiju od vlasti zemljišta za kolonizaciju i naseljavanje hrvatskih doseljenika. Tijekom svojih putovanja često su držali predavanja hrvatskim zajednicama o svojim istraživanjima u kojima su ih poticali na domoljublje i međusobnu suradnju, a o njihovu radu pisalo je na desetke iseljeničkih novina i časopisa. U svojim istraživanjima prolaze i opisuju krajeve u kojima su u 18. stoljeću djelovali hrvatski misionari i istraživači, ali i kasniji misionari u drugoj polovici 20. stoljeća.

*****

MARIJA KRALJEVIĆ (Kanada)

Škola hrvatskog jezika u Torontu: doprinos očuvanju nacionalnog identiteta

Hrvatska dijaspora u Kanadi, poglavito u južnom Ontariju, aktivno je radila na održavanju identiteta Hrvata. Neprekidno je promovirala hrvatska pitanja u vrijeme kada je Jugoslavija bila u zenitu svoje moći i miljenica mnogih zapadnih vlada.

Osnivanjem župa 60-tih do 70-tih godina dvadesetog stoljeća osnivaju se i hrvatske škole. Škole su bile financirane isključivo od roditelja, a u njihovoj su organizaciji aktivnu ulogu imali hrvatski svećenici, redovnici i časne sestre.

Za razliku od drugih etničkih grupa, Talijana, Portugalaca, Nijemaca, Hrvati nisu imali potporu matične zemlje jer je jednostavno nisu imali. U Torontu je postojala besplatna jugoslavenska škola, ali hrvatski roditelji nisu vodili svoju djecu u tu školu.

Početkom 70-tih Kanada ozakonjuje multikulturalizam i etničke grupe dobivaju pravo na besplatne učionice, didaktička pomagala i plaću za učitelje (2,5 sata tjedno) za učenje svojega jezika i kulture. Hrvati ulaze među prvima u taj program, a 1975. hrvatski (ne hrvatskosrpski), ulazi kao jedan od ravnopravnih izbornih predmeta u srednjoškolski sustav Ontarija zahvaljujući upornosti tadašnjih Hrvata.

Uspostavom hrvatske države slabi briga za hrvatske škole, a od matične zemlje Republike Hrvatske očekuje se veća uključenost oko modernizacije programa. U današnjim hrvatskim školama sve je manje izvornih govornika kao učitelja, a Ministarstvo školstva (Ontario) nema sustav akreditacije za učitelje hrvatskoga, što predstavlja opasnost gubitka izvornog, književnog hrvatskog jezika.

*****

LUCIJA KRPAN (doktorandica, Sveučilište u Zagrebu)

Polarizacija prostora kao faktor iseljavanja iz Hrvatske

Iseljavanje iz Hrvatske stalan je i neprekinut proces tijekom cijelog 20. i 21. stoljeća, uvjetovan čitavim nizom kompleksnih povijesnih, ekonomskih, socijalnih, geografskih i drugih faktora. Rad ukazuje na nejednakosti u prostornoj razvijenosti, odnosno intenzitetu i obuhvatu prostorne polarizacije Republike Hrvatske te njezinu korelaciju u uzročno-posljedičnom smislu s demografskim parametrima i procesima, kroz kvalitativno i prostorno/regionalno razmatranje problematike. Središnji je dio istraživanja analiza demogeografskih procesa i pokazatelja važnih za ukupnu spoznaju funkcionalnog odnosa gospodarske i demografske problematike u Hrvatskoj. Polarizacija je primarno vidljiva kroz nepravilnu prostornu i hijerarhijsku mrežu naselja i naseljenosti, ekonomsko-funkcionalnu organizaciju prostora i utjecaj te polarizacije na iseljavanje stanovništva, osobito mladoga. Razmotreni su dosadašnji i suvremeni trendovi kretanja stanovništva te njihovi uzroci i posljedice, a naglasak je stavljen na prostorni aspekt iseljavanja. Analizom demografskih procesa i pokazatelja zaključeno je kako je Hrvatska ušla u demografski slom i time se sasvim približila rubu nemoguće revitalizacije domicilnim stanovništvom. Takva situacija pretpostavlja depolarizaciju gospodarstva, redistribuciju stanovništva te sustavnu i upornu pronatalitetnu politika vezanu za domicilnu i iseljenu hrvatsku populaciju.

Ključne riječi: prostorna polarizacija, demografski slom, demografska revitalizacija, imigracija dijaspore

*****

CVIJETA KRAUS, IRINA STARČEVIĆ STANČIĆ (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb)

Novi izazovi enciklopedistike u digitalnom okružju

Leksikografski zavod Miroslav Krleža (LZMK), ustanova od kulturnog i nacionalnog značaja za Republiku Hrvatsku, jedina je u Hrvatskoj koja se sustavno bavi leksikografskim i enciklopedičkim radom. U gotovo 70 godina postojanja objavila je vrijedna djela općeg znanja, kao i ona s pojačanom nacionalnom tematikom. Od 2008. godine LZMK razvija javno dostupan portal (<http://enciklopedija.lzmk.hr>), čiji je jedan od strateških ciljeva digitalizacija i mrežno objavljivanje leksikografskih sadržaja. LZMK time ostvaruje svoju misiju i viziju u stvaranju jedinstvenoga javno dostupnoga digitalnog repozitorija te omogućivanju pristupa javnom znanju. Razvojem informacijskih tehnologija, podaci i informacije pristupačniji su i dostupniji u raznim digitalnim oblicima, a istodobno se javlja pojam informacijske i medijske pismenosti te ističe potreba za posjedovanjem znanja o tome kako pronaći, procijeniti i iskoristiti najbolje i najnovije informacije. Hrvatska enciklopedija, temeljno izdanje LZMK-a koje se od 2013. godine izdaje kao mrežno izdanje (<http://enciklopedija.hr>), nastoji postati prvim enciklopedijskim izvorom znanja na hrvatskome jeziku za sve korisnike koji žele pronaći točne i pouzdane informacije o Hrvatskoj i svijetu. LZMK, kao ustanova s tradicijom izdavanja kvalitetnih i vjerodostojnih sadržaja, razvija moderne pristupe informacijama, a istodobno pridonosi očuvanju nacionalne leksikografske i enciklopedičke baštine. Za znatniji iskorak potrebna su dodatna ulaganja u digitalizaciju i objavu vrijednih leksikografskih sadržaja.

Ključne riječi: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, leksikografski i enciklopedički sadržaj, mrežna Hrvatska enciklopedija, digitalizacija, vjerodostojan izvor informacija

*****

VESNA KUKAVICA (Hrvatska matica iseljenika, Zagreb)

Umjetničke donacije hrvatskih emigranata domovini

Umjetnici i kolekcionari svjetskoga glasa darivali su vrijedna djela svojoj domovini i hrvatskom narodu, koja zadivljuju javnost i trajno svjedoče o emigrantskim sudbinama. Domovinu su darivali i oni umjetnici koji su u egzilu jedva spajali kraj s krajem i oni koji su živjeli u izobilju, ostvarivši „američki san“, ali i stranci koji su bili u vezi s iseljenim Hrvatima. Riječ je o višemilijunskim iseljeničkim donacijama slika, skulptura, vrijednih predmeta, knjiga te dragocjenosti raznih vrsta. Najveće takve donacije zabilježene su, unatoč „olovnim vremenima“, tijekom druge polovice dvadesetog stoljeća. Zavređuju suvremenu muzeološku interpretaciju u logičnoj sintezi povijesno-umjetničkih prožimanja, koja bi ta remek-djela predstavila najširoj javnosti s fokusom na migrantske izazove. S tom svrhom autorica donosi pregled najznačajnijih umjetničkih donacija naših emigranta.

Svijest o stalnom postavu darovanih umjetnina s udaljenih migrantskih destinacija, u skladu s današnjom muzeološkom praksom i tehnološkim postignućima, najjasnije se vidi u muzejima i galerijama u glavnome gradu te središnjoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Autorica na kraju bilježi izložbe djela iz golemih donacija dvadesetoga stoljeća neprocjenjive vrijednosti, poput onih sa sjevernoameričkog kontinenta kipara Ivana Meštrovića ili pak darovnica slikara i emigranata s argentinskom adresom Joze Kljakovića i Josipa Crnoborija, Lea Juneka iz Francuske, Antona Cetina i Ante Sardelića iz Kanade, vrhunske keramičarke iz Venezuele Seke Severin Tudja i sl. U stalni postav Muzeja za suvremenu umjetnost uvrštene su darovane instalacije Kristine Leko iz ciklusa *Amerika*, u kojem je multimedijalna umjetnica istraživala sudbinu naših iseljenica koje žive u njujorškom Queensu. Zbirka kolekcionara Ante i Wiltrud Topić Mimara u središtu Zagreba, koja sadržava 3.750 darovanih umjetnina različitih kultura i civilizacija, privukla je više od tri milijuna posjetitelja.

*****

JOSIP LASIĆ (Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu)

Status hrvatskoga jezika u čileanskoj pokrajini Magallanes

U radu se iznose prvi rezultati provedena istraživanja u ožujku 2018. godine u gradovima Punta Arenasu i Porveniru (pokrajina Magallanes) na jugu Čilea. Istraživanje sa sociolingvističkog aspekta ciljano i usmjereno pristupa propitivanju statusa, položaja i

očuvanosti hrvatskoga kao nasljednoga jezika u toj najudaljenijoj hrvatskoj iseljeničkoj zajednici. Za potrebe istraživanja promatrano je nekoliko domena vidljivosti (vitalnosti) hrvatskoga jezika predstavljenih kroz jezične odnose: roditelji – kuća (1); intimni – vlastiti identitet (2); slobodno vrijeme – društveni život – crkva (3); mediji (4); radno mjesto – kupnja – susjedstvo (5); obrazovanje (6); suprug(a) – partner(ica) (7); međugeneracijska komunikacija (primjericice: djed – unuk) (8). Istraživanje je pokazalo poraznu sliku jer aktivnih govornika hrvatskoga jezika gotovo da i nema. Stoga je nužno u Republici Hrvatskoj što prije pripremiti programe, aktivnosti i projekte kako bi se krenulo u pokušaj „oživljavanja“ hrvatske riječi koja je pred umiranjem u čileanskoj pokrajini Magallanes.

*****

VLATKA LEMIĆ (Hrvatski državni arhiv, Zagreb)

Baština i kultura u digitalnom okružju

Suvremeni programi i aktivnosti na području kulturne baštine sve su više usmjereni na suradnju, umrežavanje i razvoj zajedničke informacijske infrastrukture, kao i na povezivanje ustanova koje čuvaju povijesne izvore sa stvarateljima i zajednicom u kojoj djeluju te ciljanim korisničkim skupinama. U radu će se prikazati dosadašnja iskustva i potencijali hrvatskih baštinskih ustanova u osmišljavanju i provođenju aktivnosti i programa koji se bave implementacijom novih korisničkih usluga u digitalnom okružju, aktivnim uključivanjem publike te razvojem inovativnih pristupa istraživanju povijesnih izvora i omogućavanjem njihove online dostupnosti.

*****

NATASHA LEVAK (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

Movement and connections to the cultural homeland – positive sustainable flow on from using international collaborative language learning methodologies

This presentation reports on the positive sustainable gains that can result in using international collaborative language learning methodologies which connect students with their

cultural homeland. The influence of a language learning methodology which incorporated the use of videoconferencing and a virtual representation of Zagreb, Croatia and Sydney, Australia had on students' potential temporary or permanent stay in their cultural homeland is discussed as well as other cultural gains that resulted in participation in the methodology. Participants were located in Queensland and Sydney, Australia, Split, Croatia and Mostar, Bosnia and Herzegovina. Results demonstrated that not only the students' language listening and comprehension abilities increased significantly but also there were many cultural gains. Some student groups continued their learning relationship after the project finished which turned into friendships. A prominent example of the story of a student who kept in touch with her partner from Split after the project was completed and finally moved to Croatia to continue her learning is discussed along with her perspectives of the influences on her decision-making process to move to the cultural homeland, Croatia.

Key words: tandem learning, virtual teams, sustainable culture gains, second generation.

*****

VLADIMIR LONČAREVIĆ (Zagreb)

***Duhovne značajke hrvatskog narodnog bića i povijesnog razvitka u misli
Dušana Žanka***

Dušan Žanko (Trilj 1908. – Caracas, 1982.), jedan od istaknutih predstavnika hrvatske duhovne, političke i kulturne misli između početka tridesetih i kraja sedamdesetih godina 20. stoljeća, objavio je neke od najvažnijih i umjetnički ponajboljih hrvatskih eseja. Njegovi tekstovi o Stepincu, Šufflayu, Starčeviću, Oršaniću, Merzu, Unamunu, Bernanosu, Napoleonu i dr., kao i njegove raščlambe historiografskih radova fra Dominika Mandića i Ive Guberine jedinstven su prinos razumijevanju načela, značajki i ciljeva povijesnog razvitka hrvatskoga naroda, poglavito u svjetlu filozofije i teologije povijesti iznikle iz kršćanskoga zora. U tom sklopu Žanko je nastojao detektirati i interpretirati one duhovne značajke što ih je smatrao oblikotvorno supstancijalnim za hrvatsko nacionalno biće. Pritom njegova misao polazi od kršćanstva kao zaglavnog kamena takve formacije, koji se pak tijekom povijesti dinamično pretače u fundamente hrvatskog kulturnog, socijalnog i političkog života, ostajući mu

sintetskim okvirom te naposljetku određujući sam smisao povijesne egzistencije hrvatskoga naroda. Ovaj rad nastoji, na temelju čitanja nekoliko tekstova koje u tome smislu držimo temeljnim, pružiti okvir za daljnje čitanje Žankove misli i njezine moguće aktualizacije.

*****

IVANA LUČEV (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku RH, Zagreb)

Ispitivanje stavova Hrvata koji žive izvan Hrvatske prema povratku

U posljednjih 10 godina sve više hrvatskih građana iseljava se iz Republike Hrvatske u potrazi za poslom i boljim životnim uvjetima. Službeni podaci o tome koliko se točno osoba iseljava te iz kojih razloga, nepotpuni su, a istraživanja tog vrlo važnog pitanja malobrojna i uglavnom kvalitativna, pa je potrebno provesti ozbiljna istraživanja ključnih razloga iseljavanja i ostanka građana, kao i strukture osoba koje se odseljavaju. Pouzdane spoznaje o faktorima koji utječu na iseljavanje nužne su za planiranje politika i mjera usmjerenih na povratak stanovnika i demografsku revitalizaciju Hrvatske. U izlaganju bit će prikazani preliminarni rezultati ispitivanja stavova Hrvata koji žive izvan Hrvatske prema povratku, kao i uvjetima koji bi olakšali i potaknuli njihov povratak, koje je provelo Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku putem online upitnika.

Ključne riječi: razlozi iseljavanja, stavovi prema povratku

*****

**MIRKO LUKAŠ (Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) /
MIHAEL PULJIĆ (Osijek)**

Oduzimanje imovine kao razlog iseljavanja stanovništva Hrvatske sredinom 20. stoljeća

Autori u radu, na temelju dostupne literature, istražuju vezu između poslijeratnog oduzimanja imovine u Jugoslaviji s procesom iseljavanja stanovništva koje je uzrokovalo još jedan u nizu iseljeničkih valova s prostora Hrvatske. Završetkom ratnih zbivanja u Hrvatskoj

polovicom 20. stoljeća dolazi do izgradnje socijalističkog društva, promjene političkih odnosa, vlasničke strukture i sukoba s dotadašnjim nositeljima vlasti. Zbog uzročno-posljedičnih veza bila je neizbježna migracija jednog dijela stanovništva u poratnom razdoblju, koja je većim dijelom okarakterizirana kao prisilna. Većina zakona tijekom i nakon Drugog svjetskog rata na ovim prostorima donesena je s ciljem oduzimanja imovine i lišavanja društvenih i osobnih sloboda pojedinaca. Zbog navedenog, odlazak iz domovine za jedan dio nepoželjnog stanovništva značio je bijeg u strane zemlje i priliku za slobodu koja bi im ostankom u Hrvatskoj bila ograničavana ili oduzimana, baš kao i njihova imovina. Stoga je oduzimanje imovine u novostvorenoj drugoj Jugoslaviji bilo uzrokom novog iseljeničkog vala u poslijeratnom razdoblju, što je dovelo do novih demografskih gubitaka i nastavka duge i negativne tradicije iseljavanja, kako zbog ekonomskih, tako i zbog političkih razloga.

Cljučne riječi: depopulacija, iseljavanje, migracije, podržavljenje, zakonski propisi

*****

ANA MALNAR (Institut za migracije i narodnosti, Zagreb)

***Migracijsko raspoloženje mladih Hrvatske:
„... kamo god se preseliš, nije to dom ...“***

Kronologija iseljavanja iz Hrvatske duga je stoljećima. Današnje iseljavanje mladih posljedica je različitih složenih dugogodišnjih procesa u društvu i poprimilo je zabrinjavajuće razmjere. Uz negativan migracijski saldo, smanjenje ukupnog broja stanovnika, depopulaciju cijelih regija otvara se problem boljeg razumijevanja zašto mladi žele otići ili ostati živjeti u domovini. Potaknuto tim pitanjem, provedeno je istraživanje migracijskog raspoloženja mladih na reprezentativnom uzorku srednjoškolaca iz Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka (844 učenika i 986 učenica valjano je ispunilo anketu), od kojih je 54,6% pohađalo strukovne škole, a 45,4% gimnazije. Rezultati istraživanja pokazuju kako čak 54,1% učenika namjerava raditi ili se školovati negdje drugdje u svijetu. Oko trećine učenika želi ostati živjeti u rodnom gradu, dok bi ih 10,6% željelo živjeti u nekom drugom gradu unutar Hrvatske. Takvi rezultati upozoravaju kako se može očekivati daljnja dinamizacija odljeva mladih iz Republike Hrvatske. Takvo stanje traži hitne i sveobuhvatne mjere kojima bi se ti trendovi zaustavili i potaknuo ostanak mladih u domovini. Statistička analiza podataka prikupljenih istraživanjem

ukazala je na povezanost religioznosti učenika te socioekonomskog statusa i cjelovitosti obitelji s nižim migracijskim raspoloženjem.

Ključne riječi: mladi, iseljavanje, obitelj, religija

*****

MARINO MANIN, LIDIJA BENCETIĆ (Hrvatski institut za povijest, Zagreb)

O Božićnoj poruci dr. Vladka Mačeka hrvatskom iseljeništvu 1948. godine

U izlaganju autori raščlanjuju sadržaj *Božićne poruke* dr. Vladka Mačeka, upućene iz Washingtona uoči Božića 1948. godine pristalicama Hrvatske seljačke stranke izvan domovine i hrvatskom iseljeništvu općenito. Pronađena je u prijepisu u arhivskome fondu Ministarstva rada Vlade FNRJ-a pohranjenom u Arhivu Jugoslavije u Beogradu.

Sadržaj poruke dr. Vladka Mačeka započinje vrednovanjem Božića u hrvatskome seljačkom puku, nastavlja pozivanjem na temeljne vrijednosti nauka braće Radić i Hrvatske seljačke stranke (vjera u Boga, središnja uloga seljaštva u hrvatskome društvu, pacifizam itd.), te završava kritikom marksizma, osvrtom na komunističke režime i usporedbom položaja seljaka u njima s onim iz drugih povijesnih razdoblja, kao i položajem radnika u kapitalizmu i komunizmu, te slikovito, ali pronicavo i promišljeno zaključuje da „postaje i seljak i radnik i inteligenat robom države, dotično u stvari robom nekolicine komunističkih kaponja, koji smatraju da su država oni, što u stvari i jesu“.

*****

SERGIO MARINKOVIĆ (Čile)

Hrvatska dijaspora u Čileu i njezin utjecaj na društvo

Hrvatsko iseljništvo u Čileu ima dobar utjecaj i ugled, otkad su došli u te krajeve iz Dalmacije, prvo kao Austrijanci, zatim Jugoslaveni i konačno kao Hrvati. Tijekom svih tih godina pa do danas, taj utjecaj i ugled omogućio im je održati dobar društveni položaj u različitim područjima čileanskog društva, u političkoj, ekonomskoj, kulturnoj i društvenoj

sferi. U tom procesu tranzicije nacionalnog identiteta ili nacionalnosti, hrvatska je dijaspora odigrala važnu ulogu u priznavanju Hrvatske sa strane Čilea, zemlje koja je bila jedna od prvih latinoameričkih država koje su priznale Hrvatsku.

Zbog svega navedenog, glavni je cilj ovog rada odgovoriti na pitanja koji su bili razlozi zbog kojih je Čile priznao Hrvatsku i kako se jugoslavizam, koji je do Domovinskog rata i sukoba u cijeloj regiji, bio bitan element u definiciji identiteta te dijaspore, preoblikovao kao dio zanimljiva fenomena rekroatizacije.

Ključne riječi: hrvatska dijaspora, identitet, utjecaj, jugoslavizam, rekroatizacija

*****

DON MARKUŠIĆ (ACAP, Zagreb)

Croats at home and abroad working together to make Croatia succeed

An uncertain future due to corruption and cronyism as well as politicians and activists constantly denigrating their own country, are largely to blame for the mass exodus of qualified Croats and young families. The long disconnect between the Croatian Diaspora and their Homeland was caused by early diaspora investments having gone awry for the exact same reasons.

Not since the Homeland War have there been such fervour and need for cooperation between Croats at home and those abroad to work together to make Croatia succeed and stem the exodus. To paraphrase Mark Zuckerberg's testimony before the US Congress, it's not enough to just connect Croats in the Diaspora with Croats in our Homeland, we have to make sure those connections have positive outcomes.

The author examines the phenomenon of newly formed diaspora organisations in Croatia and around the world and in particular, the Association of Croatian American Professionals (ACAP) which is spearheading the regaining of trust between the Diaspora and our Homeland with its unique presence on the ground, enabling the exchange of information and working together to have direct economic and political impact through law reform, developing sectors such as medical tourism and improving the investment climate with initiatives such as the US-Croatia Double Tax Treaty.

Key words: ACAP, Investment, Information, Trust, Cooperation

*****

IVONA MARTINOVIĆ, LANA KATAVIĆ, ŽELJKO RONTA (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Kako kulturno događanje nametnuti u digitalnom okružju?

Prisutnost izvještavanja o kulturnom događanju u digitalnom transformira se promjenama u navikama digitalnog potrošača uvjetovanima tehnološkim napretkom. Digitalno okružje zahtijeva različite pristupe tržišnom segmentu, a cilj je uspostava dvosmjerne komunikacije. Kulturno događanje korištenjem izvještavanja na digitalnim platformama izgrađuje zajednicu i komunikacijske navike. Osim kreiranja autentičnog sadržaja voditelji digitalnih platformi prikupljaju podatke o platformi i njezinim korisnicima kako bi unaprijedili postojeće sadržaje te upravljanje kulturnim događanjem i donošenjem odluka. U ovome radu analiziraju se načini stvaranja, upravljanja, održavanja i mjerenja prisutnosti kulturnog događanja u digitalnom okružju na primjeru popularizacijskog simpozija *Kreativne riznice*.

Ključne riječi: digitalno okružje, kulturno događanje, Kreativna riznica, Facebook, mobilna aplikacija, Eventbrite

*****

MARIJA MATEK (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb)

Ured dobrodošlice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

U cilju olakšanja povratka, snalaženja i integracije iseljenih Hrvata u cjelokupan državni sustav Republike Hrvatske, unutar Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske osnovan je Ured dobrodošlice. Ured dobrodošlice pomaže u rješavanju mnogobrojnih pitanja, kao što su ishođenje hrvatskog državljanstva, ishođenje osobne iskaznice, putovnice, upisi podataka u matične knjige, registriranje vozila, priznavanje inozemnih svjedodžbi ili diploma i sl. U okviru Ureda pružaju se informacije o carinskim

povlasticama pri uvozu predmeta kućanstva i gospodarskog inventara kod povratka i useljenja u Republiku Hrvatsku te o poreznim olakšicama za hrvatske povratnike/useljenike, fizičke i pravne osobe, pri njihovom nastanjenju i stupanju u poslovni odnos u Republici Hrvatskoj.

Ured dobrodošlice predstavlja *focal point* svim Hrvatima izvan Republike Hrvatske te svim Hrvatima povratnicima kako bi njihov povratak i uključivanje u cjelokupan državni sustav Republike Hrvatske bio olakšan te s tim u svezi komunicira i koordinira poslove s drugim referentnim tijelima državne uprave kao i javnim ustanovama, osobito Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom financija – Poreznom upravom te Ministarstvom znanosti i obrazovanja.

Ured dobrodošlice aktivno je uključen i u pregled aktivnosti Hrvata izvan Republike Hrvatske te prati i nadzire rezultate integracije hrvatskih povratnika u društveni sustav Republike Hrvatske. Na kongresu „Odlazak-ostanak-povratak“ bit će predstavljeni i povratnici koji će iznijeti vlastito iskustvo o povratku i ostanku u RH.

*****

MARÍA BETANIA MATIAK (Argentina)

Iz Argentine do Hrvatske: priča o povratku u zemlju naših djedova

Zovem se María Betania Matiak i imam dvadeset i šest godina. Rođena sam u Argentini u Cordobi, koji je najveći grad poslije Buenos Airesa. Tamo sam diplomirala kao profesorica povijesti i odmah nakon toga došla sam u Hrvatsku. U Zagrebu živim već četiri mjeseca. Dobila sam stipendiju Ureda za Hrvate izvan Hrvatske i trenutačno pohađam tečaj *Croaticum* na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

U ovom radu govorit ću o svom osobnom iskustvu Hrvaticice iz Argentine, o obiteljskoj povijesti i o svome sudjelovanju u hrvatskim zajednicama. Moja veza s Hrvatskom je jako zanimljiva jer je moj pradjed bio Hrvat, što znači da ta veza nije bila baš bliska. Moj tata nikad nije upoznao svojeg djeda pa je zato počeo istraživati o našem prezimenu i našim korijenima. Tako sam i ja odmalena ušla u novi svijet, koji je danas dio mog života.

Od svoje dvanaeste godine do danas aktivna sam članica udruge „Hrvatski dom u Cordobi“, gdje sam se bavila hrvatskim folklorom i također radila kao profesorica u Maloj školi (hrvatskoga jezika) za djecu. Prva sam u svojoj obitelji koja je imala mogućnost vratiti

se u zemlju iz koje je došao moj pradjed i upoznati našu rodbinu u Hrvatskoj. Ovdje sam upoznala zemlju, kulturu i jezik moga pradjeda.

Danas mi je cilj usavršiti hrvatski jezik kako bih ga mogla koristiti za svoj poslovni ili akademski život u budućnosti. Povratak u Hrvatsku jedna je od mogućnosti i ako se budem vratila, ponosno ću kao ambasadorica prenositi kulturu, tradiciju i običaje naše drage Hrvatske u Cordobi i cijeloj Argentini.

Ključne riječi: Argentina, iseljništvo, osobno iskustvo, hrvatski korijeni, obitelj, hrvatske zajednice, hrvatski jezik, povratak

*****

MISLAV MATIŠIĆ (Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje, Osijek)

***Londonaska Nova Hrvatska – temelj borbe protiv stereotipa
o hrvatskoj političkoj emigraciji***

Nova Hrvatska Jakše Kušana bila je općehrvatsko emigrantsko glasilo, koje je izlazilo u Londonu punih trideset godina. U radu se analiziraju postanak, kronologija i opće odrednice lista s posebnim osvrtom na liberalno-demokratske emigrante, danas gotovo potpuno zaboravljene i izostavljene iz kolektivne memorije hrvatskog naroda. Mogu li upravo liberalno-demokratski hrvatski politički emigranti biti most prema destigmatizaciji hrvatskog iseljništva? Može li kvalitetno i sustavno istraživanje umjerene političke emigracije pridonijeti razbijanju stereotipa o hrvatskoj političkoj emigraciji? Zaslužuju li neki zaslužni pojedinci, koji su živote posvetili radu za Hrvatsku, mjesto u kolektivnoj memoriji naroda? Ovo su samo neka od pitanja na koja će se pokušati odgovoriti u ovom istraživanju.

Ključne riječi: Nova Hrvatska, Jakša Kušan, hrvatska politička emigracija, liberalno-demokratska emigracija

*****

REBEKA MESARIĆ ŽABČIĆ (Institut za migracije i narodnosti, Zagreb) / LUKA BUDAK (Centar hrvatskih studija, Macquarie University, Australija)

Mogućnosti i želja za povratkom u Republiku Hrvatsku: primjeri iz Australije

Različiti su razlozi zbog kojih netko iseljava izvan granica vlastite domovine i odlazi u strano i potpuno novo sociokulturno okruženje. Isto tako, s druge strane postoje i mnogi razlozi zbog kojih se određen broj osoba odluči u nekom životnom razdoblju vratiti u domovinu. Kad je riječ o povratnim migracijama, povratni migranti prolaze tijekom migracijskog procesa i kroz migracijsko i kroz povratničko iskustvo.

U radu će se pokušati skrenuti pozornost na ključno značenje i važnost povratnih migracija koje obuhvaćaju povratne migrante, ali i sve raseljene Hrvate koji se mogu i žele vratiti u domovinu. Rad će sadržavati objašnjenja temeljena na analizi razgovora i intervju s kazivačima iz kojih se doznaju odrednica povratka, mit o povratku, namjera povratka, povratne odluke, obrasci povratka i slično. Također, rad će pozornost usmjeriti i na iskustva, znanje, vještine, želje, očekivanja i percepciju povratka u domovinu.

Povratna migracija sadržava i elemente reintegracije u staru/novu lokalnu, regionalnu i nacionalu sredinu. U radu će konkretno biti riječi o povratnicima i mogućim povratnicima iz Australije, koji svojim znanjem, iskustvom i vještinama mogu pridonijeti gospodarskom razvitku Republike Hrvatske. Na povratku se povratni migranti susreću s mnogim teškoćama i/ili preprekama u administrativnom sustavu, kao i ostalim spornim pitanjima, na što skreću pozornost i traže nova rješenja, bilo da je riječ o povratku pojedinca ili povratku cijelih obitelji.

Istraživanje će pokušati detektirati u kojoj se mjeri Hrvati izvan Republike Hrvatske vraćaju u domovinu i koliko je realno očekivati da će se raseljeni Hrvati iz Australije vratiti u Republiku Hrvatsku s obzirom na to da život u Australiji nudi mnogo izbora različitog tipa, osobni razvoj na mnogim poslovnim poljima i područjima, višu razinu neovisnosti i slično.

Ključne riječi: Australija, iskustvo povratka, povratna migracija, povratnici, Republika Hrvatska

*****

IVO MIJOČ (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

***Masovni stečajevi revitaliziraju opravdan interes
za posao budućnosti – financijski pristup***

Nagrada imenovanom stečajnom upravitelju prema rješenju stečajnog sudca nadležnog Trgovačkog suda utvrđuje se primjenom Uredbe o utvrđivanju kriterija i načinu obračuna i

plaćanja nagrade za rad stečajnih upravitelja (NN 105/2015), uzimajući u obzir dva kriterija – osnovni i dopunski (tzv. stimulativni) kriterij, a u svezi čl. 94 Stečajnog zakona – SZ-a (NN 71/2015). Osnovni kriterij obračuna nagrade stečajnom upravitelju utvrđuje se u odnosu na ukupnu vrijednost stečajne mase, pritom ne uzimajući u obzir kriterij opterećenosti imovine stečajnog dužnika založnim pravom. S druge strane, nagrada stečajnom upravitelju može obuhvatiti i određenu (značajniju ili manje značajniju) stimulaciju utvrđenu uvažavanjem dvaju alternativnih kriterija: (1) stupnja namirenja stečajnih vjerovnika te (2) stupnja složenosti i sveobuhvatnosti stečajnog postupka. Stupanj namirenja stečajnih vjerovnika utvrđuje se u postotku (%) dijeljenjem iznosa ukupno unovčene stečajne mase i iznosa ukupno utvrđenih tražbina. Kod ocjene stupnja složenosti posla presudni čimbenici su obujam poslova i rad stečajnog upravitelja, a posebno se uzima u obzir brzina završetka stečajnog postupka u razumnom roku (do godine dana od otvaranja stečajnog postupka), odnosno brzina unovčenja predmeta stečajne mase. U radu će se prikazati evolucijski prikaz statusa nagrade za rad (i naknade troškova) stečajnog upravitelja uzimajući u obzir pozitivno pravno uređenje promatrane materije u odnosu na porezni tretman (i položaj) nagrada stečajnih upravitelja.

Ključne riječi: stečaj, stečajni postupak, stečajni upravitelj, nagrada za rad, zakonska regulativa, porezni tretman (oporezivanje)

*****

JOSIP MIKINAC (Zadar)

Demografski krah Slavonije pod teretom emigracije

Slavonija, kao regija koja se proteže na istoku Republike Hrvatske, danas se bori s brojnim demografskim problemima. Negativni demografski trendovi, odnosno negativne stope prirodne promjene i emigracija, imaju velik utjecaj u Slavoniji. Negativne stope prirodne promjene sve se više povećavaju zbog iseljavanja najvitalnijih dobnih skupina. Da Slavoniju napuštaju najvitalnije dobne skupine, potvrdili su rezultati anketnog istraživanja provedenog u studenome 2017. na uzorku od 310 osoba koje su napustile Slavoniju. Na povećanje emigracije iz Slavonije velik utjecaj imaju brojni gospodarski, ali i politički problemi. Naime, od nastupanja velike gospodarske krize 2008. godine, pa do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (1. srpnja 2013.), BDP kontinentalne Hrvatske

smanjivao se. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju vidljivo je izrazito povećanje iseljavanja iz pet slavonskih županija (Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske, Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije).

Povećanje emigracije za sobom ostavlja brojne gospodarske, ali i demografske probleme. Tako je primjerice vidljiv pad broja učenika u slavonskim županijama u razdoblju od 2009. do 2015. za 14.939 učenika. Od posljednjega popisa stanovništva, 2011. do 2015. godine, slavonske županije bilježe pad za 30.781 osobu.

Ključne riječi: emigracija, Slavonija, demografski problemi, Hrvatska

*****

SANJA MIŠEVIĆ (Odvjetnički ured Sanja Mišević, Osijek) / MARIO VINKOVIĆ (Pravni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Iseljavanje zdravstvenih radnika

Iznimno cijenim nastojanja cijele zajednice usmjerena k razvijanju i stabilizaciji dugoročne javne politike RH prema iseljenicima, ali također želim upozoriti na obvezu svih nas, kako u zemlji, tako i u iseljeništvu, da spriječimo daljnje iseljavanje, naročito mladih, školovanih državljana naše domovine.

Kao odvjetnica, punomoćnica sam više od 600 medicinskih djelatnika, doktora medicine, inženjera i medicinskih sestara. Nažalost, svjedok sam njihova masovnog iseljavanja iz Republike Hrvatske, uglavnom motiviranog neadekvatno plaćenim radom.

U javnim službama Republike Hrvatske zaposleno je više desetaka tisuća zdravstvenih radnika. Velika većina njih, zaposlena u bolničkim ustanovama, radi velik broj prekovremenih sati, vrlo često zakonom i kolektivnim ugovorom preko dopuštenog broja. Iako je maksimalno dopušten broj prekovremenih sati 250 godišnje, pojedini zdravstveni djelatnici rade i više od 900 prekovremenih sati godišnje! Ne ulazeći u flagrantno kršenje propisa sa strane poslodavaca, jasno je iz navedenog da uvelike nedostaje zdravstvenih radnika. I, kao da to nije dovoljno, kao da takav deficit djelatnika i nezakonit broj prekovremenih sati nisu dovoljan razlog za zabrinutost, svjedok sam enormnog kršenja materijalnih prava ove grupe građana Republike Hrvatske. O tome će biti riječi na Kongresu.

*****

DOMAGOJ NOVOSEL (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku RH, Zagreb)

Demografske politike i mjere Republike Hrvatske 1991. – 2018.

Demografska kretanja i trendovi u Republici Hrvatskoj uvjetovani su mnogobrojnim čimbenicima. Oni su prije svega produkt ratnih, gospodarskih i zdravstvenih silnica koje su generirale negativne trendove započete potkraj 19. stoljeća, a intenzivno nastavljene šezdesetih godina 20. stoljeća.

Stvaranjem neovisne Republike Hrvatske 1991. godine, stvorene su pretpostavke za demografski razvoj i revitalizaciju demografski opustošenih područja. Navedene je procese zaustavio Domovinski rat čije su posljedice bile daljnje prepreke u obnovi strukture stanovništva. Sukladno svemu navedenom, vlade Republike Hrvatske kreirale su politike za demografsku revitalizaciju zemlje. Stoga je cilj ovoga članka dati pregled demografskih politika i mjera u razdoblju od 1991. do 2018. godine, koje su u većoj ili manjoj mjeri utjecale na razvoj stanovništva Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, demografske strategije, demografska politika, obitelj, Vlada Republike Hrvatske

*****

PAVAO PALIĆ

Janjevo jučer i danas...

U izlaganju će se prikazati kratak povijesni osvrt od prvog pisanog spomena Janjeva 1303. kao sjedišta katoličke plovanije svetog Nikole i stoljetne sveze Dubrovnika i Janjeva, kao i čvrste sveze Vatikana i Janjeva. Prati se duhovno i političko okružje kroz stoljeća te napuštanje Janjeva, najprije iz ekonomskih razloga, a onda zbog velikosrpskog pritiska te dolazak (preseljenje) u matičnu domovinu.

*****

MARKO PARADŽIK (Udruga Obnova, Zagreb)

Udruga Obnova – Povezivanje mladih iz domovine i iseljeništva

Obnova je udruga građana koja okuplja mlade intelektualce i umjetnike okupljene oko platforme zajedničkih vrijednosti. Udruga je osnovana s ciljem zaštite i razvijanja hrvatskog nacionalnog identiteta, obrazovanja mladih i povezivanja s mladima diljem Europe. Pokretačka ideja udruge jest želja za kulturnom, etičkom i političkom obnovom hrvatskog društva, a što je izraženo i u samom njezinu nazivu. Obnova ima širok raspon djelatnosti, a jedan od najbitnijih projekata je istoimeni multidisciplinarni časopis za kulturu, društvo i politiku. Udruga okuplja veći broj studenata s niza zagrebačkih fakulteta, poput Pravnog fakulteta, Hrvatskih studija, Akademije likovnih umjetnosti, Ekonomskog fakulteta, Katoličkog bogoslovnog fakulteta, Medicinskog fakulteta, zatim Hrvatskog katoličkog sveučilišta te drugih hrvatskih fakulteta i viših škola, kao i niz mladih intelektualaca, akademski obrazovanih građana te maturanata iz Zagreba, ali i cijele Hrvatske.

Vizija Obnove je postati značajnim *think tankom* hrvatske obrazovane mladeži koji aktivno predlaže rješenja za kulturnu, etičku i političku obnovu svih društvenih sastavnica Republike Hrvatske. Misija Udruge je okupljanje akademski obrazovanih ljudi i studenata i povezivanje diljem Hrvatske i svijeta u vidu razmjene vlastitih iskustava, edukacije i rasprave o ključnim društvenim temama, sudjelovanje u kulturnim događajima te ujedno izvor različitih ideja, koncepata, vizija, znanja i kreativnosti.

*****

ALEJANDRA PEŃA KOVAČIĆ (Čile)

Povratni put. Životna priča između Čilea i Hrvatske

Moj pradjed Mate Kovacic rodio se 1884. godine u Hrvatskoj, a sto godina poslije, 1984., ja sam se rodila u Čileu i napravila povratni put, napokon.

Zovem se Alejandra Pena Covacich, Čileanka sam hrvatskog podrijetla, po zanimanju sam odvjetnica i živim u Čileu. Praunuka sam dalmatinskog Hrvata, kao i većina Hrvata u Južnoj Americi. Moji pradjed i prabaka su emigrirali iz Hrvatske kada je početkom 20. stoljeća filoksera na otoku Braču uništila vinograde.

Godinama sam, kada su me ljudi pitali: "Odakle si ti?", imala malo čudan osjećaj prije no što bih točno odgovorila. Odgovor bi mogao biti Santiaga gdje sam se rodila, La Serena gdje sam živjela skoro cijelo vrijeme školovanjaškola ili Vina del Mar gdje sam studirala na fakultetu i kasnije radila. Ali kada sam došla živjeti u Hrvatsku, odgovor se proširio novom opcijom.

Prihvatila sam da pitanje odakle si znači identitet, a identitet nije samo jedan nego može biti više od jednog. Razumjela sam da mogu biti Čileanka iz glavnog grada i provincije i da mogu biti i Hrvatica ili Dalmatinka u isto vrijeme. Čini mi se da sada mogu više razumjeti što su osjećali moji preci i rado ću podijeliti svoj priču s vama.

*****

MARINA PERIĆ KASELJ (Institut za migracije i narodnosti, Zagreb) / MARIA FLORENCIA LUCHETTI (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

***Integracija potomaka hrvatskih iseljenika u hrvatsko društvo:
primjer Južne Amerike***

U radu se govori o procesu integracije potomaka hrvatskih iseljenika, uglavnom treće iseljeničke generacije u hrvatsko društvo. Naglašavaju se pozitivni i negativni aspekti unutar tog procesa, ističući pritom emocionalnu komponentu i odnos prema državi Hrvatskoj i izboru života u njoj, kao i formiranja novog/starog hibridnog identiteta. Metodom dubinskih intervjua zahvaća se složenost integracijskog i asimilacijskog procesa i ne/mogućnosti društvene uključenosti potomaka hrvatskih iseljenika, kao i modusi za razumijevanje i poboljšanje njihova trenutačnog položaja.

Ključne riječi: hrvatsko društvo, potomci hrvatskih iseljenika, identitet, Južna Amerika

*****

**MARIN PERKO (doktorand na studiju Jadran - poveznica među kontinentima,
Sveučilište u Zadru)**

Aktualni demografski procesi otoka Hvara

U izlaganju će se prikazati podaci o aktualnim demografskim procesima otoka Hvara. Otok Hvar je kontinuirano naseljen već tisućama godina (Iliri, Grci, Hrvati) dok točan uvid u stanovništvo Hvara imamo od prvog službenog popisa iz 1857. Vrhunac broja stanovnika otok bilježi na početku 20. stoljeća (18.091 stanovnika), da bi se u sljedećem stoljeću broj stanovnika gotovo prepolovio (11.077 stanovnika). Uzroci depopulacije su u velikoj mjeri migracijskog karaktera; bolest vinove loze, ratovi, privlačnost kopna itd. Prošlo je sedam godina od zadnjeg službenog popisa stanovništva i pet godina od kada se Hrvatska pridružila Europskoj uniji, što je dugo vremensko razdoblje u ovom vremenu brzih demografskih promjena. Na osnovi službenih podataka Državnog zavoda za statistiku iz sve četiri administrativne jedinice na otoku (Hvar, Stari Grad, Jelsa, Sućuraj), kroz godišnje stope nataliteta i mortaliteta, kao i migracija stanovništva iz drugih županija i inozemstva, dolazimo do zaključka da sve jedinice prijašnjih godina bilježe prirodni pad stanovništva, ali bilježe i pozitivan migracijski trend. Lokalne vlasti još nisu prepoznale gorući problem depopulacije te još nije pokrenuta jedinstvena pronatalitetna politika za revitalizaciju otoka (nedostaju infrastruktura za mlade, naknade, prometna povezanost...), koje postoje na nekim drugim otocima (npr. općina Blato na Korčuli). Od siječnja 2018. i Splitsko-dalmatinska županija poticajima pokušava popraviti demografsku sliku Dalmacije, od kojih je na otoku Hvaru najugroženiji istočni dio Hvara, koji je u kratkom vremenu izgubio gotovo 80% stanovništva. Kroz turizam i ekonomska ulaganja u nove projekte postoji veliki potencijal da se otok Hvar revitalizira i postane poželjnim mjestom za (cjelogodišnji) život.

Ključne riječi: otok Hvar, stanovništvo, depopulacija, revitalizacija otoka, demografski procesi.

*****

DUBRAVKA PETROVIĆ ŠTEFANAC (Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb)

***Motrišta hrvatskih biskupa o iseljavanju od ulaska u EU
do kraja 2017. godine***

Selilaštvo je složena, općedruštvena pojava. Riječ je konstitutivnom čimbeniku *conditio humana* kao što su rađanje, razvoj i rast, bolest, smrt. Selilaštvo ostavlja snažan dojam ponajprije zbog broja osoba koje su u nj uključene, zatim zbog društvenih, gospodarskih, kulturalnih, političkih i religijskih problema koje uzrokuje te zbog često dramatičnih izazova koje postavlja pred narode. Afirmirajući pravo osobe na život u svojoj zemlji i odgovarajući na izrazito velik broj iseljavanja domicilnog stanovništva, hrvatski biskupi progovaraju o novom valu iseljavanja s ovih prostora. Koristeći prikupljene i dostupne tekstove Informativne katoličke agencije (IKA-e) i primjenjujući metodu analize sadržaja istih, u ovom se radu žele sustavnije i jasnije prikazati naglasci te istaknuti najznačajnija motrišta crkvene hijerarhije o iseljavanju mladih, ali i cijelih obitelji kao pojavi koja je poprimila ozbiljne razmjere, danas vidljivom, teološkim rječnikom rečeno, znaku vremena. U zaključnom dijelu promišlja se o iznesenim motrištima u kontekstu aktualnoga stanja, traga se za oblikovanjem stajališta te se propituje o mogućnostima postojećih perspektiva.

Ključne riječi: hrvatski biskupi, iseljavanje mladih i obitelji, poslanica, propovijedi

*****

NENAD POKOS (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb)

Emigracija iz Hrvatske nakon 2013. godine

Posljednjih godina negativni trendovi demografskog razvoja Hrvatske (ukupna depopulacija, prirodni pad, intenzivni proces starenja itd.) poprimili su dramatične razmjere, čime smo se našli u krugu europskih zemalja s najnepovoljnijim demografskim procesima,

trendovima, odnosima i strukturama. Jedan od uzroka takva stanja je i izrazito negativan migracijski saldo, odnosno sve veći broj iseljenih stanovnika u odnosu na broj doseljenih, a koji se sve više produbljuje nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Pravi razmjeri iseljavanja nisu nam poznati jer mnogi stanovnici prije iseljenja ne odjavljuju prebivalište u Hrvatskoj. Stoga su znatno realniji statistički podaci doseljenih stanovnika (državljana) Hrvatske u najprivlačnije odredišne države Europske unije. Pri tome poteškoću stvara što pojedine zemlje doseljene registriraju prema državljanstvu, a ne prema državi iz koje su doselili. U izlaganju su prikazani brožčani podaci doseljenih stanovnika iz Hrvatske, odnosno hrvatskih državljana u Njemačku, Irsku, Austriju itd. Tako npr. njemački podaci za 2016. pokazuju da se te godine doselilo 55.970 hrvatskih državljana, dok hrvatska statistika iste godine bilježi samo 13.985 iseljenih stanovnika Hrvatske. Slična je situacija i s brojem iseljenih u Irsku, jer se prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2016. u tu državu iselilo 1.917 stanovnika Hrvatske, dok je u Irskoj zahtjev za PPSN (*Personal Public Service Number*), na temelju kojeg se ostvaruje pravo na zapošljavanje, otvaranje računa u banci, zdravstvenu zaštitu itd., zatražilo 5.312 stanovnika Hrvatske. Pridoda li se tomu da je 2016. u Austriju iselilo 2.164 stanovnika prema podacima DZS-a, dok austrijska statistika bilježi 5.097 doseljenih hrvatskih državljana, još je jasniji nerazmjer između podataka hrvatske statistike i statistika odredišnih država.

*****

ADOLF POLEGUBIĆ (Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt am Main, Njemačka)

Najnoviji iseljenički val iz R. Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Njemačku

U radu se govori o više hrvatskih iseljeničkih valova u Njemačku te organiziranju hrvatskoga dušobrižništva u Njemačkoj. Težište rada je najnoviji iseljenički val iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, temeljen na aktualnim statistikama Katoličke crkve u Njemačkoj općenito i po pojedinim njemačkim (nad)biskupijama. Tu su također i aktualni statistički podaci njemačke Savezne statističke službe iz Wiesbadena. U zaključnom dijelu donose se prognoze mogućeg djelovanja hrvatske zajednice u Njemačkoj u budućnosti, s obzirom na njezinu sve veću brojnost, a i višeslojnost jer u njoj živi i djeluje više naraštaja.

Ključne riječi: Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Njemačka, Hrvati, Hrvati, Katolička crkva

*****

NADA POMPER (Hrvatska paneuropska unija)

Kako sačuvati hrvatski duh u nepoznatom svijetu?

Prekid ustaljena života... Otisnuti se u daleki svijet, tuđu, nepoznatu zemlju, drugih klimatskih uvjeta, stranog društvenog uređenja i kapitalističkog sistema, prihvatiti strani jezik, običaje i načiniti rez nije lako. Otišli smo iz zemlje, u ocjeni politički neperspektivni, ukazala se mogućnost zaposlenja u Njemačkoj gdje smo blagonaklono dočekani kao gosti-radnici, ali nismo nikada prekinuli vezu s domovinom Hrvatskom. Najodgovorniji i najteži problem za iseljenike u inozemstvu su djeca, kako ih zbrinuti i sačuvati od stresa? To nam je poremetilo prvotni plan povratka i nametnulo ostanak do daljnjega.

Dublje povezivanje u Münchenu s našim Hrvatima uslijedilo je izbijanjem srpske agresije nad Hrvatskom i BiH. Rat je cijelo iseljništvo podigao na noge, hrvatskim duhom povezoao udruge s hrvatskim konzulatom, Caritasom, Hrvatskom katoličkom misijom, pokrenuo zbrinjavanje izbjeglica, pružanje svekolike pomoći Hrvatskoj, materijalno, socijalno i moralno, u potpori i suradnji s Kulturnim uredom grada Münchena.

„Uvijek i na svim meridijanima svijeta / hrvatski duh s nama!“ -bio je slogan Društva hrvatskih intelektualaca u Bavarskoj. Kao pročelnici, pripala mi je dužnost promidžbe hrvatske kulturne baštine i poticanja kulturne razmjene. Naša obitelj podijeljena na Hrvatsku i Njemačku živi dosljedno Europu: otac sa sinom u Hrvatskoj, majka s unucima i kćeri (udane za njemačkoga građanina) u Münchenu, nastavljajući aktivno djelovati između dva svijeta.

*****

NADA RAJIĆ (Ured za demografiju, Grad Zagreb)

Obujam i obilježja posljednjeg iseljeničkog vala mladih iz Hrvatske

Polazeći od raspoloživih podataka o obujmu i dinamici novijih migracija stanovništva i radne snage u druge zemlje članice EU-a, s težištem na iseljavanju Hrvata, daju se i rezultati provedenog anketnog istraživanja o strukturnim obilježjima posljednjeg emigrantskog vala mladih iz Hrvatske.

U Hrvatskoj, posebno od ulaska u EU, osjetno su dinamizirane trajne vanjske migracije, pretežito prema razvijenijim zapadnoeuropskim zemljama. Budući da ti trendovi imaju vrlo nepovoljne demografske i ekonomske učinke u zemlji odseljenja, zbog kojih su demografi i političari vidno uznemireni, težište je ovog rada na „push“ faktorima vanjskih migracija koji bi u Hrvatskoj, jednako tako i u svim drugim zemljama odseljenja, trebali biti alat za kreiranje migracijske politike s ciljem poduzimanja mjera za smanjivanje prekomjernog iseljavanja, odnosno za ublažavanje negativnih posljedica iseljavanja na nacionalnoj razini.

U radu se potvrđuje međuovisnost između migracija i nacionalnog, odnosno regionalnog razvoja kroz pozitivnu korelaciju između migracijskog salda u vanjskim migracijama i razine ekonomskog razvoja te kvalitete života u pojedinim zemljama.

Rad predstavlja doprinos demografiji i regionalnoj ekonomiji u Hrvatskoj i široj regiji s prijedlozima za konkretnu migracijsku, odnosno imigracijsku politiku, kao važan sastavni dio populacijske i regionalne politike razvoja.

Ključne riječi: migracije, doseljenje, odseljavanje, migracijski saldo, strukturna obilježja iseljenika, Republika Hrvatska

*****

IVANA RORA (Hrvatska matica iseljenika, Zagreb)

Panel „Hrvatski mediji u iseljeništvu – poseban pristup odlasku, ostanku i povratku“

Glavna tema panela je velika medijska snaga hrvatskog iseljeništva, u okviru koje će se raspravljati o pitanjima razvoja i bolje iskorištenosti komunikacijskih kanala u hrvatskom iseljeništvu u problemima odlaska iz domovine, razlozima ostanka kroz pozitivniju medijsku promociju te povratka u domovinu, olakšanog jačim informiranjem o postojećim problemima i načinima njihova rješavanja.

Težište teme je stavljeno na razvoj medijske mreže u iseljeništvu, razvoj portala i časopisa sukladno modernim medijskim kretanjima, povezanosti i skladnom djelovanju medija u domovini i iseljeništvu, razvoju i jačanju zajedničkih medijskih platformi s ciljem boljeg djelovanja i informiranja te slobodi medija danas. Raspravljat će se i o boljoj medijskoj komunikaciji između hrvatskog iseljništva i domovine na dnevnoj razini, sukladno elektroničkom razvoju, međusobnim problemima medija u iseljeništvu te kvalitetnoj pomoći u rješavanju problema s kojima se susreću u svom radu, većim očekivanjima od države Hrvatske te mogućnosti organiziranja konferencije o medijima u hrvatskom iseljeništvu bar jednom godišnje.

Postavlja se i pitanje zašto neki domaći mediji zaobilaze hrvatsko iseljništvo, a televizijske kuće koje se bave određenim temama o iseljeništvu emisiju puštaju u terminima kada je gledanost najmanja. Tema bi trebala odgovoriti na niz pitanja, ali i na stalno prisutnu dilemu jesu li glavni problem predrasude domovine prema Hrvatima u iseljeništvu razlog ovakve medijske slike? Je li iseljništvo hrvatskim medijima postalo zadnja rupa na svirali? Koji je način rješavanja takva odnosa na dobrobit kompletne medijske slike o Hrvatskoj? Ostaje činjenica da hrvatska politika nikad nije iskoristila hrvatske iseljenike onako kako treba – kao svoje najbolje promotore i veliku medijsku snagu.

U panel-raspravi sudjeluju Stipe Pudja, urednik inozemnog izdanja Večernjeg lista, Katarina Pejić, novinarka i dopisnica Večernjeg lista, Ruža Studer Babić, urednica portala Moja Hrvatska i Petar Ćurić, voditelj medijskog projekta Brending Hrvatska.

*****

MIHOVIL RORA (Zagreb)

***Medijsko povezivanje Hrvatske i njezina iseljništva:
društvene mreže kao kanal aktivne participacije***

U ovom radu analiziraju se prednosti institucionalizacije društvenih mreža na području aktivnosti vezanih uz hrvatsku dijasporu. Multimedijalni pristup društvenih mreža omogućuje kvalitetnu komunikaciju s korisnicima u svrhu informiranja, promocije projekata, prijava i ostalih aktivnosti koje provode hrvatske iseljeničke organizacije unutar i izvan Republike Hrvatske. Analizirana je trenutačna komunikacija na društvenim mrežama triju glavnih

iseljeničkih institucija kako bise predstavili konkretniji prijedlozi za ostvarivanje većeg potencijala. Kao potkrjepa navedena je studija slučaja iseljeničkog projekta za mlade *Eco Heritage Task Force*, gdje su izneseni konkretni primjeri kvalitetne prakse koji se grade društvenim mrežama.

*****

MISLAV RUBIĆ (Zagreb)

Korespondencija Vinka Nikolića i Lava Znidarčića

Korespondencija Vinka Nikolića i Lava Znidarčića bitan je prilog biografijama ove dvojice istaknutih ličnosti hrvatske povijesti 20. stoljeća te zanimljiv primjer komunikacije iseljništva s domovinom. U radu su obrađena pisma iz ostavštine Vinka Nikolića, koja se čuvaju u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Nikolićeva pisma napisana Znidarčiću pokrivaju razdoblje od 1969. do 1989. godine, a Znidarčićeva pisma napisana Nikoliću razdoblje od 1966. do 1995. godine. Više od dvije stotine sačuvanih pisama u Nikolićevoj ostavštini otkrivaju nam vrlo interesantan segment povijesti 20. stoljeća iz kojega možemo iščitati tijek misli dvojice intelektualaca i prijatelja.

Ključne riječi: Vinko Nikolić, Lav Znidarčić, hrvatsko iseljništvo, Jugoslavija, korespondencija

*****

ANAMARIA SABATINI, MARIN KOVAČIĆ (Split)

Transnacionalni identitet hrvatske dijaspore u Italiji i njezin doprinos u sferi suvremenih politika repopulacije zemlje podrijetla – Hrvatske

Radom će se obuhvatiti dobno raznovrsna skupina hrvatske dijaspore u Republici Italiji, u Milanu, u rasponu od bar tri posljednje generacije iseljenika.

Korištenjem kvantitativne sociološke ispitivačke metode – upitnika, detektirat će se ishodišne regije iseljavanja Hrvata u Italiju, uzroci odlaska i razlozi ostanka, tj. nepovratka. Odredit će se uvjeti pod kojima bi se većina odseljenih ipak odlučila na povratak, zatim bračni status ispitanika, tj. stupanj dijasporske međusobne povezanosti i suradnje. Od vitalnog je

značaja odrediti stupanj integriranosti ispitanika u suvremeno talijansko društvo i sljedno tomu ukazati na transnacionalno obilježje iseljničkog identiteta, a o njegovoj korelaciji s globalnim politikama europskih integracija. Radom se preispituje i međuinstitucijski dijalog na razini bolje zaštite manjinskih prava u dvjema državama.

Istražit će se i potencijal emocionalnog kapitala dijaspore kao promotora hrvatske kulture na globalnoj svjetskoj osnovici. Opisat će se oblici povezivanja među iseljeničkim grupama putem društvenih mreža, koje su posredovale u nastajanju virtuanog identiteta kao novog konteksta tješnje dijasporske komunikacije (kako međusobno, tako i s matičnom domovinom). Radom se teži definirati i kvantificirati uključenost (doprinos) svih komunikacijski usuglašenih dijasporskih segmenata u proaktivne politike demografske obnove Republike Hrvatske.

Ključne riječi: dijaspora, Milano, povratak, identitet

*****

VLASTA SABLJAK

Obitelj Florschütz – poznati liječnici i znanstvenici; od Osijeka do SAD-a

Grad Osijek i njegovi stanovnici u svojoj su burnoj povijesti prešli naporan put od pograničnoga mjesta na granici Osmanskog Carstva do današnjeg modernog središta Slavonije. Osijek je, stjecajem povijesnih okolnosti, postao multietnički grad i u dvadesetom stoljeću, zaslugama osječkih obitelji, postao kulturni i gospodarski centar Slavonije.

Obitelj Florschütz, čiji su preci u 17. st. tijekom Tridesetogodišnjeg rata iz Njemačke došli u Osijek, također je pridonijela napretku Osijeka, posebno u području zdravstva. Prvi poznati član obitelji Ignatz Rochus Florschütz (rođen 1820.) zabilježen je u pisanim izvorima grada Osijeka kao gradski zastupnik te član odbora za izgradnju Zemaljske zakladne bolnice i njezin donator.

Generacija liječničke obitelji Florschütz počinje s dr. Vatroslavom (1879. – 1967.), koji je zadužio europsku kirurgiju, konstruiravši ekstenzivnu aparaturu za repoziciju koštanih ulomaka pri prijelomu gornjih i donjih ekstremiteta, koja je godinama bila poznatija pod nazivom *Balkan frame* negoli pod ispravnim imenom *Florschützov okvir*. Sudjelovao je u Drugom balkanskom ratu i na svim bojišnicama Prvog svjetskog rata usavršavajući svoju

metodu i spašavajući živote. Njegov rad u osječkoj bolnici rezultirao je temeljitim promjenama organizacije i provedbe kirurške službe te otvaranjem novog kirurškog paviljona.

Drugi član liječničke obitelji dr. Reno (1911. – 1945.) nije stigao pridonijeti napretku hrvatskog zdravstva jer je 1945. završio svoj životni put, vjerojatno, na Bleiburškom polju. Dr. Darko i njegov sin dr. Anthony Vatroslav pripadaju hrvatskom iseljeništvu, postigli su velik ugled i vrijedne znanstvene rezultate u SAD-u. Za vrijeme Domovinskog rata i poslije njega pomagali su Hrvatskoj osobno i svojim donacijama, i to posebno bolnici u Dubrovniku.

U okvirima Državne strategije RH spram iseljenika trebalo bi poraditi na metodama poticanja i unaprjeđenja suradnje s liječnicima i njihovim ustanovama. Namjera i volje sigurno ima s obje strane, no trebalo bi izraditi pravni okvir, odrediti prioritete i realan razvojni plan za uključenje liječnika u zdravstveni sustav RH.

Cljučne riječi: Osijek, liječnici obitelji Florschütz, dr. Vatroslav Florschütz, domovina, iseljena Hrvatska

*****

BOŽO SKOKO (Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu)

Društvena klima u Hrvatskoj kao razlog novog vala iseljavanja

Rad se bavi uzrocima novog vala iseljavanja iz Hrvatske te se fokusira na društvenu klimu u zemlji kao mogući uzrok odlaska mladih. Naime, prema nizu istraživanja Hrvati su među najnesretnijim i najpesimističnijim narodima u Europi, razina povjerenja u institucije i međusobnog povjerenja se kontinuirano smanjuje, a percepcija vlastite države, njezinih potencijala i mogućnosti sve je lošija. Odnos prema poduzetništvu opterećen je negativnom percepcijom i stereotipima, prisutan je *egalitarni sindrom* u kojem se promiče prosječnost, a prema uspješnima i natprosječnima gaji se sumnjičavost i potencira tradicionalni hrvatski jal. Istodobno, na političkoj sceni je i dalje prisutnija podobnost, nego sposobnost, stranke su nedovoljno demokratske, a institucije su zatvorene, što kod većine građana stvara dojam isključenosti iz društvenih procesa i bespomoćnosti. Ne postoji konsenzus oko nacionalnih prioriteta i ciljeva, kao ni vizija hrvatske budućnosti, koja bi bila motivirajuća i koja bi mogla okupiti sve slojeve hrvatskog društva bez obzira na ideološke razlike. Uz to, dio kreatora javnog mnijenja pridonosi obezvrjeđivanju Hrvatske i stvaranju osjećaja beznađa i razočaranosti vlastitom državom, a pojedini mediji svojim populističkim i nedovoljno

činjeničnim izvještavanjem stvaraju dojam kako ništa hrvatsko ne vrijedi i kako je svugdje bolje nego u Hrvatskoj. Sve to pridonosi stvaranju društvene klime beznađa i pesimizma u kojima nema mjesta za optimizam, izvrsnost, inovativnost, drukčije mišljenje, međusobno uvažavanje, zajedništvo i domoljublje, što postaje razlogom za odlazak u uređenije zemlje u kojima postoji takva društvena klima.

Ključne riječi: Hrvatska, iseljavanje, mladi, društvena klima, nezadovoljstvo, optimizam

*****

BERISLAV SOKAČ (*Run Croatia*)

Pokretanje ekonomskih procesa pozitivnom energija trčanja

U vrijeme kada hrvatsko gospodarstvo ovisi isključivo o uslužnim djelatnostima, a digitalno doba u kojem živimo izbrisalo je granice koje su u prošlosti utjecale na poslovne tokove, važno je što preciznije odrediti ispravan komunikacijski smjer. Komu se obraćamo? S kakvim porukama se obraćamo?

Run Croatia osnovana je upravo s namjerom da pomogne što više približiti Hrvatsku populaciji koja živi aktivan život. U Europi prema zadnjim statistikama trenutačno živi 55 milijuna ljudi kojima je trčanje sastavni dio života, a u SAD-u se radi o 27 milijuna ljudi. Trčanje postaje novom religijom u Kini.

Razmišljamo i djelujemo na destinacijskom nivou 365 dana u godini. U manje od 2 godine *Run Croatia* prerasla je iz ideje u nacionalni projekt koji promovira gradove i prirodu Hrvatske kroz pozitivnu energiju trčanja i pridonosi rastu lokalnih ekonomija na cjelogodišnjoj bazi, utječući pozitivno na opće zdravlje u društvu.

Naša produžena aktivnost bila bi organizacija *Run Croatia* utrka u centrima hrvatske dijaspore. Utrke bi poslužile da se dijaspora ponovno zbliži i da kroz poruku pokreta privučemo značajnije investicije u našu zemlju.

*****

MARKO SOLDO (Landshut, Njemačka)

***Nacionalni izazovi i globalni migracijski trendovi:
Njemačka - Hrvatima obećana zemlja?***

Pristup Europskoj uniji donio je Hrvatskoj neke prednosti, pa tako i slobodno kretanje ljudi i roba, uz ograničenja koja su postavile neke zemlje Unije. No Njemačka, u kojoj *de facto* vlada nestašica (visokokvalificirane) radne snage, usprkos dva milijuna službeno registriranih nezaposlenih osoba, otvorila je Hrvatima vrata nakon dvije godine članstva u EU. Hrvatski političari uglavnom šute o tome, a neki se mediji skoro utrkuju u brojkama iseljavanja, malo tko se trudi sagledati problem i s nacionalne i globalne točke promatranja.

U našem prilogu se govori o specifičnostima njemačke politike zapošljavanja, o poreznim i drugim uzrocima odlaska cijelih obitelji iz Hrvatske, o izazovima kojima su izloženi hrvatski doseljenici u Njemačku u kontekstu velike konkurencije u tercijarnom sektoru (uslužne djelatnosti) rada, o političkim odgovorima na te izazove koje bi stranke i Vlada u Hrvatskoj morale ponuditi, i to bez ikakva odgađanja.

Na koncu se osvrćemo na kretanja na europskom tržištu rada, koja su bitno uvjetovana i globalnim migracijskim trendovima, od kojih ni Hrvatska neće ostati pošteđena. Ako u Njemačkoj trenutačno radi više od milijun Poljaka, a u Poljskoj više od milijun Ukrajinaca, pitanje je samo vremena tko će ispuniti potrebu za radnom snagom u Hrvatskoj i nadoknaditi one koji su otišli. Tržište rada, odnosno poslodavci, ne pitaju odakle je radnik, važno je da ga dobiju, moguće jeftino. Hrvatska će se uskoro suočiti s brojnim problemima slijedom tzv. legalne migracije na tržištu rada, tj. zbog potrebe za radnom snagom. Doseljeni radnici znače ujedno i doseljene obitelji što će, moguće, relativno brzo mijenjati ne samo demografsku sliku nego i nacionalnu strukturu hrvatskoga društva. Hrvatska politika i javnost moraju ponuditi jasne odgovore na predstojeće izazove, neke mjere ćemo na koncu i predložiti.

*****

MARIN SOPTA (Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva, Zagreb)

Sadašnjost i perspektive odnosa domovine i iseljništva

U zadnjih nekoliko godina Hrvatska je suočena s velikom gospodarskom i demografskom krizom koja dovodi u pitanje njezinu sigurnost i neovisnost. Tragična pojava iseljavanja otprilike sto tisuća njezinih građana u zapadnoeuropske zemlje, uglavnom u Njemačku i Irsku, još više pogoršava današnju situaciju u kojoj se zemlja nalazi. Postavlja se pitanje je li Hrvatska postala ekonomskom kolonijom zbog svojih dugova? Kako se osloboditi dužničkoga ropstva?

Da bi izašla iz sadašnje krize, Hrvatska treba radikalne promjene. Ponajprije joj je potreban razvojni zaokret, što pretpostavlja da znanje i stručnost izbiju u prvi plan. U dio potrebnih promjena treba svakako uključiti i promjene odnosa Republike Hrvatske prema hrvatskim iseljenicima.

Autor će u svome radu analizirati današnje odnose između domovine i iseljeničtva na osnovi kojih će ponuditi neke ideje koje bi mogle pridonijeti boljim, efikasnijim i kvalitetnijim odnosima između dviju spomenutih strana. U prvom redu, da bi se vratilo izgubljeno povjerenje, politička i ekonomska elita Hrvatske mora kristalno jasno kroz strategiju i konkretne programe poslati svojim iseljenicima poruku da je ono potrebno u izgradnji moderne Hrvatske. To znači da bi današnja, kao i sve buduće hrvatske vlade, trebale prihvatiti sve točke Rezolucije prvog Hrvatskog iseljeničkog kongresa, održanog 2014. godine u Zagrebu. Jedna od glavnih točaka te Rezolucije bila je obnova Ministarstva iseljeničtva, čime bi se, uz političku težinu, dodalo na vrijednosti i važnosti u njegovanju odnosa RH s njezinim iseljeničtvom. Nadalje, hrvatskim iseljenicima treba ponuditi posebne programe potpore za njihove investicije u hrvatsko gospodarstvo, za što je najbolji primjer Irska, koja je osnovala financijski fond za svoje iseljenike. Također treba ubrzati dobivanje hrvatskog državljanstva, obvezno uvesti elektronsko glasanje te hrvatsko iseljeničtvo uključiti u hrvatski medijski okvir kao redovitu temu i sadržaj, izvan azilantskih „specijalističkih“ programa. U hrvatskim diplomatskim službama trebaju raditi stručni ljudi, sposobni i pripravnici surađivati s hrvatskim iseljenicima, a također nastojati uključiti i pripadnike hrvatskog iseljeničtva. Kao poticaj hrvatskim iseljenicima za povratak u domovinu, osobito pripadnicima druge generacije, mogao bi se primijeniti primjer Grčke, čija je vlada nakon sloma vojne diktature u svako ministarstvo imenovala jednog pomoćnika ministra. Usvajanje gore spomenutih prijedloga bio bi samo početak bržeg uključivanja iseljenika u razvojnu strategiju Republike Hrvatske, koja bi pridonijela obnovi *srušena mosta* kao veze između stranih investitora i Hrvatske.

*****

CRISTIAN SPRLJAN (Argentina)

Statistička analiza hrvatske zajednice u Argentini – Rekonstrukcija prošlosti i projektiranje budućnosti

Ovaj rad sastoji se od dvije faze. Na prvome mjestu, prvi put se pokazuje kritična masa podataka dolazaka hrvatskih useljenika u Argentinu. Ta je kritična masa podataka stvorena odabravši sadržanu informaciju u prijepisu knjiga dolazaka u luku u Buenos Airesu, koje je sakupio Centar za latinoameričke migracijske studije (*Centro de Estudios Migratorios Latinoamericanos - CEMLA*) iz Buenos Airesa. Ovi su podaci bili podložni analizi različitih statističkih varijabli, kao što su godina dolaska u zemlju, dob, bračno stanje, zanimanje, itd.

Ova prva faza pruža informaciju o broju dolazaka Hrvata godišnje, državljanstvu s kojim su stigli, postotku hrvatskih useljenika po spolu, dobi prilikom dolaska Hrvata, polaznoj luci, vjeri, zanimanju i, konačno, daje odgovor na pitanje: „Koliko je Hrvata emigriralo“? Ti podaci omogućuju nam da odgovorimo na pitanje: „Odakle dolazimo“?

Drugi dio rada usmjeren je prema budućnosti, daje odgovor na pitanje: „Kamo idemo“? Je li moguće stvoriti bazu podataka Hrvata i njihovih potomaka u sadašnjem vremenu? Postoje li alati za izradu reprezentativnog popisa stanovnika? Pod kojim formatom i usmjeren kojim ciljevima mora biti?

Ključne riječi: statistika, iseljenik, Hrvat, Argentina, popis stanovnika

*****

KARLO STARČEVIĆ (Grad Gospić)

Domovinsko iskustvo iseljenika povratnika u gospodarstvu i politici

U svom će predavanju autor, i sam bivši iseljenik, govoriti o svom osobnom iskustvu uspješnoga gospodarstvenika i u novije vrijeme političara. Predstaviti će svoju borbu protiv birokracije i lokalnih moćnika, koji umjesto da mu pomognu, tj. olakšaju život u poslovnom svijetu, naprotiv, svojim neznanjem ili vođeni nekim drugim interesima, stvaraju probleme.

Kao uspješan poslovni čovjek, koji je u svojoj rodnoj Lici napravio malu tvornicu za proizvodnju piva, razočaran i ogorčen lokalnim političarima odlučuje ući u političku arenu. Kao neovisan kandidat, uspijeva pobijediti kandidate glavnih političkih stranaka i postaje gradonačelnikom grada Gospića. U veoma kratkom vremenskom razdoblju konkretnim potezima postaje vrlo popularan izvan svoga grada, a potkraj prošle godine *Jutarnji list* ga proglašava političarom tjedna.

*****

NELA STIPANIĆ RADONIĆ (Njemačka)

Komu treba država bez vizije, identiteta i bez naroda?

Iako je danas jasno kako su blokirani svi društveni procesi razvoja hrvatskog društva, hrvatska dijaspora kao jedina i prava prijateljica Hrvatske nije dobila priliku uključiti se u rješavanje problema, dok se u Hrvatskoj uporno „glave guraju u pijesak“, zanemaruje svako ozbiljnije kritičko razmišljanje, a pogotovo ono koje daje viziju izlaska zemlje iz sveopćeg potonuća. Quo vadis, Croatia?

Ovaj referat izlaže glavne razloge zbog kojih se hrvatska nacionalna politika našla u slijepoj ulici, poput činjenice da su političke elite u Hrvatskoj posve zanemarile snagu duhovne dimenzije te smetnule s uma da je kultura, a ne politika niti gospodarstvo, temeljni identitet jednog naroda. Upravo kultura najbolje oslikava to žalosno stanje duha, zbog kojega smo se zapleli u mrežu beznađa sustavnim zanemarivanjem i obezvrjeđivanjem hrvatskog identiteta i kulture, koja je glavna snaga u pokretanju i razvoju kvalitetnih društvenih odnosa, kao i općenito pozitivnog ozračja u zemlji.

U ovim globalnim vremenima i zamršenim geopolitičkim preslagivanjima nužno je pod hitno u Hrvatskoj izgraditi nov sustav vrijednosti koji se ne temelji na podobnosti (ili moralnoj kaljuži), već onaj u kojem će se izabrani predstavnici zbiljski zalagati za očuvanje hrvatskih nacionalnih interesa, identiteta i kulture – u ime i za opće dobro svih Hrvata! Nužna je, dakle, nova duhovno-pokretačka snaga na svim poljima!

Ključne riječi: političke elite, duhovna agresija, kultura, negativna selekcija, nacionalni identitet

*****

JOSIP STJEPANDIĆ, BLAŽENKO ŠEGMANOVIĆ (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u domovini i dijaspori, Basel, Švicarska)

Kako u tri mjeseca pokrenuti gospodarski razvoj Hrvatske?

Nasuprot medijskim objavama o tobožnjem značajnom gospodarskom rastu od 2,7%, u Hrvatskoj se još uvijek odvija kontinuirana deindustrijalizacija, koja će dugoročno onemogućiti bilo kakav gospodarski uzlet te Hrvatsku ostaviti u stanju depresije ili minimalnog rasta. Trenutačno nisu razvidni ni planovi ni konkretne mjere kojima bi se preokrenulo postojeće stanje, a napose poboljšala zaposlenost.

U ovom prilogu iznosimo prijedloge kako se gospodarski rast u Republici Hrvatskoj može ciljanim mjerama potaknuti u roku od tri mjeseca. Te mjere uključuju poticanje kapitalnih investicija u proizvodnji, korištenje postojeće infrastrukture te aktiviranje zapuštene imovine. Posebno mjesto zauzima aktiviranje funkcionalne postojeće infrastrukture poput autocesta.

Ključne riječi: gospodarski rat, reindustrijalizacija, investicije, infrastruktura, zapuštena imovina

*****

JOSIP STJEPANDIĆ, INA VUKIĆ (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u domovini i dijaspori, Basel, Švicarska)

Globalna spona domovinske i iseljene Hrvatske u znanosti i umjetnosti

Tijekom višestoljetnog iseljavanja u mnogim se zemljama stvorila hrvatska intelektualna dijaspora, koja daje značajan doprinos znanosti i umjetnosti u njihovoj novoj domovini te njeguje veze s Hrvatskom.

Prije uspostave Republike Hrvatske bilo je više inicijativa i organizacija, među njima Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori (HAZUD), koju je godine 1978. u Baselu (Švicarska) utemeljila skupina hrvatskih znanstvenika predvođena Draganom Hazlerom, na poticaj nobelovaca Lavoslava Ružičke i Vladimira Preloga. HAZUD je svojim

radom u proteklih 40 godina dao nemjerljiv doprinos promicanju hrvatske kulture i znanosti u dijaspori i domovini. U našem prilogu prikazujemo aktualno stanje, probleme s kojima se suočavamo te viziju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u dijaspori i domovini.

Znanost se cijeni u društvu jer primjena znanstvenog znanja uvelike pomaže zadovoljavanju mnogih osnovnih ljudskih potreba te u poboljšanju životnog standarda. Kako se ovaj Iseljenički kongres među ostalim okreće i prema prijedlozima državnim vlastima u Republici Hrvatskoj za kvalitetniju i učinkovitiju suradnju na relaciji domovina i iseljništvo, ovaj će referat uključiti i konkretne prijedloge za što potpuniju integraciju iseljeničke i domovinske Hrvatske.

Ključne riječi: znanost, umjetnost, HAZUD, integracija, suradnja

*****

NADA STRASSER (Arbon, Švicarska)

Kakva su očekivanja povratnika i potrebne pripreme za povratak u domovinu

U svojem izlaganju autorica će iznijeti svoja iskustva iz dijaspore o povratnicima „a la carte“ i „po narudžbi“ te općim preduvjetima povratka: poboljšanju političkih, pravnih i društvenih uvjeta u nacionalom i lokalnom prostoru, profesionalnoj podršci i suradnji u izradi strategije i radnog akcijskog plana realizacije. Za to su potrebni kapaciteti, tj. organizirani uvjeti za ostvarenje ideja i koncepta sa svjesnim vrijednostima i kompetencijama te posebne institucije za zajedničku suradnju domaćina i povratnika koje će pružiti potporu u vremenu i prostoru s mogućim granicama suradnje i realizacije.

*****

DIANA STOLAC (Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci)

Šime Starčević i Martin Davorin Krmpotić

U izlaganju se govori o dvama hrvatskim svećenicima rodom iz Like. Prvi je Šime Starčević (Veliki Žitnik 1784. – Karlobag 1859.), čije je djelo obilježilo razvoj hrvatskoga

jezika u 19. stoljeću. Neizmjereno je zadužio hrvatsko jezikoslovlje svojim aktivnim sudjelovanjem u filološkim raspravama o nizu standardoloških dvojbi te svojim tiskanim gramatikama. Obje su gramatike tiskane 1812. godine u Trstu: prva hrvatska gramatika francuskoga jezika (*Mozin Nova ricsoslovica ilirisko-francezka prineshena po Šimi Starčevichu xupniku od Novoga u Lici, na potribovanje vojničke mladosti ilirskih darxavah*) i prva gramatika hrvatskoga jezika pisana hrvatskim jezikom, ne postavljajući ga u suodnos s drugim jezicima, te je po tome prva u povijesti hrvatskih gramatika (*Nova ricsoslovica iliriska vojničkoj mladosti krajicnoj poklonjena*). U nastavcima je u časopisu *Glasnik dalmatinski* (1849. – 1850.) objavio svoju treću gramatiku hrvatskoga jezika *Ričoslovje*.

Osim jezikoslovnih djela, baštinimo i značajne Starčevićeve prosvjetiteljsko-vjerske tekstove te prijevode. Dio ih je objavljen u zadarskim časopisima, a dio kao zasebne knjige (npr. *Homelije*, 1850.).

Danas znamo i da je u rukopisu ostavio vrijedna djela. Naime, još su zapisi suvremenika upućivali na postojanje rukopisa koji nama nisu bili poznati, a početkom 21. stoljeća pronađena je u ostavštini misionara, rodom iz Like, Martina Davorina Krmpotića (Veljun, Krivi Put 1867. – Grand Canyon, Arizona 1931.) rukopisna građa koja se pripisuje Šimi Starčeviću, što je filološkom metodom moguće potvrditi. Sadržava stotine stranica jezikoslovnih i vjerskih tekstova koji pokazuju Starčevićevu aktivnost u kasnom životnom razdoblju.

Borbe s neistomišljenicima i drukčiji tijek standardizacije hrvatskoga jezika od njegova puta kasnije su rezultirali prešućivanjem i povijesnim zaboravom dugim gotovo dva stoljeća. A Šimi Starčeviću pripada prvenstvo pisanja cjelovite slovnice na hrvatskom jeziku te taj podatak nedvojbeno predstavlja vrlo važnu činjenicu za našu jezičnu i kulturnu povijest.

Ključne riječi: hrvatski jezik, filologija, Šime Starčević, Martin Davorin Krmpotić

*****

MARIN STRMOTA (Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

Populacijska politika i državna uprava u RH – teorija i praksa

Društveno–gospodarski razvoj neke zemlje determiniran je veličinom i strukturom njezina stanovništva. Populacijska politika sustav je mjera i akcija koje provodi država u svrhu postizanja željena kretanja stanovništva. Provođenje sustavne i cjelovite populacijske politike preduvjet je opstanka jednog naroda, ali i bilo koje druge razvojne politike koje se tiču života stanovništva i njegove budućnosti. Često se u prošlosti populacijska politika, odnosno politika stanovništva, provodila sporadično kao dio drugih nesustavnih, kratkotrajnih i kratkovidnih politika ekonomskog razvoja, ili još gore, razvoj stanovništva bio je samo posljedica istih. Takav nesustavan, neodgovoran i nepromišljen pristup razoran je za demografsku budućnost jedne zemlje. Jedan od uzroka tomu zasigurno je dugoročnost demografskih procesa te je za pozitivne pomake uvjetovane pojedinim mjerama populacijske politike potrebno više vremena od trajanja mandata jedne Vlade. Politička neodgovornost i nezainteresiranost političkih elita, kao jednog od uzroka demografske katastrofe kojom je zahvaćena Republika Hrvatska, nije neka nova teza demografska teorije, već na to upućuju praksa i iskustvo demografskih stručnjaka unatrag pola stoljeća istraživanja, sudjelovanja i savjetovanja u području demografije. Iz tog razloga, uz postojeće, znanstveno utemeljene i dokazane mjere populacijske politike, u ovom radu u smislu provedbe populacijske politike analizirat će se prednosti, nedostaci i mogućnosti državne uprave Republike Hrvatske. Provođenje sustavne populacijske politike u interesu je ukupnog društveno-gospodarskog razvoja naše zemlje. Iako zahtijeva značajna financijska sredstva, glavni i osnovni preduvjet jesu snažna politička volja i operativno učinkovita tijela državne uprave u donošenju i provedbi zakonskih rješenja.

*****

JORGE LUIS SUBIABRE MATIACHA (Čile)

El regreso a casa

La historia de cómo a través de mi libro fotográfico „Huellas y rastros de croatas en Punta Arenas“ (Primer proyecto trilingüe ganador del concurso nacional de cultura FONDART del Ministerio de Cultura y las artes de Chile) tome la decisión de postular a una beca del Ministerio del exterior de Croacia para estudiar croata en la Universidad de Zagreb y

luego venir a vivir al país, donde mi bisabuelo Tomo Matijaca y mi bisabuela Ankica Bakotić nacieron. Un lugar completamente diferente a mí querida Patagonia.

*****

KATICA ŠPIRANEC (Savez hrvatskih društava u Sloveniji)

Kulturom do opstanka

Hrvatska je zemlja čija polovica (po nekima i više) nacionalnoga korpusa živi izvan njezinih granica. Razlozi za to su različite prirode, a zajednički se svodi na činjenicu da su Hrvati u prošlosti iz različitih razloga tražili i nalazili, kao što i danas traže i nalaze, zemlju/zemlje za koje misle da će u njima moći bolje i ljepše živjeti, da u njima za njihovu djecu ima više nade u bolju budućnost nego što je to u Hrvatskoj.

U članku će biti riječi o Hrvatima u Sloveniji, dijelu iseljene Hrvatske koji je najbliži matici, ali zbog različitih uzroka od nje često jako daleko. Nismo priznati kao nacionalna manjina, nemamo nikakvom posebnom legislativom reguliran položaj, uspješno smo se u novoj domovini integrirali, ali se, izgleda, još uspješnije i brže, asimiliramo.

Jedino, koliko - toliko učinkovito sredstvo i područje koje nam omogućuje da se odupiremo asimilaciji je kultura. U različitim njezinim oblicima, na različite načine nastojimo očuvati svoje korijene, svoj hrvatski identitet. S pomoću kulture Hrvati će opstati i ostati.

*****

STJEPAN ŠULEK

Jure Petričević – hrvatski i švicarski poljodjelski stručnjak, publicist, novinar, mecena i nakladnik

Leži mi na srcu da na Hrvatskom iseljeničkom kongresu 2018. u Osijeku podsjetim na dr. Juru Petričevića. Najistaknutiji predstavnici hrvatske političke emigracije bili su političari, vođe Hrvatske seljačke stranke, ustaškog pokreta, znameniti publicisti kao Bogdan Radica, izdavači i književnici kao Vinko Nikolić, umjetnici kao Ivan Meštrović, svećenici kao Stjepan

Krunoslav Draganović i drugi. Oni su se u hrvatskoj političkoj emigraciji javljali obično u publikacijama, kojih je u Europi i na drugim kontinentima bilo više od 400. Svi spomenuti bavili su se ponajprije političkim pitanjima, odnosima između Hrvata i Srba, Drugim svjetskim ratom i položajem Hrvatske u svijetu. Bilo je malo onih koji su se bavili konkretnim gospodarskim i političkim pitanjima Hrvatske.

Dr. Jure Petričević bio je najistaknutiji predstavnik one skupine političkih emigranata koji su se uz politiku bavili gospodarskim pitanjima Hrvatske. Dr. Jure Petričević pripadao je među one koji su kao intelektualci cijeli život radili na afirmaciji Hrvata i Hrvatske u Europi i u cijelom svijetu. Rođen 6. listopada 1912. u selu Starigrad Paklenica pod Velebitom i preminuo 24. veljače 1997. u Bruggu u Švicarskoj, cijeli svoj život, od pučke škole, realne gimnazije, Poljoprivredno-šumarskog fakulteta na Sveučilištu u Zagrebu, na školovanju u Švicarskoj, dr. Jure Petričević radio je za Hrvatsku kao znanstvenik, političar, autor brojnih znanstvenih studija na hrvatskom, njemačkom i francuskom jeziku i kao izdavač *Verlag Adria* u Bruggu. Bio je jedan od onih koji je znao svoj politički angažman za Hrvatsku povezati sa službom u tuđini, u Švicarskoj, gdje je obavljao visoku dužnost na području agrarno-ekonomskih znanosti. Na polju istraživanja komunizma u Hrvatskoj i istočnoj Europi dr. Jure Petričević prisno je surađivao s disidentima iz Istočne Europe, Poljacima, Ukrajincima, Slovacima, Bugarima, Rumunjima, Kosovarima i dr.

*****

VLADIMIR ŠUMANOVIĆ (Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu)

Politička aktivnost dr. Jurja Krnjevića u doba Nezavisne Države Hrvatske

U procesu raspada Kraljevine Jugoslavije, tijekom kratkotrajnoga Travanjskog rata, proglašena je Nezavisna Država Hrvatska (NDH). Dotadašnja stožerna stranka hrvatskog naroda Hrvatska seljačka stranka (HSS) zabranjena je sa strane novih vlasti. Dio članova HSS-a, na čelu s dr. Jurjem Krnjevićem, odlazi u emigraciju u Veliku Britaniju, u sklopu jugoslavenske vlade (u izbjeglištvu), gdje predstavljaju hrvatski dio Jugoslavije. Svoju viziju obnovljene jugoslavenske države Krnjević temelji na nadi u invaziju zapadnih saveznika na jadransku obalu. Nakon što Zapad prihvaća Titove partizane, Krnjević zbog protivljenja toj odluci dolazi u sukob s onim članovima HSS-a koji su to prihvatili.

Ključne riječi: Nezavisna Država Hrvatska, Hrvatska seljačka stranka, dr. Juraj Krnjević, emigracija, Jugoslavija

*****

ILIJA D. ŠUTALO (*University of Melbourne, Australija*)

Croatians from Herzegovina who settled in Los Angeles prior to the First World War

Many Croatians from Herzegovina who migrated to the USA prior to the First World War settled in Los Angeles and mainly worked as cement and sewer contractors. They formed the United Hercegovina Catholic Benevolent Society, were active in St Anthony's Croatian Catholic Church community in Los Angeles and were members of the Croatian Fraternal Union, Dalmacija, Number 177. At least 39 Sutralos migrated from Herzegovina to Los Angeles prior to the First World War. These Sutralos also worked as contractors and were active in Croatian societies. About half of them returned back to Herzegovina. Through their life stories it is clear they worked and lived together, whilst maintaining ties and connections with other Croatians in Los Angeles. Their life stories also revealed some endured hardships and how their descendants have assimilated in American society.

Key words: American-Croatian, immigrants, Croatian community, Croatian-American, Los Angeles, Herzegovina

*****

VITOMIR TAFRA (*Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb*)

Mogućnosti online studiranja kao medijakomunikacije s iseljeničkom populacijom

Jedno od relevantnih razloga iseljavanja u današnje vrijeme osjećaj je besperspektivnosti u ekonomskim mogućnostima samorealizacije pojedinca, a naročito

mladih obitelji. Obilježja sadašnjeg procesa iseljavanja su različita u odnosu na prijašnje „valove“, koji danas rezultiraju komunikacijom s drugom, trećom, a ponegdje već i s četvrtom generacijom naših iseljenika.

Što nas još može značajnije povezati? Prema rezultatima provedenim u GEM istraživanjima za 2017. godinu, između ostalog je utvrđeno da su obrazovaniji ljudi poduzetnički aktivniji, ne samo u Hrvatskoj, nego i u grupama zemalja s kojima se Hrvatska uspoređuje (EU zemlje, gospodarstva temeljena na efikasnosti), što je stalni višegodišnji trend. Rana poduzetnička aktivnost, mjerena TEA indeksom s obzirom na obrazovnu razinu ukazuje da jača udio poduzetnika s visokim obrazovanjem.

Utvrđivanje i jačanje veza moguće je i s povezivanjem u digitalnom dobu kroz odgovarajuće obrazovanje ili nastavak već započetog obrazovanja. Cjeloživotno učenje postaje sve važnije u svijetu brzih društvenih, ekonomskih i tehničkih promjena.

Eksplozija informacijske i komunikacijske tehnologije nudi nove mogućnosti online učenja na daljinu. Posljedica brzog tehnološkog napretka, a osobito olakšanim pristupom obrazovnim uslugama i promjenom paradigme poučavanja i učenja, što se integrira u informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, mijenja modele obrazovanja iz temelja. S obzirom na ove dramatične promjene, ubrzane globalnim trendovima mobilnosti i razvojem moderne svjetske ekonomije, potreba za visokoobrazovnom radnom snagom prelazi kapacitete konvencionalnog obrazovanja (npr. Indija i Kina). Nadalje, globalna obrazovna konkurencija, kao i sve veći kapaciteti online sustava, utjecali su na radikalnu promjenu uloge nastavnika. U interaktivnom online okružju nastavnik nema ulogu predavača i prenositelja znanja, nego ulogu mentora, trenera i facilitatora učenja. Fokus nastavnika nije na prenošenju znanja nego na stvaranju znanja i učenju kako učiti.

Mogućnosti koje pruža online visokoškolsko obrazovanje može pozitivno djelovati kao kohezijski faktor, osobito kod populacije koja je prekinula obrazovanje, a može joj pomoći u izgradnji poslovne karijere, ali i onih koji tek moraju započeti svoju akademsku naobrazbu. Također je omogućeno uključivanje svih zainteresiranih, bez obzira na prostornu udaljenost. Uvjereni smo da je tada, uz odgovarajuću potporu mjera državne ekonomske politike, moguće efikasno povezivanje i stvaranje materijalnih mogućnosti integracije u nacionalno gospodarstvo te povratak u domovinu.

*****

TANJA TANDARA (poVUcizakulturu - udruga za projektni menadžment u kulturi)

HAI! – Hrvatske autentične igračke

HAI – HRVATSKE AUTENTIČNE IGRAČKE – inspirirane hrvatskom kulturnom baštinom, inovativan je brend na tržištu igračaka, koji je nastao u suradnji Studija dizajna i Udruge *poVUcizakulturu*, s ciljem razvoja didaktičkih igračaka koje potiču interaktivno iskustvo igre.

Didaktički materijal namijenjen je djeci predškolskog i školskog uzrasta. Cilj je igrom postići iskustvo te spontano usvojiti nova znanja i vještine, a ujedno upoznati hrvatsku kulturnu baštinu. Ostali specifični ciljevi postignuti su njegovanjem tradicije, uspostavom pozitivnih emocija igrom, učenjem kroz praksu, razvojem kreativnosti i vizualne kulture.

Poseban naglasak stavlja se na izbjegavanje doslovnosti u prenošenju sadržaja i na kreativnoj slobodi u interpretaciji vrijednosti baštine, što su osnova koncepta serije igračaka HAI.

*****

TUGA TARLE (Udruga OS, Zagreb)

Etička pitanja masovne odselidbe stanovništva iz Hrvatske

Suvremeni svijet izložen globalizaciji proizvodi civilizaciju nomada u kojoj dominira profit nad etikom, namećući čovječanstvu novu paradigmu globalnog sela zatiranjem razlika među kulturama i osjećaja ukorijenjenosti. Hrvatska se našla u vrtlogu tih procesa s masovnom odselidbom svoga stanovništva, čime se otvara niz etičkih pitanja. Potrebno je istražiti koji su uzroci masovne odselidbe iz Hrvatske. Je li odselidba iz Hrvatske stvar nužde ili posljedica duboke moralne krize društva? Koje su očekivane posljedice za hrvatsko društvo, za obitelj i pojedinca koji iseljava? Smije li država pasivno promatrati ovakav masovni egzodus i gubitak fertilnoga i obrazovanog stanovništva? Što se događa s ljudima koji napuštaju zemlju i što mogu očekivati od zemlje prihvata? Je li moguća uspješna integracija? Ima li suvremena država pravo nametati svoje kriterije i selektivno prihvaćati useljenike? Hrvatskoj je nužna strategija povratka, kao i odgovorno planiranje potencijalnog

prihvata većega broja useljenika? Raspadaju li se dijasporske zajednice pod utjecajem suvremenih tehnologija ili se sele u virtualni prostor stvarajući virtualna geta/društva. Zašto se pitanje etike zanemaruje u izučavanju transnacionalnih prostora koji postaju prostorima globalnoga dehumaniziranog društva?

*****

IVAN TEPEŠ (Hrvatska matica iseljenika, Zagreb)

Hrvatski narodni dan – društveno-kulturni događaj u hrvatskom iseljeništvu od 1945. do 1990.

Hrvatski narodni dan bio je društveno-kulturna manifestacija koju su organizirale iseljeničke organizacije Hrvatske seljačke stranke (HSS). S obzirom na to da su se nakon završetka Drugog svjetskog rata u iseljeništvu nalazili i vođe HSS-a Vladko Maček i Juraj Krnjević, Hrvatski narodni dan znao je dobiti i političku dimenziju.

Hrvatski narodni dan održavao se uglavnom jedanput godišnje u mjesecu srpnju i na njemu su se okupljali iseljeni Hrvati bez obzira na to jesu li pripadali HSS-u ili nisu. Najviše proslava Hrvatskog narodnog dana održavalo se na području Kanade jer su u toj državi bile najbrojnije i najbogatije iseljeničke organizacije HSS-a. Osim u Kanadi, Hrvatski narodni dan održavao se i drugdje u svijetu, gdje su djelovale aktivnije organizacije HSS-a.

Hrvatski narodni dan bio je ponajprije događaj koji je služio za druženje i zabavu hrvatskih iseljenika, a specifičnost mu je bila izbor za „Kraljicu hrvatskog narodnog dana“. Svaka organizacija HSS-a koja bi sudjelovala na Hrvatskom narodnom danu kandidirala bi po jednu djevojku, a onda bi organizirali izbor i na Hrvatskome narodnom danu bi se proglašavala „Kraljica Hrvatskog narodnog dana“.

S obzirom na to da je glavni tajnik Juraj Krnjević, a od 1965. do 1988. i predsjednik HSS-a, često obilazio i posjećivao iseljeničke organizacije HSS-a, Hrvatski narodni dan time bi postajao i ozbiljna politička manifestacija s političkim govorima.

*****

ŽARKO TOMASIĆ (Hrvatski svjetski kongres, Njemačka)

***Ulaganje iseljene Hrvatske u HEP, zadnja šansa reindustrijalizacije Lijepe
Naše i put povratka mladim Hrvatima***

U izlaganju će se dati osvrt na dosadašnju praksu privatizacije strateških tvrtki i analiza globalnih interesa na prostoru jugoistočne Europe, kao i interesa ovladanja njezinih gospodarskih kapaciteta. Također se analizira investicijski potencijal iseljene Hrvatske te čimbenici za i protiv ulaganja od strane hrvatskih građana iz domovine i širom svijeta, u predloženim tvrtkama. Isto tako se razmatraju čimbenici za i protiv ulaganja i preuzimanja od stranih investitora te posebno „no-name“ investitora, u predloženim tvrtkama, kao i pitanje prodaje ili dokapitalizacije.

*****

TANJA TROŠELJ MIOČEVIĆ (Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva, Zagreb)

***Integracija pripadnika druge generacije Hrvata u domovini
– uspjeh ili promašaj***

Nakon uspostave suverene i demokratske Republike Hrvatske u domovinu svojih roditelja, baka i djedova, vratio se relativno velik broj pripadnika druge generacije Hrvata. Neki od njih su aktivno sudjelovali u Domovinskom ratu, obavljali su razne dužnosti u Ministarstvu obrane, Ministarstvu vanjskih poslova, radili su u press-centrima kao vodiči, prevoditelji za strane novinare, radio i TV ekipe. Među njima je bilo i znanstvenika koji su odlukom da dođu u Hrvatsku obogatili hrvatsku znanstvenu zajednicu, a danas je dio njih zaposlen u znanstvenim institucijama, dok su mlađi došli studirati na hrvatska sveučilišta i nakon završetka studija ostali živjeti i raditi u Hrvatskoj. Jedan broj Hrvata povratnika, točnije useljenika, od kojih su mnogi rođeni i izvan Hrvatske, pokrenulo je vlastite poslove, često i vrlo uspješne.

Autorica će u svom radu, kroz direktne intervjuje s povratnicima, nastojati prikazati kako i koliko su se uspjeli integrirati u hrvatsko društvo. Budući da su odrasli i školovali se u

sredinama u kojima postoje drukčiji običaji i kultura, radna i profesionalna etika te da mnogi od njih prije dolaska u Hrvatsku nisu dobro govorili hrvatski jezik, nastojat će prikazati koliko su spomenuti faktori predstavljali prepreku u njihovu procesu integracije u hrvatsko društvo.

Je li Hrvatska onakva kakvom su je zamišljali, jer su sliku o domovini svojih roditelja stvorili najviše u obitelji i kroz aktivnosti u hrvatskim zajednicama. Jesu li se razočarali ili nisu? Je li dolazak u Hrvatsku najbolja odluka u njihovu životu ili potpuni promašaj? Imaju li išta zajedničko osim zemlje svoga podrijetla i koliko i kakve su razlike između sredina iz kojih dolaze i Hrvatske?

Ključne riječi: povratnici, useljenici, druga generacija, integracija povratnika

*****

KAROLINA VRBAN ZRINSKI (Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu)

***Hrvati u Kanadi – Prvo veliko iseljavanje Hrvata
potkraj 19. i početkom 20. stoljeća***

Smatra se da danas u Kanadi živi između 200 i 250 tisuća Hrvata i njihovih potomaka. Hrvatsko iseljništvo u Kanadi možemo podijeliti u pet generacija. Prvi val iseljavanja, koji je ujedno i prva generacija Hrvata u Kanadi, obuhvaća razdoblje između 1890. i 1914. godine. Druga je generacija došla drugim valom iseljavanja između dva svjetska rata, dok su treća generacija djeca druge generacije, rođena i odgojena u Kanadi. Četvrta generacija Hrvata došla je nakon Drugoga svjetskog rata, a petu generaciju čine potomci hrvatskih useljenika i Hrvati koji su pristigli u Kanadu nakon 1990. godine. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća Hrvati u velikom broju odlaze u Ameriku, dio ih je poslije otišao i u Kanadu, ali i u ostale zemlje svijeta, tako da je bitno obilježje prvoga velikog vala iseljavanja teritorijalna raspršenost hrvatskog iseljništva. Hrvati su tada bili ribari na obalama Pacifika, zatim graditelji trans-kanadske željezničke pruge, bili su rudari i drvosječe, ali i zemljoradnici po prerijama srednje i zapadne Kanade. Istraživanje se bavi okolnostima iseljavanja i dolaskom Hrvata u Kanadu u tom razdoblju.

Ključne riječi: hrvatsko iseljništvo, prvo veliko iseljavanje Hrvata, Kanada

*****

SUZANA VRHOVSKI PERAN (Informativna katolička agencija, Zagreb)

Filozof, teolog, publicist, iseljenik – dr. sc. fra Častimir Majić

Izlaganje je usredotočeno na život i djelovanje istaknutoga hrvatskog franjevca, filozofa, teologa, urednika i publicista dr. sc. fra Častimira Majića, koji je 60 godina živio i djelovao u hrvatskoj katoličkoj dijaspori. Polazeći od podataka iz životopisa fra Častimira Majića – rođenog 1914. u Vitini u Bosni i Hercegovini, preminulog 2016. u Chicagu; dvostrukoga doktoranda u Freiburgu; njegova pastoralnog i publicističkog djelovanja u SAD-u u Hrvatskoj franjevačkoj kustodiji – posebna se pozornost posvećuje utemeljenju Hrvatskoga etničkog instituta u Chicagu. Koristeći metodu analize sadržaja i komparativnu metodu, središnji dio izlaganja prikazuje publicističko djelovanje fra Častimira Majića, kroz autorske knjige, memoarske zapise i članke, posebno u mjesečniku Hercegovačke franjevačke provincije *Našim ognjištima*. Pri tome se posebna pozornost daje temama o kojima fra Častimir piše te promišljanju na temelju njegovih napisa uloge intelektualaca u dijaspori – kao čuvara sjećanja i smjerokaza. U završnome dijelu izlaganja osvrćemo se na odjek fra Častimirova djelovanja u iseljeničkoj i domovinskoj javnosti, posebno u domovinskome tisku.

Ključne riječi: fra Častimir Majić, Hrvatska franjevačka kustodija, Hrvatski etnički institut, iseljeničtvo, franjevci

*****

DAMIR VUCIĆ (AES Croatia d.o.o., Osijek)

Consider Croatia to be a Foreign (UNKOWN) Marketplace

My primary recommendation to all businesses, corporations, and entrepreneurs (especially those that are of Croatian heritage) is to carefully and meticulously do your due diligence of the Croatian marketplace before choosing to invest; along with the typical management and financial information that all businesses require (e.g. management & organization, business plans, customers/clients, products/services, financials, etc.) in Croatia, this due diligence must include the locally specific business, political and cultural

environment. Your investment is in grave risk of failure, if you ignore or giving these elements low priority.

Personally, I believe that this is true in any market setting in the world, but it may be more acute in Croatia than anywhere else. For example, if a world-renowned real estate developer and billionaire from Berlin or New York has purchased property in Munich or New Orleans, respectively, to build, develop, own and manage a multi-million euro tourism, high-end residency, and business center complex, would he or she realistically be able to realize this project without establishing strategic local political cooperation and business partnerships (regardless of the fact that they have attained national government support)?! I say this to emphasize that Croatia is no different and engaging the local community (politicians, businesses, and general public) is an absolute must for the realization of any business or project in Croatia; even though, in many ways, Croatia is a centralized small country, the operations of any business is absolutely dependent upon the local community (e.g. Zagreb, Osijek, Dubrovnik, Split, Rijeka, Zadar, Karlovac, etc.), at the very least this engagement is required to neutralize any potential blockage of business operations (of which local governments have many administrative and regulatory tools at their disposal).

When deciding to invest in Croatia, international investors often enter with the premise that they „don't know what they don't know“ about Croatia, explicitly because Croatia is a foreign country and hence treat it as a foreign market that they need to do their detailed research to understand. On the other hand, since Croat investors from abroad consider Croatia to be their homeland (rightfully so) and can often speak the language (some more fluent than others), they enter the Croatian market with the assumption that they already understand how doing business in Croatia works. Unfortunately, I truly believe that this is a fundamental mistake, since these investors, whether they come from Germany, Switzerland, the US, Canada, Australia, etc., succeeded in their businesses within a totally different business and political system than the often-changing regulatory framework of Croatia, which is still a newly independent country still transitioning from a fully socialist state to a free market economy with a dominant state-owned business sector. I recommend that Croatian investors from abroad consider that Croatia, specifically the Croatian legal, regulatory and market practice systems, is an absolutely foreign country (i.e. foreign system) to them and prepare their investments for success accordingly.

*****

GORKA VULETIĆ, LJUBICA BRIGITTE NIKIĆ, JOSIPA ERDEŠI (Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Kvaliteta života i namjera mladih visokoobrazovanih ljudi za iseljenjem iz zemlje

Zadnjih godina suočeni smo s trendom povećanja broja odlazaka mladih, sveučilišno obrazovanih ljudi iz regije i zemlje. Migracija je odavno prepoznat mehanizam djelovanja za one koji traže bolji život. Iako su financijska pitanja jedan od važnih razloga za odluku o iseljenju, značajnu ulogu u formiranju namjere i motivacije za iseljenjem imaju psihološki i socijalni faktori čiji odnos istražujemo u ovom projektu. Sveučilište u Osijeku je vodeća visokoobrazovna ustanova u istočnoj Hrvatskoj, na kojem se obrazuju brojni studenti i budući stručnjaci koji će pridonositi regionalnom i nacionalnom gospodarstvu. Tijekom 2016. godine proveden je projekt pod nazivom „Uloga subjektivne kvalitete života u namjeri mladih ljudi za iseljenjem iz regije ili zemlje“, koji je financiralo Sveučilište u Osijeku.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doživljaj osobne i nacionalne kvalitete života te namjeru za iseljenjem mladih visokoobrazovanih ljudi, studenata i apsolvenata koji sada završavaju studij; što su za njih izvori nezadovoljstva, a što izvori zadovoljstva životom u Osijeku i Hrvatskoj te istražiti njihovu percepciju različitih aspekata društva u kojemu žive. Identificiranjem specifičnih faktora zadovoljstva i nezadovoljstva životom povezanih s namjerom za iseljenjem i njihova međudnosa pridonijet će se razumijevanju ove problematike.

Ključne riječi: kvaliteta života, mladi, istočna Hrvatska, namjera za iseljenjem

*****

ZDENKA WEBER (Zagreb)

Vrhunski hrvatski glazbenici – iseljenici kao poruke kulture naroda

Na primjerima hrvatskih glazbenika koji stječu važan ugled u svijetu žele se pokazati određeni pozitivni doprinosi iseljenika koji svojim djelovanjem i karijerama značajno podižu globalnu svijest o hrvatskoj nacionalnoj kulturi. Glazba u tome svakako ima posebno mjesto jer je kao „univerzalni jezik“ pristupačna i razumljiva bez potrebe „prevođenja“, a kao umjetnost zvukovlja trajno privlači brojno slušateljstvo. Pri tome glazba uvijek ima i emocionalno djelovanje pa ako se sviđa i ako se glazbenike doživi kao vrsne interprete, doživljaji ostaju trajno zapamćeni. Hrvatski su reproduktivni umjetnici, posebno glazbenici, već dugo uključeni u svjetsku glazbenu ponudu, ali njihova se hrvatska pripadnost ističe tek otkako je Hrvatska samostalna i međunarodno priznata država. Naime, tek se postupno uvodi pridjev „hrvatski“ za razliku od bivše nominacije „jugoslavenski“. U tom je pogledu osobito bitno uključivanje hrvatske diplomatske mreže kao još jednog od promotora vrhunskih glazbenika koji već dulje vrijeme žive i djeluju u inozemstvu. Uvidom u situacije u nekim od razvijenijih država članica EU-a želi se prikazati važnost hrvatskih glazbenika kao nositelja poruka o hrvatskoj kulturi.

*****

MARKO ZADRAVEC (Župa sv. Martina biskupa, Donja Voća)

Pregaoc hrvatske inozemne pastve vlč. Vilim Cecelja (1909. – 1989.)

Ususret 110. godišnjici rođenja i 30. obljetnici smrti dušobrižnika Vilima Cecelje (1909. – 1989.) te 70. obljetnici utemeljenja Hrvatske katoličke misije Salzburg (1948. – 2018.), hrvatskoj javnosti u domovini i svijetu, kao i ljudima dobre volje, želi se ukazati na izniman značaj dušobrižničkog i domoljubnog djelovanja svećenika Vilima Cecelje među prognanim i iseljenim Hrvatima u Austriji. Važno je spomenuti da su upravo dušobrižnici tijekom 20. stoljeća osnivali hrvatske zajednice diljem svijeta koje su bile temelj povezivanja Hrvata u tuđini. Veliku ulogu u zadaći povezivanja imali su također i hrvatski časopisi objavljivani u inozemstvu, koje su, među ostalim, osnivali i uređivali hrvatski dušobrižnici. Vilim Cecelja je nekoliko desetljeća uređivao i surađivao u časopisu *Glasnik Srca Isusova i Marijina* Hrvatske katoličke misije Salzburg. Ceceljino karitativno dušobrižničko djelovanje zalag je hrvatskog vjerskog i nacionalnog identiteta mnogih prognanih i iseljenih Hrvata.

*****

OLIVER ZAMBRANO ALEMÁN (*Universidad Central de Venezuela, Venecuela*)

Hrvatska imigracija u Venezueli 1945. –1991.

Opći je cilj ovog rada proučiti doprinos hrvatskih iseljenika u Venezueli pri stjecanju nezavisnosti Republike Hrvatske. Na kraju Drugog svjetskog rata Venezuela je provodila migracijsku politiku koja je potaknula dolazak europskih seljaka kako bi ojačala nacionalnu poljoprivredu i stočarstvo, koje su dotad bile zapuštene zbog zamaha naftne industrije i rasta gradova na štetu polja. Međutim, Hrvati koji su došli, naselili su se u velike gradove na sjeveru zemlje (Caracas, Valencia, Maracaibo, među ostalima), te su se organizirali u folklorne, sportske, humanitarne, obrazovne i političke udruge, koje su služile promicanju mirnih akcija u korist obnove i priznavanja njihove države. Hrvatsko iseljeničtvo u Venezueli sudjelovalo je u aktivnostima Hrvatskog narodnog vijeća, osnovanog u Torontu 1974. godine, a najveći uspjeh u Venezueli bio je stvoriti adekvatnu atmosferu kako bi Diego Arria, veleposlanik Venezuele u UN-u, koji je u to vrijeme predsjedao Vijećem sigurnosti, mogao predložiti priznanje Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Hrvatska, Venezuela, imigracija, nezavisnost

*****

SVJETLANA ZEKOVIĆ (*Zajednica Hrvata i prijatelja - Crna Gora*)

Hrvatska dijaspora u Crnoj Gori - s osvrtom na ideju povratka druge i treće generacije u domovinu Republiku Hrvatsku

Postoji specifičnost situacije hrvatskog stanovništva, koji je ostao živjeti na prostorima bivših jugoslavenskih republika, poslije raspada SFRJ-a. Nije bilo lako održati identitet, posebno u sredinama koje su bile neprijateljski naklonjene prema Hrvatima tijekom, a i poslije Domovinskog rata. Međutim, najveći broj tog našeg etnosa, koji je došao živjeti na ove prostore, visokoobrazovani su ljudi koji su se godinama dokazivali svojim poslovnim i

društvenim djelovanjem u novoj sredini i stekli ugled koji nam je pomogao da očuvamo svoje posebnosti.

Identitet se čuvao i osnivanjem udruga s hrvatskim predznakom već od 2001. godine, a prije tri godine osniva se Zajednica Hrvata i prijatelja - Crna Gora, naša vrlo aktivna Udruga u glavnom gradu Crne Gore Podgorici, gdje obitava najveći dio hrvatske dijaspore, za razliku od autohtonih Hrvata u Boki kotorskoj. Naši su članovi, uz Hrvate, i drugih nacionalnosti. Takvom koordinacijom bolje se svi upoznajemo i gradimo mostove između Hrvatske i Crne Gore.

Uz čuvanje identiteta nas starijih, kroz razne radionice i vjerska druženja mladi članovi (naša djeca i njihovi prijatelji) upoznaju hrvatsku kulturu, organizirano odlaze u domovinu svoje majke ili oca (Festival djeteta u Šibenika i dr.). Postoje, velikim dijelom i ostvareni, planovi školovanja naše djece u Republici Hrvatskoj, tako da ih na taj način još više zbližimo s domovinom njihovih predaka. Nastojimo da se naši ljudi zapošljavaju u hrvatskim tvrtkama u Crnoj Gori. Među nama je nepisani zakon da se preferira kupnja hrvatskih proizvoda i na taj način makar i simbolično pomogne privreda naše domovine. To su samo neke od aktivnosti i planova Zajednice Hrvata i prijatelja - Crna Gora.

Konačno, zašto se naši mladi i obrazovani ljudi, koji su tako usmjereni, s ljubavlju u srcu prema domovini svoje majke ili oca ne bi vratili u nju i pomogli njenoj što boljoj i bržoj izgradnji, a tako popravili i njezinu demografsku strukturu. Moramo pratiti svijetle primjere u svijetu (Irci, Židovi, itd.). Mi u dijaspori imamo golem sentiment za domovinu, a to se pokazalo i u Domovinskom ratu. Domovini se može i mora služiti na više načina. Samo ljubavlju, slogom, dobrom organizacijom i upornošću možemo ostvariti sve što smo zacrtali. Mi već uporno radimo na tome.

*****

**ANA ZRNIĆ (Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) /
DORA RADL ČUĆIĆ (Trgovačka i komercijalna škola Davora Milasa, Osijek)**

***Populariziranje kreativne industrije kao ponude i financijske održivosti
ekonomije doživljaja***

Koncept ekonomije doživljaja temelji se na emocionalnim reakcijama koje čine osnovicu tržišne diferencijacije u odnosu na konkurenciju. Emocionalnu vrijednost nije

jednostavno postići te je potrebno uložiti znanje i kreativnost u svrhu postizanja inovativnosti i autentičnosti po kojoj su proizvodi/usluge ekonomije doživljaja prepoznatljivi. Autentičnost proizvoda i usluga te široka ponuda neke su od najvažnijih karakteristika kreativne industrije (KI) zbog kojih ova industrija ima potencijal budućih nositelja ekonomije doživljaja. Ponuda KI-ja ogleda se u osobitostima proizvoda/usluga 12 sektora KI-ja koji su po svojoj strukturi različiti, ali povezani autorskim pravom kao zajedničkom karakteristikom. Populariziranje i promoviranje rada KI-ja pridonosi rastu i razvoju ekonomije doživljaja, a samim time i reflektiranju rezultata KI-ja na gospodarski razvoj pojedine zemlje. Populariziranje kreativne industrije nova je paradigma razmišljanja u cilju stvaranja novih iskustava za potrošače, a samim time razvoja ponuda ekonomije doživljaja. Slijedom toga, u radu se analiziraju komparativne prednosti popularizacije kreativne industrije te se iste potvrđuju kroz postizanje financijske održivosti i značajnosti projektne industrije korištenjem doživljaja kao stvaratelja emocionalne vrijednosti, odnosno karakteristike ekonomije doživljaja. Pri tome se element doživljaja odnosi na doživljaj edukacije, kreativnosti, estetike, motivacije i druge doživljaje povezane s osobnim interpretiranjem i percipiranjem određenog popularizacijskog događaja.

Ključne riječi: ekonomija doživljaja, populariziranje znanosti, KI, financijska održivost, projektna industrija

*****

KATARINA ŽERAVICA (Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

***Online program cjeloživotnog učenja “Croatian Studies”
za hrvatsku dijasporu***

Jedan od ciljeva međuinstitucijske suradnje između Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku (ranije Umjetnička akademija u Osijeku, UAOS) i američkog Sveučilišta Rider (*Rider University*) jest kreiranje i provedba online programa cjeloživotnog učenja „Croatian Studies“ koji se u prvom pilot-projektu izvodio za studente hrvatskog podrijetla koji studiraju na Rider Sveučilištu i koji su pokazali interes za ovakvim tipom predmeta i programa, koji bi im bio priznat u njihovoj matičnoj visokoškolskoj instituciji. U planu je proširenje programa i na druge zainteresirane pripadnike hrvatske dijaspore, a program bi se provodio i u suradnji s organizacijom ACAP (*Association of Croatian American Professionals*). U okviru programa

„Croatian Studies“ polaznici bi prolazili program iz četiri predmeta: hrvatski jezik, hrvatska povijest, hrvatska umjetnost i hrvatska kultura, a predmete bi kreirali i vodili nastavnici Akademije za umjetnost i kulturu u suradnji s nastavnicima Filozofskog fakulteta u Osijeku. Treći hrvatski iseljenički kongres u Osijeku idealna je prilika za predstavljanje i diseminaciju ovog jedinstvenog programa, za upoznavanje sudionika s osnovnim premisama, ciljevima i očekivanim ishodima programa „Croatian Studies“, kao i za uspostavu mogućih partnerstava i izmjenu ideja i iskustava sudionika Kongresa.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, hrvatska dijaspora, obrazovanje, Croatian Studies

*****

TOMISLAV ŽIGMANOV (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Srbija)

Deset godina Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je prva profesionalna ustanova u kulturi vojvođanskih Hrvata, osnovana Odlukom Skupštine AP-a Vojvodine od 10. ožujka 2008. i Odlukom Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine od 29. ožujka 2008. godine, radi očuvanja, unaprjeđenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Zavod promovira, čuva, razvija, usustavljuje i organizira kako kulturno nasljeđe vojvođanskih Hrvata, tako i objavljuje produkciju novih kulturnih događaja, provodi znanstvena istraživanja, predstavlja suvremeno umjetničko stvaralaštvo i podiže kapacitete hrvatske kulture u Vojvodini. Rezultati su takve zauzetosti: 47 tiskanih publikacija i 3 nosača zvuka, 53 održana znanstvena kolokvija, više desetaka organiziranih stručnih skupova, desetak realiziranih znanstvenih istraživanja, dodjela 4 nagrade u području naklade knjiga, osnažena kultura sjećanja, kreativna suradnja sa svim čimbenicima kulture Hrvata u Vojvodini, 8 potpisanih sporazuma s visokoškolskim i znanstvenim institucijama iz Hrvatske i Mađarske, povećana vidljivost kulture putem najposjećenijeg internetskog portala u hrvatskoj zajednici u Srbiji.

Riječju, Zavod je posvećen temeljnoj misiji – očuvanju i razvoju kulture Hrvata u Vojvodini!

Ključne riječi: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Hrvati u Vojvodini, kultura, kulturni proizvodi

*****

FILIP ŽIVALJIĆ, EVA TRSTENJAK, IVA BULJUBAŠIĆ (Fakultet za umjetnost i kulturu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Otvoren pristup publikacijama u promociji hrvatske kulture

Publikacija je tiskano ili drugom tehnikom umnoženo djelo, uobičajeno umnoženo u više primjeraka i namijenjeno javnoj uporabi. Tiskana djela prenesena u elektronički oblik ili djela izvorno objavljena u elektroničkom obliku smatraju se elektroničkim publikacijama. U procesu inovacija i razvoja elektroničkog izdavaštva, znanstvena razmišljanja i projekti postaju osnovom daljnjega tehnološkog razvoja. Publikacija *Ars Andizetum* primjer je publikacije otvorena pristupa kojim se znanstveno-istraživački promišlja i promovira kreativna industrija te hrvatska kultura. Koristeći se interdisciplinarnim metodama Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji, daje definiciju i okvir kreativne industrije te prezentira rezultate kreativnih projekata. Inovativna promocija hrvatske kulture predstavljena u *Ars Andizetumu* opredmećena je uporabom QR kodova, kojima je ostvareno konvergiranje tiskanog i digitalnog medija. Otvoren pristup i mogućnost besplatnog preuzimanja publikacije *Ars Andizetuma* ujedno je i pouka o novim dosezima digitalnog doba, a dvojezičnost o potrebi i želji da znanje i kreativnost nadilazi jezične i prostorne granice.

Ključne riječi: populariziranje znanosti, kreativna industrija, izdavaštvo, kultura, Andizet

*****

DRAŽEN ŽIVIĆ (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar)

Istok Hrvatske u „zagrljaju“ depopulacije i demografskog izumiranja

Formalni demografsko-statistički pokazatelji nedvosmisleno upozoravaju i potvrđuju da se istok Republike Hrvatske, teritorijalno uokviren prostorom Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Požeško-slavonske, Virovitičko-podravske i Vukovarsko-srijemske županije, nekad „obećana zemlja“ za život i rad domicilnog i doseljenog stanovništva, nalazi u procesu depopulacije. Suvremeni trendovi u ukupnom, prirodnom, mehaničkom i općem kretanju

stanovništva, indicirani najvažnijim pokazateljima međupopisnog kretanja broja stanovnika, bioreprodukcije i migracija, ukazuju da se istok Republike Hrvatske demografski ubrzano prazni pod jakim sinergijskim utjecajem brojnijeg umiranja od rađanja i većeg iseljavanja od doseljavanja. Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske za 2016., od posljednjega popisa stanovništva (2011.), pet istočnohrvatskih županija zabilježilo je stopu ukupne depopulacije od -6,3 %, dok je apsolutno smanjenje stanovništva premašilo 50.000 osoba, što upućuje na prosječan godišnji demografski gubitak od približno 8,5 tisuća stanovnika. Relevantne projekcije predviđaju da će se depopulacijski trend u ukupnom kretanju stanovništva istoka Republike Hrvatske nastaviti, pa i ojačati do sredine 21. stoljeća, do kada bi ovaj dio naše zemlje mogao, u odnosu na procjenu za 2016., izgubiti dodatnih 200.000 stanovnika, što bi u odnosu na popis iz 2011., podrazumijevalo stopu ukupne depopulacije od -33,4 %. Drugim riječima, nastavi li se dosadašnji trend demografskog izumiranja kao tipa općeg kretanja stanovništva, društveni i ekonomski razvoj i napredak panonskog i ravničarskog dijela naše zemlje bit će pod velikim znakom pitanja. To, ujedno, znači da je primjena neodgodivih mjera poticajne populacijske politike kao integrativnog dijela ekonomske, regionalne, migracijske i obiteljske politike, od iznimnog nacionalnog i strateškog interesa Republike Hrvatske.

*****

TIHOMIR ŽIVIĆ (Poljoprivredni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) / JELENA MIHNJAK (Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Peti program Hrvatske radiotelevizije za Hrvate u izvandomovinstvu

Priopćenje će se baviti satelitskim Petim programom Hrvatske radiotelevizije (HRT – HTV 5), javnomedijskim servisom usuglašenim s preporukama Europske radiodifuzijske unije (EBU-om) i Ugovorom HRT-a s Vladom Republike Hrvatske. Riječ je o novoj, sadržajno specijaliziranoj međunarodnoj shemi uspostavljenoj 1. siječnja 2018., koju je moguće pratiti i putem multimedijske usluge HRTi. Svrha joj je dnevno, pristupačno osmosatno informiranje Hrvatâ u izvandomovinstvu, uključujući države Europske unije i Bosnu i Hercegovinu, ali i interesantno izvješćivanje svekolike javnosti u Australiji, na

Novome Zelandu i u Sjedinjenim Američkim Državama o zbivanjima vezanima za Republiku Hrvatsku.

U Europi se HTV 5 gleda i sluša putem Eutelsata (HOT BIRD 13C ili 16A), dok je prijam u Australiji, na Novome Zelandu i u Sjedinjenim Američkim Državama moguć u suradnji s tvrtkom *eMedia Network*.

Signal HTV-a 5 namijenjen je hrvatskom iseljeništvu, napose njegovim mladim naraštajima koji slabije vladaju materinskim jezikom, a raspored mu je osmišljen kao sinteza postojećih emisija s četiriju HRT-ovih nacionalnih kanala i arhivske građe HRT-a, uz 90-ak minuta specijaliziranih sadržaja reemitiranih dvaput dnevno zbog zonske vremenske razlike. S obzirom na potrebu očuvanja hrvatskoga kulturno-tradicijskog nasljeđa i prirodno-turističkih posebnosti, potporu aktivnosti hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu i praćenje povijesnih suodnosâ Hrvatske, njezina iseljeništva i svijeta, trenutačno je predviđeno redovito emitiranje sljedećih sadržaja putem platforme HTV 5: – Vijesti (na engleskome, njemačkom i španjolskom jeziku) – *Hrvatska, moj izbor* i *Otkrivamo Hrvatsku* (dokumentarni serijali o hrvatskim iseljenicima, povratnicima i useljenicima u Republiku Hrvatsku).

Naposljetku, multimedijaska usluga HRTi omogućuje računalni, mobilni ili pametni televizijski prijam HTV 5 uživo ili uz odgodu do 72 sata.

*****

JAKOV ŽIŽIĆ (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

***Franjo Tuđman i politička prava izvandomovinskih Hrvata:
između ideala i interesa***

U ovom radu analizirat će se razlozi koji su doveli do ozakonjenja biračkog prava i posebnog političkog predstavljanja izvandomovinskih Hrvata u Hrvatskom saboru. Za jedan dio javnosti uvođenje ovih prava bilo je motivirano isključivo političkom računicom Franje Tuđmana i Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) koji su u izvandomovinskim Hrvatima tražili biračku bazu i oslonac za svoju vlast. Kao glavni dokaz ove tvrdnje navodi se dominacija HDZ-a u svim dosadašnjim ciklusima izbora za predstavnike izvandomovinskih Hrvata u Hrvatskom saboru. Pri objašnjavanju razloga uvođenja spomenutih političkih prava potpuno se zanemaruju ideološka uvjerenja Franje Tuđmana o potrebi prevladavanja podjela

između domovinske i iseljene Hrvatske. U ovom radu prikazat će se Tuđmanove ideje i stavovi o odnosu Hrvatske prema iseljenim Hrvatima te objasniti utjecaj Tuđmanovih ideoloških uvjerenja i političkih interesa na ozakonjenje biračkog prava i posebnog političkog predstavljanja za Hrvate koji žive izvan Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Franjo Tuđman, hrvatsko iseljeništvo, biračko pravo, posebno političko predstavljanje

*****

POPIS SUDIONIKA

Ahlin, Juan	Cvikić, Lidija	Hrstić, Ivan
Akrap, Anđelko	Čandrlić, Jasenka	Ivanda, Krešimir
Ancić, Zvonimir	Čeliković, Katarina	Ivanišević, Nansi
Babić Krešić, Ivana	Čilaš Mikulić, Marica	Ivanjko, Nera
Babić, Antun	Čirko, Antonio Mario	Ižaković, Iva
Bačko, Matea	Čulo, Ivan	Jakobac, Marjan
Bagatin, Ognjen	Čutura, Dinko	Janjiček, Davorin
Bahamondes Zlatar, José Ignacio	Čvorak, Željka	Janjiček, Tihomir
Bara, Mario	Ćorić, Žana	Jobst, Ivana
Baricevic-Tamasko, Eszter	Ćosić, Ivan	Jurčević, Josip
Bebić, Josip	Ćurić, Petar	Jurčević, Katica
Bencetić, Lidija	Daničić, Denis	Jurić, Adrijan
Benić Penava, Marija	Deković, Zvonimir	Jurić, Tado
Bienenfeld, Martina	Dorkin Križ, Katarina	Jurković, Danijel
Bilić, Anica	Došen, Arijana	Jurković, Suzana
Bing, Albert	Dujmić, Danijel	Kanajet Šimić, Lada
Blazevic, Beba	Durakovich, Marija	Kapetanović, Hrvoje
Bogdan, Željko	Emer, Marko	Kaselj Perić, Marina
Borić, Marijana	Erceg, Aleksandar	Katavić Čaušić, Sanda
Bosner, Senka	Erdeši, Josipa	Katavić, Lana
Bradbury, Paul	Ferber Bogdan, Jasenka	Katica, Dijana
Brezovec, Erik	Gabrić, Nikica	Kelić, Ivan
Budak, Luka	Gadže, Paula	Knezic, Madeleine
Budimir, Marina	Glavaš, Vlado	Knezović, Marin
Buljubašić, Iva	Goluža, Trpimir	Komaić, Katarina
Bušić, Krešimir	Grahovac, Dijana	Korade, Mijo
Caktaš, Neda	Grlić Radman, Gordan	Kovačić, Marin
Cipro Dragičević, Ruža	Gršić, Bernard	Kraljević, Marija
Cota, Ilija	Grubišić, Tomislav	Kraus, Cvjeta
	Gudelj, Nikola	Krpan, Lucija
	Horvat, Jasna	Kukavica, Vesna

Kuštra, Josip
Lasić, Josip
Lemić, Vlatka
Levak, Natasha
Lončarević, Vladimir
Luchetti, Maria Florencia
Lučev, Ivana
Lukaš, Mirko
Malnar, Ana
Manin, Marino
Marelić, Vicko
Marinković, Sergio
Markić, Tomislav
Markon Jurčić, Adrijana
Markuljak, Jorgelina S.
Markušić, Don
Martinović, Ivona
Matek, Marija
Matiak, Maria Betania
Matišić, Mislav
Mesarić Žabčić, Rebeka
Mihnjak, Jelena
Mijoč, Ivo
Mijoč, Josipa
Mikac, Josip
Mikinac, Josip
Mikulčić, Fran
Mišević, Sanja
Mršo, Lucija
Mustapić, Susan
Nikić, Ljubica Brigette
Nikšić, Ivan
Novosel, Domagoj

Oberman Peterka,
Sunčica
Orešković, Croatiana
Orešković, Stjepan
Ortega Bernal, Ana Paula
Palić, Pavao
Pancirov, Matilde
Matosin
Paradžik, Marko
Pavelić Jureško, Jasna
Pavković, Matija
Pejić, Katarina
Peña Kovačić, Alejandra
Peran, Suzana
Perko, Marin
Perkov, Ivan
Petrović Štefanac,
Dubravka
Poklepović Škrmeta, Ana
Pokos, Nenad
Polegubić, Adolf
Polić, Maja
Pomper, Nada
Prakatur, Mira
Pritisnac Matulich, Nada
Puđa, Stipe
Puljić, Mihael
Radelj, Petar Marija
Radl Čučić, Dora
Rajić, Nada
Rigo, Robert
Ronta, Željko
Rora, Ivana
Rora, Mihovil

Rubić, Mislav
Sabatini, Anamaria
Sabljak, Vlasta
Skoko, Božo
Sokač, Berislav
Soldo, Marko
Soldo, Viktor Julius
Sopta, Marin
Sprljan, Cristian
Starčević Stančić, Irina
Starčević, Karlo
Stipančić Radonić, Nela
Stjepandić, Josip
Stolac, Diana
Strasser, Nada
Strmota, Marin
Studer Babić, Ruža
Subiabre Matiacha, Jorge
Luis
Svalina, Fabijan
Šérbec, Nikol
Šegmanović, Blaženko
Špiranec, Katica
Šulek, Stjepan
Šumanović, Vladimir
Šunjić, Vice
Šutalo, Ilija
Tafra, Vitomir
Tandara, Tanja
Tarle, Tuga
Tepeš, Ivan
Ticić, Ned
Tomasić, Žarko
Trošelj Miočević, Tanja

Trstenjak, Eva
Vinković, Mario
Vlajčić, Ružica Marija
Vrban Zrinski, Karolina
Vrhovski Peran, Suzana
Vucić, Damir
Vuco, Daria
Vukelić, Vlatka
Vukić, Ina
Vuletić, Gorka
Weber, Zdenka
Wohlmüt, Mihaela
Zadravec, Marko
Zambrano Alemán, Oliver
Zeković, Svjetlana
Zrnić, Ana
Žeravica, Katarina
Žigmanov, Tomislav
Živaljić, Filip
Živić, Dražen
Živić, Tihomir
Žižić, Jakov

SADRŽAJ

PROSLOV	8
PROGRAM KONGRESA	11
SAŽECI IZLAGANJA	29
POPIS SUDIONIKA	122

SUORGANIZATORI

Centar za istraživanje hrvatskog iseljeništva
Centar za kulturu i informacije Maksimir
Ekonomski fakultet Osijek
Hrvatska matica iseljenika
Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku RH
Institut za migracije i narodnosti
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Poliklinika Bagatin
Ravnateljstvo dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu
Croatian Studies Centre – Macquire University, Australija
Hrvatski državni arhiv
ICARUS Hrvatska

POKROVITELJI

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović
Gradonačelnik Grada Osijeka Ivan Vrkić

SPONZORI

Poliklinika Bagatin
Grad Ilok
Turistička zajednica grada Zagreba
Osječko-baranjska županija
MTV UP
Hrvatska poštanska banka
Fininfo

Specijalna bolnica za oftalmologiju Svjetlost
Specijalna bolnica Arithera
Poliklinika Lege Artis
Marina Frapa
AES Croatia d.o.o.
Atlantic Group

MEDIJSKI POKROVITELJI

Glas Slavonije
Laudato TV
Croatian National Radio TV Sydney (CNRTV)
Poduzetnik
Večernji list - Moja Hrvatska
Hrvatska matica iseljenika
Glas Koncila
Feniks Magazin
4seasonscroatia
Radio Marija
Total Croatia News (TCN)

